

ΕΘΝΙΚΟ ΚΑΠΟΔΙΣΤΡΙΑΚΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΑΘΗΝΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΝΟΜΙΚΩΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΝΟΜΙΚΗΣ

Η ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΙΚΗ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

4^ο ΕΞΑΜΗΝΟ
ΑΤΟΜΙΚΑ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ

ΚΟΚΚΟΡΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ
Α.Μ. : 1340 200 400 180

ΔΙΔΑΣΚΩΝ: κος ΑΝΔΡΕΑΣ
ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟ ΈΤΟΣ : 2005-2006
ΜΑΪΟΣ 2006
ΑΘΗΝΑ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
<u>1.Εισαγωγή</u>	3
<u>2.Ο Χαρακτήρας Του Δικαιώματος Στη Ζωή</u>	5
<u>3.Τα Άρθρα 2§1 Και 5§2 Του Συντάγματος</u>	9
<u>4.Οριοθέτηση Της Ανθρώπινης Ζωής</u>	11
<u>4.1. Έναρξη Της Ζωής</u>	11
<u>4.2. Τέλος Της Ζωής</u>	13
<u>4.3. Nasciturus</u>	15
<u>5. Θεμιτοί Περιορισμοί</u>	20
<u>6. Ευθανασία Και Αυτοκτονία</u>	21
<u>6.1. Αυτοκτονία</u>	22
<u>6.2. Ευθανασία</u>	24
<u>7. Θανατική Ποινή</u>	29
<u>8. Νομολογία</u>	33
<u>9. Συμπέρασμα</u>	35
<u>10. Περίληψη</u>	37
<u>11. Βιβλιογραφία</u>	39
<u>12. Πηγές</u>	40
<u>13. Παράρτημα Δικαστικών Αποφάσεων</u>	41

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μεταξύ του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων αναμφισβήτητα κυρίαρχη θέση έχει το δικαίωμα στη ζωή: είναι αυτό που προηγείται λογικά αποτελώντας προϋπόθεση για την ύπαρξη όλων των υπολοίπων. Θα μπορούσε να πει κανείς ότι στο χώρο αυτό της επιστημονικής σκέψης η ζωή συνιστά τον κεντρικό άξονα γύρω από τον οποίο περιστρέφονται όλα τα δικαιώματα και στην ποιοτική διάσταση του οποίου αυτά αποσκοπούν. Είναι αλήθεια ότι το δικαίωμα στη ζωή από μόνο του είναι ανεπαρκές για να στηρίξει μία κοινωνία δικαίου. Σίγουρα περιορίζει την αυθαιρεσία, όμως κατά τρόπο αποσπασματικό και ελλειπτικό, παρέχοντας στον άνθρωπο το δικαίωμα απλά να ζει. Είναι τα υπόλοιπα δικαιώματα που συμπληρώνουν και εμπλουτίζουν το περιεχόμενό του τρέποντας το «ζην» σε «ευ ζην».

Πριν από ένα περίπου αιώνα θα μπορούσαμε να πούμε ότι η ζωή και χρονικά προηγείται των υπολοίπων δικαιωμάτων. Σήμερα όμως, με τη ραγδαία εξέλιξη του οικείου επιστημονικού κλάδου, που έχει πυροδοτηθεί από ποικίλους παράγοντες, κάτι τέτοιο, αν και όχι τελείως λανθασμένο, θα ήταν αν μη τι άλλο ανακριβές: εδώ τίθεται το ζήτημα της προστασίας του περιβάλλοντος. Η κοινωνική διάσταση που έχει λάβει αυτό το θέμα έχει οδηγήσει πολλούς στο να κάνουν λόγο για δικαίωμα των επόμενων γενεών. Αυτή η θέση δεν έχει ακόμα παγιωθεί αναμένεται όμως στο μέλλον, ακολουθώντας και τις σχετικές εξελίξεις να αποτελέσει αντικείμενο έντονου προβληματισμού. Σε κάθε περίπτωση, δεν αντιτίθεται στην ιδέα ότι όλα τα δικαιώματα υπάρχουν για να εξασφαλίζουν ποιότητα και

αξιοπρέπεια στο γενικό πλαίσιο που οριοθετεί το δικαίωμα στη ζωή.

Επιχειρώντας μια συντομότερη ιστορική αναδρομή, αξιοσημείωτο είναι ότι το δικαίωμα στη ζωή δεν ήταν πάντα τόσο αυτονόητο: χρειάστηκε να περάσουν πολλά χρόνια και να πραγματοποιηθούν μεγάλοι αγώνες για να λάβει τη δέουσα αναγνώριση και κατοχύρωση. Αρκεί να σκεφτούμε τη δουλεία, η οποία περιλαμβάνει βέβαια και την παραβίαση πλήθους άλλων δικαιωμάτων, περιλαμβάνει όμως εξουσία ζωής και θανάτου σου αφέντη πάνω στο αντικείμενο δούλο. Αξιοσημείωτες είναι και οι μεσαιωνικές «καύσεις μαγισσών», που ουσιαστικά με υποτυπώδεις δίκες προχωρούσαν στη μαρτυρική εκτέλεση πλήθους αθώων –προφανώς– ανθρώπων παραβιάζοντας κατάφορα το πρωταρχικό δικαίωμα. Τελικά, η σφαιρική προστασία του δικαιώματος αυτού αποτελεί επίτευγμα των τελευταίων δύο αιώνων!

Επιχειρώντας τέλος μια συνδυαστική θεώρηση του όλου ζητήματος, μπορεί να ειπωθεί ότι η εξασφάλιση του δικαιώματος στη ζωή, μαζί με άλλα δικαιώματα φυσικά, αποτελεί τον πυρήνα της σύγχρονης, και όχι μόνο, κοινωνίας, ένα κοινωνικό συμβόλαιο στο οποίο θεωρητικά ελεύθερα, πρακτικά αναγκασμένοι τόσο από το παρελθόν όσο και από την αδυναμία της φύσης τους, προσχωρούν όλοι οι άνθρωποι.

2.Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΟΣ ΣΤΗ ΖΩΗ

Αρχικά σημαντικό κρίνεται να αναφερθεί η απολυτότητα του δικαιώματος στη ζωή, η οποία ούτως ή άλλως προκύπτει από το άρθρο 5 παράγραφος 2 του συντάγματος: προστατεύονται όλοι, ανεξαρτήτως ιθαγένειας, εθνικότητας, χρώματος, φυλής, ιδεολογίας, φρονημάτων και γενικότερα οποιουδήποτε άλλου χαρακτηριστικού και προστατεύεται κάθε μορφή ζωής(συνταγματικός αποκλεισμός της θεωρίας ανθρώπινων όντων μη άξιων να ζουν, η οποία αναπτύχθηκε στη ναζιστική Γερμανία). Το δικαίωμα της ζωής δεν υπόκειται στάθμιση αριθμητική, δηλαδή η ζωή ενός και οι ζωές εκατό ανθρώπων είναι εξίσου σημαντικές. Είναι όπως προαναφέρθηκε το υπέρτατο δικαίωμα, προϋπόθεση για την ύπαρξη όλων των υπολοίπων, χαρακτηριστικό που οδηγεί πολλούς στο να το αποκαλούν «φυσικό δικαίωμα».

Θα ήταν ωστόσο λάθος να θεωρηθεί ότι το δικαίωμα της ζωής είναι τυπικά ανώτερο από τα άλλα δικαιώματα που κατοχυρώνονται. Δεν υπάρχουν αντισυνταγματικές διατάξεις του συντάγματος ούτε διατάξεις με αυξημένη ισχύ. Εφόσον λοιπόν τα δικαιώματα κατοχυρώνονται από το ίδιο συνταγματικό κείμενο έχουν όλα την ίδια προστασία, είναι ίσα μεταξύ τους και ανάλογα σταθμίζονται όταν αυτό χρειαστεί. Το θέμα του κατά πόσο τα δικαιώματα είναι και πραγματικά ίσα είναι θέμα σχεδόν αμιγώς φιλοσοφικό που δε θα εξεταστεί εδώ.

Το σύνταγμα αναγνωρίζοντας το δικαίωμα στη ζωή αναγνωρίζει υποκειμενικό δίκαιο. Σε αυτό το σημείο

ανακύπτουν σημαντικές διαφωνίες σχετικά με την «ένταση» του δικαιώματος. Από τη μια υποστηρίζεται η δυνατότητα απόλυτης αυτοδιάθεσής του, τόσο με τη μορφή της αυτοκτονίας όσο και με τη δυνατότητα άρσης του αδίκου της πράξης προσβολής του με την παροχή συναίνεσης. Από την άλλη υποστηρίζεται η ύπαρξη δικαιώματος στη ζωή και η ανυπαρξία δικαιώματος στο θάνατο και γενικότερα στην απόλυτη αυτοδιάθεση του δικαιώματος. Δεδομένου του αναπαλλοτριώτου χαρακτήρα συνταγματικών δικαιωμάτων, και ιδιαίτερα αν γίνει δεκτός ο υπέρτατος χαρακτήρας της ζωής, αντλείται επιχείρημα «από το έλασσον στο μείζον»: αφού δεν υπάρχει δυνατότητα ελεύθερης διάθεσης, τουλάχιστον όχι σε απόλυτο βαθμό, για τα δικαιώματα που στηρίζονται και εξαρτώνται από αυτή, θα υπάρχει για την ίδια; Ως εκ τούτου υποστηρίζεται η δεύτερη άποψη. Θα ήταν παράλειψη να μην επισημανθεί ότι το σύνταγμα έτσι καθιερώνει και αντικειμενικό δίκαιο. Αν επιχειρήσουμε σύνδεση με τη θεωρία των θεσμικών εγγυήσεων, η ζωή καθίσταται θεσμός και έτσι καταλήγουμε στην άποψη ότι καθιερώνεται ταυτόχρονα υποκειμενικό και αντικειμενικό δίκαιο. Αυτή η ιδέα θεωρείται συμβατή με τη γενικότερη δικαιοκή αποστολή και ειδικά με αυτή του συνταγματικού δικαίου. Στη συγκεκριμένη περίπτωση, η πρόοδος της επιστήμης, της τεχνολογίας και της έρευνας δημιουργούνται διαρκώς νέοι τομείς οι οποίοι είναι εκτός εξειδικευμένων νομικών ρυθμίσεων. Για να επιτευχθεί η ρύθμιση του συνόλου της εννόμου τάξεως, η ύψιστη αποστολή του δικαίου, πρέπει να γίνει δεκτός ο αντικειμενικός χαρακτήρας του θεσπιζόμενου δικαίου, γιατί μόνο έτσι καθίσταται αυτό επιδεκτικό γενίκευσης και αναγόρευσης σε γενική αξία και λυδία λίθο για τη ρύθμιση των ανακυπτόντων

προβλημάτων. Η άρνηση αυτού οδηγεί στην άρνηση ενός μέρους του χαρακτήρα του δικαίου.

Όπως προαναφέρθηκε η προστασία του δικαιώματος είναι απόλυτη. Πρέπει να σημειωθεί ότι αυτό το χαρακτηριστικό δεν κάμπτεται από το άρθρο 307 του ποινικού κώδικα, τη λεγόμενη διάταξη του καλού Σαμαρείτη. Η διάταξη αυτή τελικά συμβάλλει στην προστασία της ζωής προσδίδοντας στον καθένα την υποχρέωση εφόσον δεν τίθεται σε κίνδυνο η δική του ζωή, να προστατεύει τις ζωές άλλων. Σε καμία λοιπόν περίπτωση δεν έχουμε κάμψη του απόλυτου χαρακτήρα της ζωής, καθώς η υποχρέωση λύτρωσης του άλλου τελεί υπό την προϋπόθεση της μη θέσης σε κίνδυνο της ζωής του υποκειμένου.

Σε επίπεδο θεωρίας ειδικά των δικαιωμάτων, επιχειρείται ανάλυση των χαρακτήρων της ζωής. Πιο συγκεκριμένα, από το ίδιο το γράμμα («προστασία») του συντάγματος, αλλά και από το πνεύμα του προκύπτει ο προστατευτικός χαρακτήρας του δικαιώματος. Το κράτος οφείλει να λάβει μέτρα για τη διασφάλισή του. Αυτή η επιταγή απευθύνεται και στη νομοθετική και στην εκτελεστική εξουσία και γενικότερα στη διοίκηση. Η δημιουργία ειδικού κεφαλαίου στον ποινικό κώδικα, αρκετές διατάξεις στον κώδικα οδικής κυκλοφορίας, η γενικότερη δικαική αποδοκιμασία απέναντι στην αφαίρεση της ανθρώπινης ζωής και η νομική δικαιολόγηση της πράξης μόνο υπό προϋποθέσεις περιοριστικά ρυθμιζόμενες στο νόμο αποτελούν μερικές από τις υλοποιήσεις της κρατικής μέριμνας για την προστασία της ανθρώπινης ζωής.

Γίνεται δεκτός και ο αμυντικός χαρακτήρας του εν λόγω δικαιώματος. Παρά τη διατύπωση του νόμου, δεν παύει να καθιερώνεται αξίωση μη επέμβασης κατά του

κράτους. Το τελευταίο εξακολουθεί να είναι υποχρεωμένο να προστατεύει την ανθρώπινη ζωή, πάντα όμως στο μέτρο που δεν επεμβαίνει προσβάλλοντάς την. Στην πράξη αυτό δύσκολα γίνεται αντιληπτό δεδομένου ότι το κράτος εξ ορισμού επεμβαίνει στη ζωή μας. Η αξίωση αφορά κυρίως αποχή από πράξεις αφαίρεσης της ζωής εκ μέρους οργάνων του κράτους ή και παράλειψη λύτρωσης αυτής. Το κράτος υποχρεούται συνταγματικά να τηρήσει μια εύθραυστη ισορροπία προστασίας της ζωής αλλά μη επέμβασης σε αυτή.

Διαφωνία υπάρχει σχετικά με το διασφαλιστικό χαρακτήρα. Το άρθρο 5 από μόνο του δεν δίνει έρεισμα, τουλάχιστον όχι επαρκές. Το κάνει όμως η συνδυαστική ερμηνεία των άρθρων 2,5,7,21,25 του συντάγματος. Έτσι το κράτος οφείλει να παρέχει τα ελάχιστα απαραίτητα για τη διατήρηση της ανθρώπινης ζωής.

Κατάλληλο είναι εδώ να τονιστεί η γενικότερη ανάγκη διασταλτικής ερμηνείας των διατάξεων που εξασφαλίζουν δικαιώματα. Το ΕΔΔΑ προβαίνει σε αυτή για διατάξεις τόσο της ΕΣΔΑ όσο και εθνικών δικαίων. Εξάλλου, ο μελετητής και εφαρμοστής του δικαίου πρέπει πάντα να έχει βασικό οδηγό τόσο στην ερμηνεία όσο και στη στάθμιση το βασικό αξίωμα «*in dubio pro libertatis*».

3.ΤΑ ΆΡΘΡΑ 2§1 ΚΑΙ 5§2 ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ

Τα άρθρα αυτά αποτελούν τις βασικές συνταγματικές διατάξεις που αναφέρονται στην προστασία της ανθρώπινης ζωής. Είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι στα συντάγματα της χρονικής περιόδου από τα μέσα περίπου του 19^{ου} αιώνα μέχρι τον 2^ο παγκόσμιο πόλεμο συνήθως δε γίνεται ρητή αναφορά στην προστασία της ανθρώπινης ζωής, κάτι το οποίο θεωρείται αυτονόητο. Μετά τη σφαγή όμως του 2^{ου} παγκοσμίου πολέμου και την πλήρη εξαθλίωση που γνώρισε η ανθρωπότητα κατά τη διάρκειά του και ύστερα, η ανάγκη για ρητή κατοχύρωση της ζωής πρόβαλλε στο προσκήνιο πολύ επιτακτική.

Το άρθρο 2, στην πρώτη του παράγραφο κάνει λόγο για ανθρώπινη αξία. Πρόκειται για θεμελιώδη αξία με ευρύτατο πεδίο εφαρμογής και πολύτιμο ερμηνευτικό εργαλείο. Η έννοια της ανθρώπινης αξίας είναι πάρα πολύ γενική επιτρέποντας έτσι μέσω της διασταλτικής ερμηνείας που προτιμάται και επιβάλλεται στο δίκαιο των δικαιωμάτων την προσαρμογή και εφαρμογή της βούλησης του συντακτικού νομοθέτη στο σύνολο των πτυχών της ανθρώπινης ζωής και καθημερινότητας. Πέραν όμως αυτού η ανθρώπινη αξία αναμφισβήτητα συνδέεται άρρηκτα με την ανθρώπινη ζωή εξασφαλίζοντας έτσι την ποιοτική της κατοχύρωση.

Σε σχέση με το άρθρο 5§2 απαραίτητο είναι να σημειωθεί ότι κατά την κρατούσα άποψη δεν είναι τόσο καθαυτό το δικαίωμα της ζωής που εξασφαλίζει όσο η αναγνώρισή του σε όλους τους ανθρώπους χωρίς τη χρήση οποιουδήποτε κριτηρίου για περιορισμό του

πεδίου εφαρμογής του. Με βάση τη θεωρία αυτή το σύνταγμα μας δεν αναγνωρίζει, τουλάχιστον όχι ρητά, την ανθρώπινη ζωή. Θεωρείται ότι ένας τέτοιος ισχυρισμός είναι μάλλον λανθασμένα απόλυτος: πέραν του γενικότερου πνεύματος του συντάγματος το οποίο δείχνει απεριόριστο σεβασμό στην ανθρώπινη ζωή, το ότι ο συντακτικός νομοθέτης στη βασική αυτή διάταξη ρίχνει το βάρος στην αποτροπή των διακρίσεων σε καμία περίπτωση δε σημαίνει ότι δεν αναγνωρίζει το ίδιο το δικαίωμα, κάτι που επεβάλλετο από τις ιστορικές συνθήκες αλλά υποστηριζόταν και από τις γενικώς κρατούσες πολιτειακές πεποιθήσεις.

Οι διατάξεις αυτές δεν αποτελούν άμεσα εφαρμοστέο δίκαιο αλλά επιταγή απευθυνόμενη στον κοινό νομοθέτη ο οποίος πρέπει να θεσπίσει νόμους που να προστατεύουν τα εν λόγω αγαθά. Κυριότερη ίσως νομοθεσία προστασίας της ανθρώπινης ζωής είναι ο ποινικός κώδικας και συγκεκριμένα το κεφάλαιο 15 που τιτλοφορείται «εγκλήματα κατά της ζωής».

4.ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΗΣ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗΣ ΖΩΗΣ

Για την εν γένει ανάπτυξη του δικαιώματος στη ζωή, η οριοθέτησή της είναι «εκ των ων ουκ ανευ». Στο ζήτημα αυτό προβλήματα προκαλεί η διαφορετική αντιμετώπισή του από κάθε κλάδο δικαίου, η οποία βέβαια είναι δικαιολογημένη δεδομένων των διαφορετικών προτεραιοτήτων και των διαφορετικών εκφάνσεων της ζωής που διέπει ο καθένας. Πρώτα θα διερευνηθεί η έναρξη, στη συνέχεια η λήξη και τέλος σημαντικό και αμφιλεγόμενο ζήτημα του «nasciturus».

4.1.ΕΝΑΡΞΗ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Το σύνταγμα, στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 5, τη βασική προστατευτική διάταξη της ανθρώπινης ζωής, αναγνωρίζει γενικά προστασία χωρίς να προβαίνει το ίδιο σε χρονική οριοθέτηση του εν λόγω αγαθού. Αυτό βέβαια σε καμία περίπτωση δεν αποτελεί παράλειψη του συντακτικού νομοθέτη: ο ρόλος του συντάγματος είναι να καθορίσει τη λειτουργία της εννόμου τάξεως και τις βασικές αρχές από τις οποίες αυτή διέπεται σε γενικές πάντα γραμμές. Το σύνταγμα λειτουργεί ως πλαίσιο του κράτους, όχι ως λεπτομερής χάρτης αυτού. Σε κάποιες περιπτώσεις βέβαια ορισμένα ζητήματα ρυθμίζονται πιο διεξοδικά, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι έχουμε πάντα παραβίαση του προαναφερθέντος κανόνα, ούτε ότι και όταν υπάρχει εξαίρεση αυτή παραμερίζει το γενικώς ισχύον.

Ο αστικός μας κώδικας ορίζει στο άρθρο 35 ότι «το πρόσωπο αρχίζει να υπάρχει όταν γεννηθεί ζωντανό». Στη φράση αυτή εξυπακούεται ότι με τον όρο πρόσωπο

εννοείται το φυσικό πρόσωπο αφού ούτως ή άλλως η γέννηση δεν προσιδιάζει στα χαρακτηριστικά του νομικού προσώπου. Το αστικό δίκαιο λοιπόν εξαρτά την έναρξη της ζωής αποκλειστικά από τον όρο ότι το πρόσωπο θα γεννηθεί ζωντανό χωρίς να παρέχει οποιουδήποτε είδους διευκρινήσεις. Η επιλογή αυτή, ενώ είναι επαρκής για τις σχέσεις που καλείται να ρυθμίσει το αστικό δίκαιο κρίνεται ελλιπής για τις απαιτήσεις ενός γενικότερου ορισμού. Προς αυτή την κατεύθυνση φαίνεται να κινείται με μεγαλύτερη επάρκεια ο τομέας του ποινικού δικαίου.

Δεδομένου και του ρόλου του δικαίου αυτού, τόσο η ποινική νομοθεσία όσο και η επιστήμη του οικείου κλάδου έχουν προχωρήσει περισσότερο στο σημείο αυτό. Έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις σχετικά με το ζήτημα αυτό. Επιχείρημα περί της διαφωνίας με το αστικό δίκαιο αντλείται από τη ΠΚ303, σύμφωνα με την οποία ανθρωποκτονία μπορεί να τελεσθεί και κατά τη διάρκεια του τοκετού. Ο Χωραφάς υποστηρίζει ότι η ανθρώπινη ζωή ξεκινά από τη στιγμή που αρχίζει ο τοκετός, από τη στιγμή που φαίνονται τα μέλη του μωρού καθώς τότε εμφανίζεται η εικόνα του ανθρώπου. Στο ερώτημα από πότε αρχίζει η αυτοτελής ύπαρξη του ανθρώπου απαντά ότι άνθρωπος υφίσταται σε όλη τη διάρκεια του τοκετού. Η άποψη αυτή έχει αντικρουστεί με το επιχείρημα ότι δε χρειάζεται η ανθρώπινη εικόνα για να προστατευτεί η ανθρώπινη ζωή. Μια άλλη θεωρία ορίζει ως εναρκτήριο σημείο της ανθρώπινης ζωής τις οδύνες του τοκετού. Ελάττωμά της είναι η ύπαρξη της μεθόδου της καισαρικής τομής, η οποία δεν περιλαμβάνει οδύνες, καθώς και η πιθανότητα να ανασταλούν οι οδύνες.

Σήμερα κρατούσα είναι η γνώμη που υποστηρίζεται από τον Ανδρουλάκη¹. Η άποψη αυτή υποστηρίζει ότι η ζωή αρχίζει από τη στιγμή που «θα τεθεί σε κίνηση η φυσική εκείνη αλληλουχία φάσεων, η οποία κατά τα διδάγματα της μαιευτικής επιστήμη αδιάλειπτα οδηγεί στην ολοκλήρωση της γέννησης.

4.2. ΤΕΛΟΣ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

Η λήξη της ανθρώπινης ζωής παρουσιάζει επίσης αρκετά ερμηνευτικά προβλήματα. Στο σύνταγμα, όπως δε γίνεται λόγος για την έναρξή της, έτσι δε γίνεται λόγος και για τη λήξη της, για τους λόγους που αναλύονται παραπάνω. Τα υπόλοιπα νομοθετικά κείμενα συγκλίνουν προς τη χρήση του θανάτου ως χρονικού σημείου τέλους της ζωής, κάτι που ανταποκρίνεται απόλυτα στη λογική, και είναι ίσως και το μόνο που μπορεί να χρησιμοποιηθεί προς αυτή την κατεύθυνση. Εδώ, τα προβλήματα ανακύπτουν σε σχέση με τα χρησιμοποιούμενα κριτήρια.

Σημαντικό κριτήριο και χρονικά πρότερο είναι αυτό του καρδιακού θανάτου. Σύμφωνα με αυτό η ζωή τελειώνει με την αμετάκλητη παύση της αναπνοής και την κυκλοφορία του αίματος. Το κριτήριο αυτό είναι σαφές και δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολιών. Υπό τις σημερινές όμως συνθήκες κρίνεται ανεπαρκές λόγω της προόδου της τεχνολογίας και της επιστήμης και της δυνατότητας διατήρησης στη ζωή με μηχανικά μέσα. Πιο συγκεκριμένα: θεωρείται νεκρός αυτός που διατηρείται στη ζωή με μηχανικά μέσα;

Το 1968 ιατρική επιτροπή στο πανεπιστήμιο του Harvard πρότεινε το κριτήριο του εγκεφαλικού θανάτου,

¹ Βλ. Ν.ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ, «Ποινικόν Δίκαιον- Ειδικόν Μέρος», σελ. 22

σύμφωνα με το οποίο ορίζει την αμετάκλητη παύση της λειτουργίας του εγκεφάλου ως σημείο θανάτου, και πιο συγκεκριμένα τη νέκρωση του εγκεφαλικού φλοιού και στελέχους. Η λύση αυτή ανταποκρίνεται καλύτερα στις σύγχρονες ανάγκες και ιδίως σ' αυτές των μεταμοσχεύσεων. Αυτός είναι ένας από τους λόγους που αντιμετωπίζεται με σκεπτικισμό: πολλοί φοβούνται πως θα επιτρέψει καταχρήσεις για λόγους μεταμοσχεύσεων ενώ άλλοι φοβούνται μήπως χρησιμοποιηθεί ως μέθοδος αδειάσματος κλινικών εντατικής θεραπείας. Και πάλι όμως δημιουργούνται διαφωνίες ως προς το χρόνο της «αμετάκλητης παύσης». Για πόσο χρονικό διάστημα πρέπει το εγκεφαλογράφημα να είναι ευθεία γραμμή; Άλλοι απαντούν δύο ημέρες, άλλοι μία ώρα, ενώ άλλοι θεωρούν ότι σταματάει άμεσα. Το ζήτημα αυτό αποκτά τεράστια πρακτική σημασία στον τομέα των μεταμοσχεύσεων.

Η ελληνική νομική επιστήμη, ταλαντευόμενη ανάμεσα στα δύο κριτήρια δεν απορρίπτει κανένα από τα δύο². Υιοθετεί ένα συνδυασμό τους, απαιτώντας και καρδιακό και εγκεφαλικό θάνατο. Ο Ανδρουλάκης θεωρεί την χωρίς περιορισμούς υιοθέτηση του εγκεφαλικού θανάτου παραβίαση του απόλυτου χαρακτήρα της ανθρώπινης ζωής καθώς και ο εγκεφαλικά νεκρός διατηρεί ανθρώπινες λειτουργίες. Θεωρείται όμως νεκρός αυτός του οποίου η λειτουργία του εγκεφάλου έχει αμετάκλητα παυθεί, του οποίου η αναπνοή και η κυκλοφορία του αίματος υποστηρίζεται μηχανικά και σε περίπτωση διακοπής της υποστήριξης οι υποβοηθούμενες λειτουργίες άμεσα σταματούν.

² Ο.π. σελ. 25

4.3.NASCITURUS

Πρωταρχικής σημασίας ζήτημα για το εν λόγω θέμα είναι η εξέταση του κατά πόσο ο κυοφορούμενος εμπίπτει στο προστατευτικό πλαίσιο της συνταγματικής προστασίας της ζωής. Προς την επίτευξη αυτού του σκοπού απαραίτητη κρίνεται η μελέτη της βασικής προστατευτικής διατάξεως του συνταγματικού αγαθού, δηλαδή του άρθρου 5 παράγραφος 2 του συντάγματος, σύμφωνα με την οποία όλοι όσοι βρίσκονται στην ελληνική επικράτεια απολαμβάνουν «απόλυτη προστασία της ζωής τους». Επομένως, κατά το γράμμα του νόμου η ζωή απόλυτα προστατεύεται, κατά συνέπεια και σε κάθε της μορφή. Προς το συμπέρασμα αυτό συνηγορεί και η θεωρία που υποστηρίζει ότι βασικός σκοπός της προαναφερθείσας διάταξης δεν είναι τόσο η ίδια η προστασία της ζωής όσο η εφαρμογή αυτής σε όλες τις πληθυσμιακές ομάδες άνευ διακρίσεως. Προχωρώντας παραπέρα θα μπορούσε ενδεχομένως να υποστηριχθεί ότι απαγόρευση διακρίσεων κατά την εφαρμογή της προστασίας δεν υφίσταται μόνο σε σχέση με τις πληθυσμιακές ομάδες αλλά και σε σχέση με τη μορφή της ζωής, με κάποια επιφύλαξη ωστόσο για λόγους που θα αναπτυχθούν παρακάτω.

Σε κάθε περίπτωση γίνεται ομόφωνα δεκτό ότι ο κυοφορούμενος είναι αν μη τι άλλο μία μορφή ζωής. Η κρατούσα γνώμη δέχεται την υπαγωγή της ζωής του στο προστατευτικό πλαίσιο της παραπάνω διάταξης, ενώ αντίθετα με επιφύλαξη αντιμετωπίζονται οι θεωρίες που αντιμετωπίζουν το έμβρυο ως τμήμα του γυναικείου σώματος. Εδώ όμως τίθεται το ζήτημα της άμβλωσης και του κατά πόσο είναι αυτή συνταγματικά αποδεκτή. Αν

δεχτούμε επέκταση της απόλυτης προστασίας του «φυσικού» δικαιώματος και στο έμβρυο αμέσως η νομοθεσία που επιτρέπει την άμβλωση καθίσταται αντισυνταγματική και ως εκ τούτου μη εφαρμοστέα ενώ η ίδια η πράξη ισοδυναμεί με ανθρωποκτονία. Γύρω από αυτό το ζήτημα έχει αναπτυχθεί έντονη φιλολογία όχι μόνο σε σχέση με τη συνταγματικότητα, αλλά με την σκοπιμότητα εν γένει της κάθε κρατικής αντιμετώπισης του ζητήματος αυτού. Σε σχέση με αυτό, συνοπτικά αναφέρεται το βασικό επιχείρημα σύμφωνα με το οποίο η άμβλωση πρέπει να επιτρέπεται διότι αλλιώς θα οδηγηθούμε σε δημιουργία παρανόμων κυκλωμάτων, με αποτέλεσμα την υπονόμηση όχι μόνο της νομιμότητας αλλά και υγείας, επίσης συνταγματικού αγαθού, χιλιάδων γυναικών που θα τρέπονται σε «εγκληματίες». Η άλλη πλευρά απαντά με το επίσης βασικό επιχείρημα ότι η νομιμοποίηση ούτε είναι τρόπος αντιμετώπισης προβλημάτων ούτε ως τέτοιος πρέπει να αντιμετωπίζεται.

Σε σχέση με το ζήτημα της συνταγματικότητας ο προβληματισμός είναι ακόμα περίπλοκος και πιο εκτενής. Υποστηρίζεται ότι σε κάθε περίπτωση πρέπει, όπως πάντα, να καταφεύγουμε στη μέθοδο της στάθμισης με τα δικαιώματα των γονέων. Αυτό δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να κατατείνει στην υπερβολή: η ζωή του εμβρύου δεν είναι ούτε ασήμαντη ούτε υποδεέστερη! Δεν είναι όμως και ολοκληρωμένη, με αποτέλεσμα συχνά να υπολείπεται όταν σταθμίζεται με δικαιώματα άλλων, ολοκληρωμένων μορφών ζωής που έχουν πλήρως αναπτύξει προσωπικότητα. Η ποινική αντιμετώπιση του ζητήματος είναι αντιπροσωπευτική της στάσης που τηρεί η νομοθετική εξουσία: ούτε άνευ όρων απαγόρευση ούτε άνευ όρων νομιμοποίηση.

Επομένως, ο nasciturus προστατεύεται από το άρθρο 5 ως μορφή ζωής. Η λογική όμως ερμηνεία του δικαίου επιτάσσει την λήψη υπόψη του γεγονότος ότι δεν παύει να μην είναι ολοκληρωμένη μορφή ζωής, με αποτέλεσμα να μην έχει πλήρη δικαιοκτητική ικανότητα, πλήρως ανεπτυγμένα δικαιώματα και φυσικά ολοκληρωμένη προσωπικότητα. Δεν θεωρείται λοιπόν ότι σε αυτή την περίπτωση υπάρχει πλήρης σχετικοποίηση του δικαιώματος στη ζωή αλλά, όχι πάντα αλλά σε ορισμένες μόνο περιπτώσεις, μικρή απόκλιση από τον κανόνα της απολυτότητας.

Σημαντική σε αυτό το σημείο είναι μια επισκόπηση του άρθρου 304 του ποινικού κώδικα, το οποίο τιτλοφορείται «τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης». Αποκαλυπτικό είναι ότι κατ' αρχήν θεωρείται αξιόποινος πράξη (επομένως ο κοινός νομοθέτης θεωρεί ότι η βούληση του συντακτικού νομοθέτη περιλαμβάνει και την προστασία των κυοφορούμενων ως μορφών ζωής, κάτι που προκύπτει από τη συστηματική ερμηνεία της εν λόγω διάταξης), ρητά όμως προβλέπονται λόγοι άρσης του αδίκου (θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι ο ίδιος ο νομοθέτης προβαίνει κατά κάποιον τρόπο νομοθετικά στη στάθμιση των συγκρουόμενων αγαθών, έχοντας προφανώς υπόψη την ισότητα των διαφόρων μορφών ζωής και την ατέλεια της κυοφορούμενης). Προβλέπονται 4 περιπτώσεις επιτρεπτού: (1) αν δεν έχουν συμπληρωθεί 12 εβδομάδες κύησης. Ο νομοθέτης δίνει στην έγκυο το δικαίωμα να υπαναχωρήσει από μία σημαντικότερη απόφαση που έχει επιπτώσεις στο σύνολο των εκφάνσεων της ζωής της, πολλές από τις οποίες προστατεύονται στο σύνταγμα(ελεύθερη ανάπτυξη της προσωπικότητας, συμμετοχή στην οικονομική ζωή, ιδιωτική ζωή κοκ). (2) αν με τα μέσα

του προγεννητικού ελέγχου προβλεφθούν γενετικές ανωμαλίες που έχουν παθογόνα αποτελέσματα. Δεν πρόκειται για ευγονική πολιτική, η οποία απαγορεύεται από το σύνταγμα. Απλά γίνεται κατανοητό ότι η ζωή αυτή θα υποφέρει η ίδια και θα προκαλέσει και πόνο στο περιβάλλον της. Αναγνωρίζεται και ότι η κοινωνία δεν αποτελείται από ήρωες που διατίθενται να υποφέρουν (ουσιαστικά χωρίς λόγο) και ότι δεν υπάρχει σκοπιμότητα στο να επιτρέψει κανείς σε μια ζωή να γεννηθεί απλά και μόνο για να υποφέρει. Σε κάθε περίπτωση, υπέρ του ότι δεν επιβάλλεται εδώ ευγονική πολιτική, τουλάχιστον όχι σε τέτοια μορφή και σε τέτοιο σημείο που να αντιτίθεται στο σύνταγμα, είναι η δυνατότητα επιλογής των γονέων· ο νόμος θα μπορούσαμε να πούμε παραχωρεί ευγονική επιλογή, δεν επιβάλλει ευγονική πολιτική. (3) αν η εγκυμοσύνη απειλεί με οποιοδήποτε τρόπο τη ζωή της εγκύου. Εδώ τα συγκρουόμενα αγαθά είναι από τη μία η ζωή και η προσωπικότητα της εγκύου και από την άλλη η ζωή του εμβρύου. Η προστασία της ζωής είναι βέβαια απόλυτη, όπως όμως προαναφέρθηκε η εμβρυακή ζωή είναι ατελής και εδώ «αντιπαρατάσσεται» με μια ολοκληρωμένη ζωή και μία δρώσα προσωπικότητα. Η στάθμιση βαίνει εις βάρος του nasciturus. Δεν θεωρείται ότι πρόκειται για σχετικοποίηση της ζωής. (4) αν το παιδί αποτελεί αποτέλεσμα εγκλημάτων κατά τη γενετήσιας ελευθερίας. Σίγουρα το έμβρυο δεν ευθύνεται και σε καμία περίπτωση η διάταξη δεν το «τιμωρεί». Προστατεύεται η προσωπικότητα των εμπλεκομένων μη δραστών στο συμβάν. Τέλος, αξιοσημείωτο είναι ότι και αυτή ακόμα η διάταξη που προβαίνει σε στάθμιση ζώων, προβλέπει σε κάθε περίπτωση ανώτατα επιτρεπτά όρια χρόνου κύησης. Τελικά, η προστασία της ίδιας της ζωής

και της υγείας αποδεικνύεται λυδία λίθος για τη
στάθμισή της!

5.ΘΕΜΙΤΟΙ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΙ

Το δικαίωμα στη ζωή μπορεί βέβαια να τυγχάνει απόλυτης προστασίας, όμως αυτό δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν θεμιτοί περιορισμοί του. Σχετικές βασικές περιπτώσεις είναι η άμυνα και η χρήση νόμιμης βίας από τους αστυνομικούς.

Η άμυνα³ αποτελεί λόγο άρσης του αξιοποίνου όχι μόνο για την προσβολή της ανθρώπινης ζωής, καθώς έτσι προβλέπεται στο γενικό μέρος του ποινικού μας κώδικα. Ζήτημα ερμηνείας και προβληματισμού αποτελεί το αν και πότε ο αμυνόμενος μπορεί να φτάσει σε θανάτωση του επιτιθεμένου. Το ελληνικό δίκαιο απαιτεί την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Εξειδικευμένα ζητήματα αποτελούν αντικείμενο έρευνας του ποινικού δικαίου.

Σημαντικό και αμφιλεγόμενο ζήτημα αποτελεί η χρήση όπλων από τους αστυνομικούς. Αυτοί ενεργούν ως όργανα της ελληνικής πολιτείας με στόχο την διατήρηση της τάξης. Μπορούν επομένως να χρησιμοποιήσουν όπλα για νόμιμη σύλληψη ή για αποτροπή δραπέτευσης. Και πάλι όμως με βάση το άρθρο 25 §1 του συντάγματος επιβάλλεται η τήρηση της αρχής της αναλογικότητας. Η χρήση όπλων πρέπει να γίνεται όταν δεν υπάρχει άλλο μέσο και εφόσον δεν τίθενται σε κίνδυνο οι ζωές άλλων. Μέχρι πρόσφατα ίσχυε στην Ελλάδα σχετικά με το ζήτημα αυτό ένας νόμος από το 1943. Σημαντική είναι η υπόθεση Μακαρατζή που έφτασε στο δικαστήριο του Στρασβούργου. Σήμερα ισχύει νέος νόμος σχετικά με το ζήτημα αυτό, ο 3163/2003.

³ Βλ. άρθρο 22 Ποινικού Κώδικα

6.ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ ΚΑΙ ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Σημαντικό ζήτημα στην προσπάθεια σκιαγράφησης της νομικής αντιμετώπισης της ανθρώπινης ζωής είναι η ανάλυση ορισμένων μορφών θανάτου και ο τρόπος που το δίκαιο τους αντιμετωπίζει. Στις μορφές αυτές φυσικά δεν περιλαμβάνονται περιπτώσεις στου τύπου ο Α πυροβολεί τον Β γιατί υπάρχει βεντέτα ανάμεσα στις οικογένειές τους. Εδώ είναι ξεκάθαρο ότι το φυσικό δικαίωμα παραβιάζεται κατάφορα και είναι αποστολή του ποινικού δικαίου και συγκεκριμένα του άρθρου 299 να επιληφθούν του θέματος. Στο τμήμα αυτό της έρευνας θα εξεταστούν τα ζητήματα της αυτοκτονίας και της ευθανασίας, τα οποία πέρα των νομικών προβληματισμών έχουν έντονες φιλοσοφικές προεκτάσεις.

Κάθε άνθρωπος έχει δικαίωμα να ζει, έχει όμως και το δικαίωμα να επιλέγει ανά πάσα στιγμή να πεθάνει; Με άλλα λόγια, η έννομος τάξη εκτός από το δικαίωμα στη ζωή αναγνωρίζει ελεύθερα δικαίωμα στο θάνατο; Το ερώτημα αυτό απασχολεί τη θεωρία και διχάζει τη νομολογία χωρίς ακόμα να έχει βρεθεί μία λύση στην οποία να συγκλίνουν τουλάχιστον οι περισσότερες πλευρές.

Το σύνταγμα δεν κάνει ρητή αναφορά σε δικαίωμα στο θάνατο, γεγονός που σε συνδυασμό με τη θέση του δικαιώματος στη ζωή καθιστούν το θέμα εξαιρετικά πολύπλοκο. Τα πράγματα δυσκολεύουν ακόμη περισσότερο όταν υπάρχουν σημαντικά προβλήματα υγείας, που κάνουν στην εξακολούθηση της ζωής οδυνηρότατη ή όταν η ιατρική επιστήμη «σηκώνει τα χέρια ψηλά» και δε γνωρίζουμε αν ο ασθενής έχει

ελπίδες να συνέλθει από κώμα. Πλέον δεν κάνουμε λόγο για αυτοκτονία αλλά για ευθανασία. Είναι δύο ιδιαίτερα δύσκολα σημεία στο όλο θεωρητικό νομικό οικοδόμημα της προστασίας της ανθρώπινης ζωής, ιδιαίτερα η ευθανασία για λόγους που θα αναπτυχθούν παρακάτω.

6.1.ΑΥΤΟΚΤΟΝΙΑ

Είναι σημαντικό να τονιστεί στην αρχή του προβληματισμού ότι εδώ πρόκειται για αυτοπροσβολή εννόμου αγαθού, δηλαδή για προσβολή της ζωής με τη βούληση του ίδιου του φορέα της. Η έννομος τάξη καταρχήν δεν τιμωρεί την αυτοπροσβολή αλλά την ετεροπροσβολή. Ειδικά όμως στο θέμα της ζωής και της αυτοκτονίας κάποιος γενικότερος κανόνας επιβολής ποινών δεν μπορεί απόλυτα να εφαρμοσθεί. Αυτό προκύπτει από την ίδια τη φύση των πραγμάτων καθώς ο αυτόχειρας δεν βρίσκεται πλέον στην εξουσία των ανθρωπίνων πραγμάτων. Αλλά ακόμα και αν υπάρξει περίπτωση απόπειρας, και αν θεωρηθεί η αυτοκτονία πράξη αξιόποινος, ποιο το νόημα της ποινικής τιμώρησης ενός ανθρώπου που δεν ενδιαφέρεται για την ίδια τη ζωή του; Η όλη διαδικασία αποδεικνύεται άτοπος από πλευράς τόσο ειδικής όσο και γενικής προλήψεως.

Θα μπορούσε επομένως να υποστηριχθεί, βάσιμα, ότι ο όλος προβληματισμός φτάνει σε ένα σημείο όπου αποδεικνύεται μη εφαρμόσιμος, καθώς ποινές στο νεκρό δεν μπορούν να επιβληθούν (κάτι τέτοιο γινόταν στην αρχαία Ελλάδα, όχι όμως και στη σύγχρονη και γενικότερα στο σύγχρονο κόσμο). Αυτό όμως δεν εμποδίζει τη συνοπτική παρουσίαση των δύο συγκρουόμενων πλευρών και την περαιτέρω ρύθμιση κάποιων νομικών ζητημάτων. Υπάρχουν αυτοί που

ανεπιφύλακτα τίθενται υπέρ της νομιμότητας της αυτοκτονίας, δεδομένου ότι η ζωή είναι δικαίωμα, όχι υποχρέωση· ο φορέας ελεύθερα κάνει επιλογές σχετικά με την άσκησή του στο βαθμό που αυτό δεν επηρεάζει δικαιώματα άλλων. Η άλλη όμως πλευρά τονίζει ότι η ζωή είναι ταυτόχρονα δικαίωμα και υποχρέωση. Είναι και υποχρέωση διότι άλλες ζωές στηρίζονται και ποικιλοτρόπως εξαρτώνται από αυτή. Σε κάθε περίπτωση, ακόμα και αν δε γίνει λόγος για υποχρέωση, δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι η ζωή ενώ υπάγεται νομικά στην έννοια των δικαιωμάτων παρουσιάζει εξαιρετικές ιδιομορφίες που απόλυτα δικαιολογούν τη διαφορετική της αντιμετώπιση σε πολλές περιπτώσεις.

Πέραν όμως των διαφόρων φιλοσοφικών προβληματισμών κρίνεται απαραίτητο να γίνει αναφορά στην αντιμετώπιση του θέματος από τον κοινό νομοθέτη. Μπορεί ο συντακτικός να διαφέρει, σε επίπεδο προσωπικού και συχνά αντιλήψεων, όμως και λόγω της ενότητας του κράτους, ο κοινός νομοθέτης εφόσον δε συγκρούεται με το συντακτικό μπορεί να ρίξει φως και να δώσει ερμηνευτικές κατευθύνσεις για κάποιες διατάξεις. Δεδομένης της φύσης των πραγμάτων, θα εξεταστεί η ποινική αντιμετώπιση. Έτσι λοιπόν ο ποινικός κώδικας δεν προβλέπει ποινή για τον αυτόχειρα για ευνόητους και προαναφερθέντες λόγους (αν πετύχει, απομακρύνεται από την ανθρώπινη δικαιοδοσία, αν δεν πετύχει ποιο το νόημα να τιμωρήσει κανείς έναν άνθρωπο που δεν ενδιαφέρεται για την ίδια του τη ζωή;). Επομένως η έλλειψη τέτοιων διατάξεων θα ήταν λάθος να ερμηνευτεί ως συναίνεση του δικαίου προς την αυτοκτονία. Καθώς όμως δεν υπάρχει και «άρνησή του», κι ούτε μπορεί να υπάρξει, θα ήταν ασφαλέστερο και ίσως ορθότερο να μη γίνει προσπάθεια εξακρίβωσης

απόλυτης στάσης του δικαίου απέναντι στο ζήτημα και ιδίως απέναντι στον ίδιο τον αυτόχειρα(ο όλος προβληματισμός αφορά πράξεις που γίνονται στο πλαίσιο της αυτοπροσβολής).

Σημαντική στο σημείο αυτό είναι η μελέτη της διάταξης 301 του ποινικού κώδικα, η οποία τιτλοφορείται «συμμετοχή σε αυτοκτονία». Η νομοθετική πρόβλεψη αφορά αυτόν που προκάλεσε την απόφαση στον άλλο να αυτοκτονήσει ή βοήθησε στην τέλεση της αυτοκτονίας. Σημαντική είναι η επιλογή της λέξης «κατέπεισε» αντί άλλων λέξεων όπως «έπεισε». Πρόκειται για συνειδητή επιλογή του νομοθέτη καθώς χρησιμοποιώντας τέτοιο γλωσσικό πλαίσιο περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της διάταξης. Γενικά αυτό το σημείο της διάταξης πρέπει να αντιμετωπίζεται με ιδιαίτερη προσοχή. Πάντως η διάταξη αυτή δείχνει ότι σε κάθε περίπτωση αφαίρεσης ανθρώπινης ζωής η ετεροπροσβολή τιμωρείται όποια μορφή και αν αυτή λαμβάνει.

Συνοψίζοντας λοιπόν, η αυτοκτονία παραμένει αμφιλεγόμενο θέμα στο οποίο σημασία μεγάλη έχει η έννοια της αυτοπροσβολής. Σε κάθε περίπτωση όμως, και στην αυτοκτονία, η ετεροπροσβολή σε όλες της τις μορφές αποδοκιμάζεται από σύνταγμα, επομένως και από τον κοινό νομοθέτη και ως εκ τούτου είναι πράξη κολάσιμη.

6.2.ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Ακόμα περισσότερα ερμηνευτικά προβλήματα δημιουργεί το ζήτημα της ευθανασίας, της «συντμήσεως της επιθανάτιας αγωνίας του επωδύνως θνήσκοντος»⁴,

⁴ Βλ. Ν.ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ, «Ποινικόν Δίκαιον- Ειδικόν Μέρος», σελ. 25

όπως ορίζει το ποινικό δίκαιο. Όπως και η αυτοκτονία, διατηρεί την έντονη φιλοσοφική υφή της. Έτσι δεν αμφισβητούνται μόνο οι διάφοροι παράμετροί της αλλά και η ίδια η ευθανασία ως φαινόμενο, με αποτέλεσμα να ενισχύεται η θεωρία του υποχρεωτικού χαρακτήρα της ζωής. Πρέπει να ειπωθεί ότι η ευθανασία διακρίνεται σε ενεργητική και παθητική. Η πρώτη τελείται με ενέργειες του ιατρού που προκαλούν το θάνατο(π.χ. χορήγηση φαρμάκων που επιφέρουν θάνατο), ενώ η δεύτερη με παράλειψη ενεργειών/λήψης μέτρων που θα τον απέτρεπαν(π.χ. διακοπή της υποβοηθούμενης αναπνοής). Η ενεργητική περαιτέρω υποδιαιρείται σε άμεση(ενέργειες που σίγουρα οδηγούν στο θάνατο) και έμμεση (ενέργειες που εντάσσονται στην ιατρική διαδικασία που όμως ενδέχεται να προκαλέσουν το θάνατο π.χ. χορήγηση ποσότητας φαρμακευτικών ουσιών που ίσως να οδηγήσει το θάνατο). Σε κάθε περίπτωση οι προβληματισμοί κινούνται στα πλαίσια της ανθρώπινης αξιοπρέπειας, της ανθρώπινης αξίας και της σημασίας της ανθρώπινης ζωής.

Η ελληνική πολιτεία δεν έχει ακόμα λάβει ξεκάθαρη στάση, ανάλογη με εκείνη π.χ. της Ολλανδίας. Το ολλανδικό κοινοβούλιο στις 9-2-1993 ψήφισε νομοσχέδιο που αίρει το αξιόποιο της ενεργητικής ευθανασίας υπό προϋποθέσεις που θα αναφερθούν παρακάτω. Θέματα σχετικά με την ευθανασία είναι η έκφραση της βούλησης του ασθενούς, η κατάσταση της υγείας του, οι ιατρικές διαγνώσεις και οι άλλες τυπικές διαδικασίες που ενδεχομένως πρέπει να συνοδεύσουν την όλη διαδικασία σε περίπτωση που αυτή αναγνωριστεί ως νόμιμη.

Πρωταρχικής σημασίας είναι η έκφραση της βούλησης του ασθενούς. Είναι η ειδοποιός διαφορά

μεταξύ ευθανασίας και ανθρωποκτονίας. Δεν είναι η ανίατος και επώδυνος ασθένεια που προσδίδει στην αφαίρεση της ζωής την ονομασία ευθανασία και τις πρακτικές συνέπειες αυτής αλλά ο συνδυασμός της με την επιθυμία του ασθενούς. Η απόλυτη έλλειψη της βούλησης του ασθενούς καθιστά την πράξη ανθρωποκτονία και όχι ευθανασία. Μεγάλα προβλήματα δημιουργούνται εδώ εξαιτίας της ανικανότητας συχνά του ασθενούς να εκφέρει άποψη περί του θέματος. Σε αυτό περιλαμβάνονται τόσο οι περιπτώσεις απόλυτης ανικανότητας επικοινωνίας με το περιβάλλον(π.χ. ασθενής σε κώμα) όσο και οι περιπτώσεις εκπεφρασμένης βούλησης που όμως πάσχει από έλλειψη κύρους λόγω διατάραξης των νοητικών λειτουργιών του ενδιαφερομένου. Στο σημείο αυτό αναγκαστικά προκύπτει η ανάγκη υποκατάστασης της βούλησης του ασθενούς. Η αμερικανική νομολογία έχει εδώ εκφράσει προτάσεις, δογματικά δόκιμες, που όμως συγκρούονται μεταξύ τους. Έχει λοιπόν διατυπωθεί η θεωρία της “substituted judgement” σύμφωνα με την οποία ο δικαστής υποκαθιστά την κρίση λαμβάνοντας υπόψη τις επιθυμίες του ασθενούς στην υποθετική περίπτωση που αυτός ήταν ικανός καθώς και ενδεχόμενη μελλοντική ανικανότητα ως παράγοντα που αναγκαστικά ο υποθετικά ικανός ασθενής θα ελάμβανε υπόψη. Παράλληλα έχει εκφραστεί η άποψη ότι την βούληση υποκαθιστούν οι συγγενείς του ασθενούς. Σημαντική είναι η απόφαση Cruzan, στην οποία το δικαστήριο διευκρίνισε ότι ικανοποιούνται οι επιθυμίες συγγενών που θα μπορούσαν όμως να είναι οι επιθυμίες του ασθενούς. Επομένως οι συγγενείς τελικά δεν έχουν ρόλο καθοριστικό αλλά διαφωτιστικό στην διαμόρφωση δικανικής κρίσης.

Σε ό,τι αφορά την κατάσταση της υγείας ο καθορισμός των επιμέρους παραμέτρων είναι έργο της ιατρικής επιστήμης. Πρέπει όμως να ειπωθεί ότι η νόσος πρέπει να είναι οπωσδήποτε ανίατος, επώδυνος, να οδηγεί στο θάνατο και μη βελτιώσιμη. Εδώ αντιτάσσεται το επιχείρημα ότι η επιστήμη συνεχώς εξελίσσεται και αυτό που σήμερα δεν αντιμετωπίζεται αύριο μπορεί να είναι μέχρι και απλή ιατρική υπόθεση. Παρ' όλ' αυτά δε φαίνεται δίκαιο να υποχρεώνεται κανείς να υποφέρει περιμένοντας μια ιατρική λύση που είναι πολύ πιθανό να φτάσει τόσο αργά ώστε πλέον να μην υπάρχει νόημα ή και να μην βρεθεί και καθόλου. Εκτός από τα προαναφερθέντα η όλη διαδικασία πρέπει να συνοδεύεται από διαδικασίες που να εξασφαλίζουν ότι η ευθανασία δε θα γίνει προκάλυμμα ανθρωποκτονίας. Τέτοιες μπορεί να είναι κατεξοχήν οι δικαστικές αποφάσεις, οι ιατρικές γνωματεύσεις και εκθέσεις.

Το προαναφερθέν ολλανδικό νομοσχέδιο απαιτεί τη βούληση του ασθενούς, ενώ αυτός διαθέτει πνευματική διαύγεια, πάσχει από ανίατο, επώδυνο και μη βελτιώσιμη νόσο, λεπτομερή έκθεση συντασσόμενη από τον ιατρό, γνώμη δεύτερου ιατρού και εκ των υστέρων εξέταση από ιατροδικαστή των συνταχθεισών εκθέσεων και του ασθενούς. Η γνώμη των συγγενών δε στερείται σημασίας αλλά δεν είναι και απαραίτητο στοιχείο για την όλη διαδικασία. Τέλος η διαδικασία πρέπει να γίνει με τρόπο ανώδυνο που να μην προσβάλλει την ανθρώπινη αξία, αξιοπρέπεια και προσωπικότητα του ασθενούς.

Ο ελληνικός ποινικός κώδικας στη διάταξη 300 προβλέπει μια μορφή ενεργητικής ευθανασίας ως ιδιώνυμο προνομιούχο έγκλημα. Η οριζόμενη στο άρθρο 300 περίπτωση συνδέεται με την ευθανασία με σχέση αλληλοτομής και δεν ταυτίζονται. Το άρθρο 300 δεν

απαιτεί θανατηφόρο ασθένεια, αλλά ανίατη μόνο ασθένεια, επίμονη απαίτηση του «θύματος» και τον οίκτο ως κίνητρο του δράστη. Και πάλι όμως δεν αίρεται ο άδικος της πράξης, η οποία τυγχάνει ευνοϊκής μεταχείρισης(είναι πλημμέλημα ενώ η ανθρωποκτονία από πρόθεση είναι το βασικότερο ίσως κακούργημα).

Με σημείο αναφοράς τα ελληνικά δεδομένα, κατά την κρατούσα άποψη ο απόλυτος χαρακτήρας που αναγνωρίζεται στη ανθρώπινη ζωή καθιστά την ευθανασία πράξη παράνομη. Ο όρκος του Ιπποκράτη την απαγορεύει. Γίνονται κάποιες προσπάθειες για θεμελίωση κάποιων μορφών της και στη συνέχεια υπαγωγή αυτών στο ισχύον δίκαιο. Σε κάθε περίπτωση πρέπει διατηρείται υπόψη το γεγονός ότι αυτή η παραβίαση της ανθρώπινης ζωής δεν είναι απόλυτη αλλά ιδιόμορφη, πάντα συνοδευόμενη από τη βούληση του ασθενούς.

7.ΘΑΝΑΤΙΚΗ ΠΟΙΝΗ

Είναι από τις πιο αρχαίες ποινές που ισχύουν στις ανθρώπινες κοινωνίες. Ήδη από την αρχαιότητα δέχθηκε κριτική. Σήμερα εξακολουθεί να είναι θέμα αμφισβητούμενο, όχι όμως στο βαθμό ή μάλλον με τον τρόπο που είναι η ευθανασία. Είναι ένα ακόμη ζήτημα έντονης φιλοσοφικής υφής. Στο πλαίσιο των νομικών ισχυρισμών πρέπει πρώτα να αναφερθεί το άρθρο 7 παράγραφος 3 του συντάγματος, το οποίο περιορίζει το πεδίο εφαρμογής της ποινής «στις περιπτώσεις που προβλέπονται από το νόμο για κακουργήματα που τελούνται εν καιρώ πολέμου και σχετίζονται με αυτόν. Συνταγματικά λοιπόν η θανατική ποινή ουσιαστικά μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις επιτρέπεται. Σε επίπεδο κοινού νόμου, το άρθρο 1 παράγραφος 12 του ν2207/1994 κατέργησε τη διάταξη 50 του ποινικού κώδικα που αφορούσε στην ποινή. Το γεγονός όμως ότι εξακολουθούν να ισχύουν διατάξεις που περιλαμβάνουν τη θανατική ποινή αφήνει ανοικτό το ενδεχόμενο κάποτε να ισχύσει ξανά. Όμως και σε επίπεδο πράξης, ενώ ακόμα ήταν νομικά επιτρεπτή, η θανατική ποινή σταμάτησε να επιβάλλεται το 1972.

Επομένως στην ελληνική έννομη τάξη εν καιρώ ειρήνης η θανατική ποινή είναι πλήρως απαράδεκτη ενώ εν καιρώ πολέμου είναι επιτρεπτή μόνο για τα κακουργήματα που σχετίζονται με αυτόν. Υπάρχει ακόμα η πλευρά που υποστηρίζει ότι η θανατική ποινή είναι αντισυνταγματική διότι η διάταξη για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια, που παραβιάζεται, είναι υπέρτερη αυτής που κατοχυρώνει τη θανατική ποινή. Εδώ κρίνεται απαραίτητο να παρατεθεί η άποψη του

Μανωλεδάκη: «το επιχείρημα για την αντισυνταγματικότητα της θανατικής ποινής δεν στέκεται ούτε τυπικά ούτε ουσιαστικά. Τυπικά γιατί αντισυνταγματικοί κανόνες του συντάγματος δεν υπάρχουν. Ουσιαστικά γιατί η θανατική ποινή δεν προσβάλλει την ανθρώπινη αξιοπρέπεια περισσότερο από όσο την προσβάλλει οποιαδήποτε άλλη ποινή και μάλιστα η ισόβια στέρηση της προσωπικής ελευθερίας, του οντολογικού αυτού στοιχείου της ανθρώπινης ύπαρξης. Όσοι λοιπόν αγωνιούν ειλικρινά για την ανθρώπινη αξιοπρέπεια πρέπει να έχουν το θάρρος να φωνάξουν ‘καταργήστε τις ποινές’»⁵.

Σε διεθνές επίπεδο γίνεται έντονη συζήτηση για τη θανατική ποινή. Αξίζει να σημειωθεί ότι πάντως μέχρι σήμερα κανένα επίσημο νομικό κείμενο, που να δεσμεύει και την Ελλάδα δεν απαγορεύει απόλυτα τη θανατική ποινή. Το άρθρο 2 της ΕΣΔΑ δεν την απαγορεύει αλλά θέτει αυστηρή προϋπόθεση για την εκτέλεσή της δικαστική απόφαση κατ’ εφαρμογή υφιστάμενου νόμου που να την προβλέπει. Επομένως δεν απαγορεύει γενικά την εφαρμογή της, αλλά μόνο την αυθαίρετη εφαρμογή της. Αυτό δε σημαίνει φυσικά ότι ένα κράτος μπορεί να θεσπίσει νόμο που να την επιβάλλει για σωρεία πράξεων, όπως π.χ. η κλοπή, χωρίς έτσι δογματικά τουλάχιστον να παραβιάζει το δικαίωμα αυτό. Το δικαστήριο του Στρασβούργου ερμηνεύει διασταλτικά τη διάταξη και την εφαρμόζει πολύ αυστηρά. Το 6ο πρωτόκολλο της ΕΣΔΑ περιορίζει τη δυνατότητα εφαρμογής της θανατικής ποινής σε καιρό πολέμου και στην ύπαρξη άμεσης απειλής αυτού. Επιπλέον απαγορεύει τη διατύπωση επιφυλάξεων. Η

⁵ Βλ. Ι.ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, «Γενική Θεωρία Του Ποινικού Δικαίου», Τόμος Β’, σελ. 209

Ελλάδα το έχει υπογράψει χωρίς όμως μέχρι σήμερα να το έχει επικυρώσει.

Το σύμφωνο ατομικών και κοινωνικών δικαιωμάτων⁶ περιέχει σχετική ρύθμιση. Επιτρέπει τη θανατική ποινή μόνο για τα σοβαρότερα εγκλήματα εφόσον προβλέπεται από το εθνικό δίκαιο που ίσχυε κατά την τέλεση της πράξης αν αυτό δεν ερχόταν σε αντίθεση με το σύμφωνο. Σε κάθε περίπτωση προβλέπεται δυνατότητα παροχής χάριτος και αίτησης μετατροπής της ποινής, ενώ ειδικά για ανηλίκους και εγκύους προβλέπεται αναστολή της ποινής. Είναι χαρακτηριστική η διατύπωση «σε όσα κράτη δεν έχει ακόμη καταργηθεί η θανατική ποινή».

Σημαντική όμως δεν είναι μόνο η εφαρμογή της αλλά και ο τρόπος εφαρμογής της. Ενδεικτικοί είναι παλαιότεροι τρόποι εκτέλεσής της όπως ο θάλαμος αερίων, η ηλεκτρική καρέκλα, δηλητηριώδεις ενέσεις κοκ. Κοινό χαρακτηριστικό όλων αυτών είναι ότι προκαλούσαν έντονο πόνο. Επιπλέον συχνά η εκτέλεση της ποινή δεν ανακοινωνόταν στον μελλοθάνατο παρά λίγες ώρες πριν. Σήμερα υπάρχει τάση ηπιότερης εφαρμογής της π.χ. με παροχή μεγάλης δόσης αναισθητικών ουσιών. Έτσι μειώνεται ο πόνος και ενδεχομένως και η παραβίαση της ανθρώπινης αξίας και αξιοπρέπειας.

Συνοψίζοντας, η θανατική ποινή στην Ελλάδα συνταγματικά είναι σε ορισμένες περιπτώσεις ανεκτή, οι οποίες όμως περιπτώσεις ουσιαστικά είναι εξαιρετικές. Γενικά διεθνώς επικρατεί τάση κατάργησής της. Υπογράφονται σύμφωνα και διεθνείς συνθήκες που τείνουν να περιορίσουν το πεδίο εφαρμογής της. Ιδιαίτερα αν γίνει σύγκριση με το τι ίσχυε 50 χρόνια

⁶ Βλ. άρθρο 6

πριν, μπορούμε με σχετική ασφάλεια να προβλέψουμε ότι η θανατική ποινή μελλοντικά σχεδόν θα εξαφανισθεί.

8.ΝΟΜΟΛΟΓΙΑ

Σχετικά με το ζήτημα της ανθρώπινης ζωής η νομολογία έχει αποφανθεί κυρίως μέσω της ποινικού κλάδου με αντίστοιχες αποφάσεις. Όπως προαναφέρθηκε οι σχετικές συνταγματικές διατάξεις αποτελούν επιταγές στον κοινό νομοθέτη και διέπουν την έννομη μέσω των κοινών νόμων που αποτελούν εξειδίκευση και έκφρασή τους. Ο κοινός νομοθέτης υποχρεούται μέσω του συντάγματος να θεσπίσει τέτοιες διατάξεις. Στο πλαίσιο μιας συνοπτικής και επιλεκτικής επισκόπησης της νομολογίας παρατίθενται οι αποφάσεις 3/1994 του πλημμελειοδικείου Άρτας, 63/1995 του πλημμελειοδικείου Μυτιλήνης, 4/1999 του πλημμελειοδικείου Φλώρινας, 74/2000 του συμβουλίου πλημμελειοδικών Λάρισας και 179/2004 του συμβουλίου εφετών Λάρισας.

Οι αποφάσεις 63/1995 και 179/2004 αναφέρονται στο ακανθώδες πρόβλημα του προσδιορισμού του εναρκτήριου σημείου της ανθρώπινης ζωής υποστηρίζοντας η καθεμία αντίθετη θεωρία. Η πρώτη υιοθετεί και κρίνει με βάση την κρατούσα γνώμη σύμφωνα με την οποία η ανθρώπινη ζωή αρχίζει όταν ξεκινήσουν οι φάσεις οι οποίες σύμφωνα με τα διδάγματα της μαιευτικής οδηγούν αδιάλειπτα στον τοκετό (Ανδρουλάκης). Η δεύτερη μνημονεύοντας πρώτα την προαναφερθείσα θεωρία κρίνει επικρατέστερη τη θεωρία που υποστηρίχθηκε από τον καθηγητή Χωραφά, σύμφωνα με την οποία η ανθρώπινη ζωή ξεκινά από τη στιγμή που έστω και ένα μέλος του τέκνου εξέλθει της μητρικής κοιλίας. Η σύγκρουση της νομολογίας στο ζήτημα αυτό, που έχει τεράστια

πρακτική σημασία, είναι ενδεικτική της διαμάχης που ακόμα επικρατεί στο νομικό χώρο.

Η απόφαση 3/1994 αποτελεί εφαρμογή του άρθρου 303 του ποινικού κώδικα. Δικαιολογεί κατά κάποιον τρόπο τη θανάτωση του νεογέννητου τέκνου καταλογίζοντάς την στην έλλειψη πνευματικής διαύγειας της εγκύου. Δεν αποτελεί κάμψη της απόλυτης προστασίας της ζωής αλλά ιδιαίτερη περίπτωση μειωμένου καταλογισμού ρητά και διεξοδικά αναγνωριζόμενη και οριζόμενη από το νόμο και απόλυτα βασισμένη σε διδάγματα της ιατρικής επιστήμης και του κοινωνικού βίου.

Η απόφαση 4/1999 αναφέρεται στην έκθεση η οποία ορίζεται στο άρθρο 306 του ποινικού κώδικα. Αναδεικνύει την όλη προβληματική του συγκεκριμένου εγκλήματος και είναι άκρως ενδεικτική του ποινικού τρόπου σκέψης.

Τέλος η απόφαση 179/2004 αναφέρεται στο τραγικότατο δυστύχημα των Τεμπών. Στο περιστατικό αυτό πραγματοποιήθηκε βάνανυση και κατάφορη παραβίαση του δικαιώματος αυτού. Η αξία της απόφασης είναι μεγάλη τόσο από νομική άποψη όσο και από παιδευτική, προκειμένου να γίνει κατανοητό που μπορεί να οδηγήσει η αμελής και ασυνείδητη δράση.

Πρέπει να σημειωθεί ότι σχεδόν όλοι οι κλάδοι δικαίου με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο προστατεύουν την ανθρώπινη ζωή. Πιο ενεργό όμως δράση έχουν το συνταγματικό και κυρίως το ποινικό δίκαιο που καθαυτή τη ζωή προστατεύει, σε αντίθεση με το πρώτο που προστατεύει τον άνθρωπο κυρίως ως κοινωνό και όχι ως έμβιο οργανισμό.

9. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ύστερα από τη σύντομη ανάπτυξη αυτή του θέματος μπορεί να υποστηριχθεί το συμπέρασμα ότι στη σημερινή εποχή το δικαίωμα στη ζωή απολαμβάνει ικανοποιητικής προστασίας, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει σε καμία περίπτωση ότι έχουμε φτάσει στον ύψιστο βαθμό και έχουμε εξαντλήσει τα περιθώρια βελτίωσης.

Το ελληνικό σύνταγμα δεν αφιερώνει μεγάλη έκταση στην αναγνώριση του δικαιώματος. Η λακωνική αναφορά δεν αποδεικνύει μειωμένη αναγνώριση αλλά ενστερνισμό του αυτονοήτου του δικαιώματος ώστε και λίγες μόνο λέξεις να επαρκούν. Η ιδέα αυτή εναρμονίζεται με τις γενικότερες πολιτειακές πεποιθήσεις και τις διεθνείς τάσεις, καθώς τουλάχιστον στο λεγόμενο ανεπτυγμένο κόσμο το δικαίωμα στη ζωή απόλυτα αναγνωρίζεται και προστατεύεται. Επιπλέον αξίζει να τονιστεί μία ακόμη φορά ότι ο κύριος ρόλος του άρθρου 5§2 του συντάγματος είναι η απαγόρευση χρήσης κριτηρίων που καταλήγουν με οποιοδήποτε τρόπο στον περιορισμό του πεδίου εφαρμογής του.

Σε επίπεδο ελληνικών δεδομένων τα νομοθετικά κείμενα σε συνδυασμό με σωστή ερμηνεία κρίνονται επαρκή για να εξασφαλίσουν μια σφαιρική προστασία. Οι συνταγματικές διατάξεις είναι απαραίτητες όχι μόνο για τον καθορισμό ενός γενικού πλαισίου αλλά και για την εφαρμογή τους για ρύθμιση περιπτώσεων που ο κοινός νομοθέτης δεν έχει ακόμα καλύψει. Δυστυχώς αυτές οι περιπτώσεις δεν είναι λίγες και δεν παύουν να πολλαπλασιάζονται εξαιτίας της επιστημονικής προόδου. Για αυτό προβάλλει επιτακτική η ανάγκη ταχύτερης

δράσης του κοινού νομοθέτη και μεγάλων ερμηνευτικών ικανοτήτων του εφαρμοστή του δικαίου.

Σε διεθνές επίπεδο, δυστυχώς στον 21^ο αιώνα υπάρχουν χώρες όπου η ανθρώπινη ζωή προσβάλλεται καθημερινά και κατάφορα με την υποστήριξη ή τις ενέργειες της κρατικής εξουσίας. Εδώ είναι που πρέπει να επέμβει η διεθνής κοινότητα με την υπογραφή συνθηκών με αυστηρών όρους προάσπισης του συνόλου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που αφήνουν μικρά περιθώρια ερμηνείας που περιορίζει το πεδίο εφαρμογής τους.

Σε σχέση με εντόνως αμφιλεγόμενα ζητήματα η νομική θεωρία και πράξη έχει φτάσει σε υψηλότατο επίπεδο ανάλυσης. Η μελλοντική αποκρυστάλλωση κάποιων βασικών αντιλήψεων και η σαφής νομοθετική λύση τους θα χαράξει πιο ξεκάθαρη γραμμή αντιμετώπισής τους.

Τέλος, είναι απαραίτητο να σημειωθεί για μία ακόμη φορά ότι ανεξάρτητα από το τι ισχύει σε φιλοσοφικό επίπεδο, το δικαίωμα στη ζωή είναι ισότιμο με όλα τα άλλα δικαιώματα από άποψη τυπικής κατοχύρωσης. Δεν εξαιρείται της μεθόδου της στάθμισης αλλά σίγουρα κάθε φορά που εισάγεται σε αυτή βρίσκεται σε πλεονεκτική θέση.

10.ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το δικαίωμα στη ζωή είναι το χρονικό και λογικά πρότερο όλων των δικαιωμάτων. Σε συνδυασμό με τα υπόλοιπα δικαιώματα εξασφαλίζουν την αξιοπρεπή ύπαρξη του ανθρώπου. Είναι κοινή αντίληψη του μεγαλύτερου μέρους του σύγχρονου κόσμου ότι η αναγνώριση και προστασία του είναι αυτονόητη. Στη ελληνική έννομη τάξη το σύνταγμα επιγραμματικά ορίζει βασικές κατευθυντήριες γραμμές παρέχοντας προστασία. Οι υπόλοιποι νόμοι εξειδικεύουν και εφαρμόζουν σε αρκετά και όχι πλήρως ικανοποιητικό βαθμό τις συνταγματικές επιταγές. Εξακολουθούν να απασχολούν τη νομική σκέψη τα ζητήματα της ευθανασίας, της αυτοκτονίας, της άμβλωσης, ενώ η θανατική ποινή τείνει να εξαλειφθεί. Σε κάθε περίπτωση επιτρεπτής προσβολής της επιβάλλεται η αυστηρή εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας.

10.SUMMARY

Using the criteria of both time and logic, we conclude that the right to live is prior to all the other rights. The main goal of their combined application is to assure the dignity of human existence. The majority of modern world supports its recognition and protection. The Greek constitution comprehensively determines the basic policies of protection. The rest of the laws interpret and apply the constitutional directions adequately but not absolutely. Controversial subjects, such as euthanasia, suicide and abortion, still occupy the legal theory. Death penalty tends to be completely eradicated. In any case of

permitted limitation of the natural right, the strict application of the principle of proportionality is necessary.

11.ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ν.Κ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ, «Ποινικόν Δίκαιον-Ειδικόν Μέρος», Αθήνα 1974, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
2. Κ. ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΣ, «Επίτομο Συνταγματικό Δίκαιο», Αθήνα- Κομοτηνή 2001(12^η Έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
3. Π.Δ.ΔΑΓΤΟΓΛΟΥ, «Ατομικά Και Κοινωνικά Δικαιώματα» τόμος Α', Αθήνα-Κομοτηνή 2005(Δεύτερη Αναθεωρημένη Έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
4. Α.Γ. ΔΗΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, «Παραδόσεις Συνταγματικού Δικαίου» τόμος Γ', Αθήνα 2001(Θ' Έκδοση)
5. Γ.Σ. ΚΟΥΤΡΟΥΓΚΑΛΟΣ, «Το Δικαίωμα Στη Ζωή Και Στο Θάνατο», Αθήνα- Κομοτηνή 1993, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
6. Ι. ΜΑΝΩΛΕΔΑΚΗΣ, «Γενική Θεωρία Του Ποινικού Δικαίου» τόμος Β', Αθήνα 1978
7. Κ. ΜΑΥΡΙΑΣ, «Συνταγματικό Δίκαιο», Αθήνα – Κομοτηνή 2004(3^η Έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
8. Ε. ΜΠΕΣΙΛΑ- ΜΑΚΡΙΔΗ, «Η Συνταγματική Προβληματική Της Άμβλωσης», Αθήνα- Κομοτηνή 1992, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
9. Α. ΡΑΪΚΟΣ, «Συνταγματικό Δίκαιο Θεμελιώδη Δικαιώματα» τόμος Β', Αθήνα –Κομοτηνή 2002(Β' Έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
10. ΕΜ. ΡΟΥΚΟΥΝΑΣ, «Διεθνής Προστασία Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων», Αθήνα 1995, «Εστία»

11. Δ. ΤΣΑΤΣΟΣ, «Συνταγματικό Δίκαιο» τόμος Γ' Θεμελιώδη Δικαιώματα, Αθήνα –Κομοτηνή, Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα
12. Κ.Χ. ΧΡΥΣΟΓΟΝΟΣ, «Ατομικά Και Κοινωνικά Δικαιώματα», Αθήνα Κομοτηνή 2002(Β' Έκδοση), Εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα

12.ΠΗΓΕΣ

1. Διεθνές Σύμφωνο Ατομικών Και Κοινωνικών Δικαιωμάτων Ο.Η.Ε 1966: Άρθρο 6
2. ΕΣΔΑ 1950: Άρθρα 6§1 εδ.β
3. 6^ο Πρωτόκολλο ΕΣΔΑ 1985: Άρθρα 2&3
4. Ποινικός Κώδικας: Κεφάλαιο 15
5. Σύνταγμα: 5§1 εδ.α, 2§1, 7§1, 7§3, 25§1, 48§1 εδ.α

13.ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΔΙΚΑΣΤΙΚΩΝ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

ΠΛΗΜΜ/ΚΕΙΟ ΜΥΤΙΛΗΝΗΣ

Αριθμ. 63/1995

Δικαστές Ε.Μανωλόπουλου, Πρόεδρος, Κ.Μακρής και Ι. Σταμάτη
Εισαγγελέας Γ.Σκιαδαρέσης, Αντεισαγγελεύς

Με το ανωτέρω βούλευμα έγινε δεκτή η πρόταση του Αντεισαγγελέως
Γ.Σκιαδαρέση, η οποία έχει κατά το ενδιαφέρον μέρος της ως εξής:

Ι. Στοιχεία του κακουργήματος του άρθρου 303 Π.Κ. είναι (α). Η απο πρόθεση αφαίρεση της ζωής του (γνήσιου ή νόθου) νεογνού να έγινε απο την (έγγαμη ή άγαμη) μητέρα με οποιαδήποτε πράξη της, είτε με θετική ενέργεια, είτε με παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας, εφόσον η μητέρα έχει κατ' άρθρο 15 Π.Κ. ιδιαίτερα νομική υποχρέωση διατροφής και περιθάλψεως (άρθρα 1510 και 1518 ΑΚ) και εν γένει παρεμποδίσεως του θανάτου του νεογνού, την οποία δεν τηρεί όταν το εγκαταλείπει χωρίς τροφή ή χωρίς στοιχειώδες, όπως αυτήν της περιδέσεως του ομφαλίου λώρου ή όταν το εκθέτει στο ψύχος κ.λ.π. (ΑΙΤΙΟΛΟΓ.ΣΥΝΤΑΚΤ.ΕΠΙΤΡ.1933 εκδ. Εθν. Τυπογρ. σελ. 457-Κωστής/Μπουρόπουλος "Ερμ. Π.Ν.", 1928, τ.Β', σελ.438, Στάϊκος "Ερμ.Ελλ. Π.Κ.", τ.Γ', 1961 σελ. 226, Καρανίκας "Ειδ. Μέρος", τ.Β',1960, σελ. 477, Γάφος, "Ειδ. Μέρος", τ.Δ' 1963, σελ. 55 σημ. 13, Φιλιππίδης "Ειδ. Μέρος", τ.Β', 1954 σελ.611, Μπουρόπουλος "Ερμ.Π.Κ.", τ.Β', 1960, σελ. 477, Γάφος, "Ειδ.Μέρος", τ.Δ',1963, σελ.55 σημ.13, Φιλιππίδης "Ειδ.Μέρος", τ.Α', 1974 σελ. 62, Τούσης/Γεωργίου "Ποιν.Κώδ." τ.Β', 1967, σελ. 777 αριθμ.3, Πλημ. Μεσολ.95/88 ΠοινΧρ ΛΘ' 137). (β). Το παιδί να ήταν ζωντανό μέσα στην μήτρα την ώρα που άρχισε ο τοκετός. Είναι σαφές ότι το ποινικό δίκαιο επεκτείνει την προστασία της ανθρώπινης ζωής σε προγενέστερο στάδιο απο αυτό του άρθρου 35 ΑΚ αφού ενόψει της διατάξεως του άρθρου 303 ΠΚ γίνεται δεκτό ότι η ανθρώπινη ύπαρξη αρχίζει με την έναρξη του τοκετού, δηλ. κατά την μάλλον κρατούσα στην θεωρία άποψη, με την έναρξη εκείνων των ωδίνων του τοκετού που χωρίς μεγάλη διακοπή οδηγούν στην έξοδο του τέκνου απο το μητρικό σώμα (Τζωρτζόπουλος "Σχόλια στον Ελλ.Ποιν.Ν.", τ.Α', 1926 σελ. 7/8, Καρανίκας ο.π. 611, Μπουρόπουλος ο.π. 462, Γάφος ο.π. σελ. 5 και σημ. 11, Μαγκάκης "Ποιν.Δίκαιο", 1984, σελ. 126, Φιλιππίδης ο.π., τ.Β' 1981, σελ. 122, βλ. και την διαφοροποίηση Ανδρουλάκη ο.π. σελ. 22 και Α.Μπενάκη Ποιν.Χρ ΛΑ' 434, Συμ.Πλημ. Ναυπλ. 357/90 Υπερ 91, 485 με σύμφωνη πράτη Π.Μπρακουμάτσου - Contra ότι η έναρξη της ανθρώπινης ζωής τοποθετείται μεταγενέστερα της έναρξεως του τοκετού δηλ. κατά την έξοδο έστω και μέρους του σώματος του νεογνού απο την μητρική κοιλία (Ηλιόπουλος/Χωραφάς "Σύστημα Ελλ.Ποιν.Δ.", τ.Β', 1927 σελ. 8-9 σημ. Ι και σελ. 24 σημ. 3, Χωραφάς/Σταμάτης "Ποιν.Δίκαιο", 1978, σελ. 170, Στάϊκος ο.π., τ.Β', 1995, σελ. 161/162, ΕφΛαρ. 60/78 ΠοινΧρ ΚΗ' 738 με σύμφωνη πρόταση Αλεξ.Φλώρου-Πλημ.Πατρ. 800/1961 Ποιν.Χρ.ΙΑ' 549 με σύμφωνη πρόταση Κων.Σταθοπούλου,βλ. και τρίτη άποψη του Liszt, παρ. 80, σελ. 286, που αποδέχεται ο Κωστής ο.π. σελ. 408 σημ.1). Ο τοκετός περατώνεται με τον πλήρη αποχωρισμό απο το μητρικό σώμα του νοεγνού (Ανδρουλάκης ο.π. σελ. 20 και 63) και δεν εξετάζεται αν το τελευταίο είναι βιώσιμο ή μη (Κωστής ο.π. σελ. 437, Γάφος ο.π. 55, Φιλιππίδης ο.π. τ.Α' 1979, σελ. 80, Τούσης/Γεωργίου ο.π. 777, Πλημ.Μεσολογ. 95/88 Ποιν.Χρ ΛΘ' 137, Πλημ.Ηρακλ.160/71 ΠοινΧρ ΚΑ' 783), (γ). Η πράξη να έγινε όσο διαρκούσε η διατάραξη του οργανισμού της μητέρας απο τον τοκετό, τέτοιας νοούμενης της ιδιάζουσας σωματικής, διανοητικής, ψυχικής καταστάσεως της, που προκαλείται απο την φυσιολογική οργανική εξάντληση, λόγω των ισχυρών ωδίνων του τοκετού, της απώλειας ποσότητας αίματος, του έντονου ερεθισμού του νευρικού συστήματος και γενικά των πάσης φύσεως διαταραχών που εμφανίζονται κατά τον τοκετό (βλ.Φιδάνη / Χατζηγεωργίου "Η παιδοκτονία", 1955, σελ. 142). Είναι σαφές ότι ο λόγος μειώσεως της ποινής της παιδοκτόνου μητρός σε σχέση με το άρθρο 299 ΠΚ είναι μόνο το βιολογικό συμβάν της διαταράξεως του οργανισμού της απο τον τοκετό και δεν απετέλεσε κριτήριο η κοινωνική και ηθική κατάσταση της άγαμης

(ή και έγγαμης) λεχώνας (Γάφος ο.π. σελ. 53 σημ. 8, 9, Ανδρουλάκης, "Ειδ. Μέρος", σελ. 60-61). Διαρκούς της άνω καταστάσεως όχι μόνο η ιδέα του φόβου της αποκαλύψεως του τοκετού ή της σωτηρίας της τιμής, αλλά και ο φόβος της ελλείψεως μέσων διατροφής, η μέριμνα για το μέλλον του παιδιού, η παράσταση της θλίψεως των γονέων κ.λ.π. είναι ικανά να παρασύρουν την μητέρα (Αιτιολογ. ο.π.458), της οποίας η μητρική στοργή δεν έχει ακόμη εύρει πρόσφορο αντικείμενο ν' αναπτυχθεί, αφού μόλις το νεογέννητο, λίγο πριν ήταν κυοφορούμενο έτσι ώστε ο φόνος του πρώτου, σε κάποιο βαθμό να συγχέεται με την άμβλωση (Σ.Τεγόπουλος, "Πρακτικά Συνεδριάσεων Αναθεωρ. Επιτροπής 1938, τεύχος Β' 1963, σελ.139, Γάφος ο.π. 54 σημ. 9, Ανδρουλάκης ο.π. σελ. 62).

II) Είναι σαφές ότι η θανατηφόρα συμπεριφορά της παιδοκτόνου μητρός πρέπει να λάβει χώρα εντός των ορίων της διτάξεως του άρθρου 303 ΠΚ, δηλ. απο την έναρξη του τοκετού, μέχρι την πάροδο της διαταράξεως του οργανισμού της, διότι αν εκδηλωθεί πριν συνιστά τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης της (δηλ. άμβλωση, κατ' άρθρο 304 Π.Κ. όπως τροπ. και αντικ. με άρθρα 3, 2 ν. 1609/86), ενώ αν εκδηλωθεί μετά συνιστά ανθρωποκτονία απο πρόθεση κατ' άρθρο 299 ΠΚ. Είναι αδιάφορο αν το αποτέλεσμα της συμπεριφοράς της δηλ. ο θάνατος του νεογνού, συνέβη μέσα στο άνω διάστημα ή επήλθε αργότερα, αλλά αρκεί να καταφάσκει ο απαιτούμενος αιτιώδης αντικειμενικός σύνδεσμος (Μπουρόπουλος ο.π. 478, Χωραφάς ο.π. 62/63), όπως είναι αδιάφορο αν η παιδοκτόνος υπο τις άνω προϋποθέσεις, είχε λάβει την σχετική απόφαση πριν το τοκετό (Ανδρουλάκης ο.π., 63). Σε αντίθεση με τις παλαιότερες ευρωπαϊκές νομοθεσίες που προσδιόριζαν in abstracto τον χρόνο διάρκειας της διαταράξεως του οργανισμού της παιδοκτόνου - σύμφωνα με τον Liszt - απο 24 ώρες (έτσι και το άρθρο 294 παρ. 3 του προϊσχύοντος Ποινικού Νόμου) μέχρι και οκτώ (8) ημέρες (Γάφος ο.π. 55 σημ. 14), ο νομοθέτης του Ποιν. Κώδ. θεώρησε αυθαίρετο τον εκ των προτέρων καθορισμό του άνω χρόνου και τον άφησε στην in concreto κρίση του δικαστή, που μπορεί να βοηθήσει - αν τούτο είναι εφικτό - απο γνωμοδότηση εμπειρογνομόνων (Αιτιολογ. ο.π. 458). Πάντως η διατάραξη αυτή τοποθετείται εγγύτατα στον τοκετό και μερικές ώρες μετά απο αυτόν (Μπουρόπουλος ο.π. 478 σημ. 7, Ανδρουλάκης ο.π. 63, Συμβ. Πλημ. Ναυπλ. 357/90 Υπερ. 91,484 βλ. και το βουλ. Συμβ. Πλημ. Ηρακλ. 160/1971 ΠοινΧρ ΚΑ' 783 που δέχθηκε διάρκεια της άνω διαταράξεως 7-10 ημέρες μετά τον τοκετό).

III Απο τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι η παιδοκτονία δεν συνιστά παρέκκλιση ("Aliud") του βασικού εγκλήματος της ανθρωποκτονίας απο πρόθεση, αλλά παραλλαγή, συνιστώσα ελαφρύτερη ("Minus") προσβολή του εννόμου αγαθού της ανθρώπινης ζωής. Προέρχεται απο το άνω βασικό έγκλημα, με εξειδίκευση των στοιχείων του υποκειμένου, της βιολογικοψυχολογικής του καταστάσεως και του χρόνου τελέσεως. Συνεπώς, κατά την ορθότερα, άποψη αποτελεί προνομιούχα μορφή ανθρωποκτονίας (Πλημ. Μεσολογ. 134/1960 ΠοινΧρ Ι' 465, Ανδρουλάκης ο.π. σελ.55, Φιλιπίδης ο.π. τ.Α' , 1979 σελ. 77, Μανωλεδάκης "Επιτομή γενικού μέρους", 1989, σελ.34, Μαργαρίτης υπέρ 91, 409) και ουχί ιδιώνυμο

έγκλημα όπως υποστηρίζει η κρατούσα άποψη (Τζωρτζόπουλος, ο.π. 151, Τσουκαλάς" Ορκωτά Δικαστήρια 1929 παρ. 56, σελ. 368, Εισηγ.Εκθ. επί του Ποιν.Κώδ. του Υπ. Δικαιοσ. ΙΙ. Στην δεύτερη περίπτωση της αφέσεως χωρίς βοήθεια, ο δράστης κατέχει θέση εγγυητού ζωής του θύματος και άρα πρόκειται περι ιδιαίτερου εγκλήματος (Ανδρουλάκης ο.π. 72, Φιλιπίδης, "Ειδ. Μέρος" τ.Β' 1981, σελ. 151). Δηλ. τιμωρείται εκείνος, ο οποίος χωρίς να μετατοπίζεται το θύμα και χωρίς κατ' ανάγκη ν' απομακρύνεται ο ίδιος δεν το καλύπτει απο τον κίνδυνο, τον οποίο δεν εξουδετερώνει ή διακόπτει την βοήθεια (Ανδρουλάκης ο.π. 71) σε πρόσωπο που το έχει ήδη υπο την προστασία του ή που έχει υποχρέωση να το διατρέφει και να το περιθάλπει ή να το μεταφέρει κ.λ.π. Η υποχρέωση του δράστη για προστασία, διατροφή κ.λ.π. μπορεί να πηγάζει απο τον νόμο ή απο σύμβαση ή απο προγενέστερη ενέργεια ή ακόμη απο πραγματικές συνθήκες της συγκεκριμένης περιπτώσεως, που δημιουργούν μία πραγματική σχέση προστασίας (Ανδρουλάκης ο.π. 72, Φιλιπίδης ο.π. 152, Γάφος ο.π. 82 και σημ. 18, Δέδες " Το έγκλημα της εκθέσεως", ΝοΒ 2 1096 επ., Μπουρόπουλος ο.π. 494, Καρανίκας ο.π.641, Τούσης/

Γεωργίου ο.π. 790, Πλημ.Αθ. 3654/92 ΠοινΧρ ΜΒ' 118 με προτ. Σ.Μαντακιοζίδη Πλημ.Θεσ. 833/85 Αρμ.1985, σελ. 942, ΠλημΑθ 1812/82 ΠοινΧρ ΑΒ'952). Τέτοια υποχρέωση δεν πηγάζει από απλή ερωτική σχέση (ΕφΘεσ 60/54 ΠοινΧρ Δ' 303, Δέδες ο.π. 1098), εκτός εάν ο παθών δεν αναμένει καμιά προστασία από κανένα (ΠλημΑθ 1812/82 ο.π., Καρανίκας ο.π.635, Γάφος ο.π. 82 σημ.18).

Περαιτέρω ο εξώγαμος πατέρας δεν έχει υποχρέωση διατροφής και περιθάλψεως του εξάγαμου τέκνου του πριν χωρήσει αναγνώριση η προσωρινή κατ' άρθρο 1502 ΑΚ επιδίκαση διατροφής (ΑΠ 168 και 82/1964 ΠοινΧρ ΙΔ' 425 και 298) εκτός εάν το εξώγαμο περιήλθε "εν τοις πράγμασι" υπό την προστασία του (ΑΠ 16/67 ΠοινΧρ ΙΖ' 275, ΑΠ 271/74 ΠοινΧρ Δ' 478, Σακελλαρίου ΠοινΧρ ΙΔ' 290, Πλημ.Πατρ. 444/60 ΠοινΧρ ΙΑ' 100 πρόταση Η Καζατζή, Φιλιππίδης ο.π. 152, Γάφος ο.π. 82 σημ.18). Συνεπώς στην δεύτερη περίπτωση εκθέσεως, γίνεται δεκτή η εφαρμογή του άρθρου 15 ΠΚ, ουχί ευθέως αλλά συμπληρωματικώς, μία και η "άφεση χωρίς βοήθεια" δεν είναι έγκλημα "δια παραλείψεως, τελούμενο", αλλά γνήσιο παραλείψεως αφού η αξιόποινη συμπεριφορά περιγράφεται ευθέως στο κείμενο του νόμου ως παράλειψη (Ανδρουλάκης ο.π. 71, Φιλιππίδης ο.π. 151 και σημ. 4, Contra Δέδες ο.π. 1098, Καλλίας ΠοινΧρ ΣΤ' 366, Μπουρόπουλος 495, Γάφος ο.π. 83). III. Κοινό στοιχείο και των δύο περιπτώσεων είναι η σε αβοήθητη θέση έκθεση ή άφεση, ενώ σε αντίθεση με το προϊσχύσαν άρθρο 306 ΠοινΝ (όπου ο κίνδυνος μνημονευόταν μεν, αλλά αποτελούσε απλώς λόγω επιτάσεως της ποινής, Γάφος ο.π. 75 σημ.2) η αντίστοιχη ισχύουσα διάταξη δεν ομιλεί περί κινδύνου. Ετσι ο κίνδυνος δεν αποτελεί αυτοτελώς στοιχείο της αντικειμενικής υποστάσεως, αλλά καθιερώνεται ως τέτοιο, διότι αποτελεί απαραίτητο στοιχείο της αβοήθητης καταστάσεως (Δέδες ο.π. 1096, ο ίδιος ΠοινΧρ Ε' 105, ΠλημΧαλκ. 1/85 ΠοινΧρ ΛΕ' 179, Συμβ.Πλημ.Θεσ 85/91 Υπέρ 91,457). Δηλ. δεν είναι αρκετό ότι ένα άτομο κινδυνεύει, αλλά πρέπει να κινδυνεύει από κίνδυνο τέτοιας εντάσεως, ώστε να μη μπορεί να βοηθήσει αυτοδυνάμως του εαυτού του και να μη αναμένεται με βεβαιότητα, ούτε να πιθανολογείται σφοδρά η παροχή από αλλού της αναγκαίας βοήθειας, όντος αδιαφόρου αν χώρησε τυχαίο - συμπτωματικό λυτρωτικό γεγονός (Ανδρουλάκης ο.π. 68/69 και 71, Φιλιππίδης ο.π. 149 και 151, Ε.Συμμεωνίδου - Καστανίδου Υπέρ 91,843. Για την στενή έννοια της εκθέσεως βλ. επίσης Χωραφά ο.π. 175, Μπουρόπουλο ο.π., Γάφο ο.π. 78). Κατά συνέπεια η έκθεση είναι έγκλημα συγκεκριμένης διακινδυνεύσεως και τούτο γίνεται ομόφωνα δεκτό (Μπουρόπουλος ο.π. 492, Χωραφάς ο.π. 174, Τούσης - Γεωργίου ο.π. 788, Ανδρουλάκης ο.π. 67, Κατσαντώνης "Γενικό Μέρος", 1984 σελ. 136, Φιλιππίδης ο.π. 145, Μανωλεδάκης ο.π. 218, Μαργαρίτης ΠοινΧρ ΛΕ' 181), αρκούντος όμως ενδεχομένο κινδύνου, σύμφωνα με την κρατούσα άποψη, η οποία στηρίζεται σε σχετική διατύπωση της Αιτιολογ. Εκθ.Σχεδ. 1933, σελ. 462 (ΑΠ 170/53 ΠοινΧρ Γ' 334 με αγορ. Κ.Κόλλια, ΑΠ 271/54 ΠοινΧρ Δ' 477 με αγορ. Κ.Κόλλια, ΑΠ 150/56 ΠοινΧρ ΣΤ' 365 με αγορά Κ.Κόλλια, ΑΠ 305/66 ΠοινΧρ ΙΣΤ' 553, ΑΠ 876/86 ΠοινΧρ ΛΑΣΤ'806, ΑΠ 467/91 Υπέρ 91,841, Δέδες ο.π.1097, Μπουρόπουλος ο.π. 493, Γάφος ο.π. 77, Καρανίκας ο.π. 635, Τούσης / Γεωργίου ο.π. 788). Όμως ενόψει της προεκτεθείσης έννοιας της αβοήθητης καταστάσεως όταν ο κίνδυνος ενδέχεται απλώς να υπάρξει, αλλά δεν υπάρχει ακόμη το θύμα, ενώ όπου ο νόμος αναφέρεται στο είδος αυτό του απόμακρου κινδύνου, το υποδηλώνει ρητά με φράσεις όπως λ.χ. "δυνάμενος να προκύψει" ή "να παραχθεί" (αρθρ. 264, 309 Π.Κ.). Εξάλλου θα ήταν ανεξήγητη η βαρύτερη ποινή του άρθρου 306 Π.Κ. σε σχέση προς αυτήν του 309 ΠΚ που αρκείται πράγματι σε "ενδεχόμενο κίνδυνο ζωής". Γι' αυτό και η νεώτερη θεωρία απαιτεί για την πλήρωση των αντικειμενικών υποστάσεων και των δύο περιστάσεων εκθέσεως κίνδυνο "προκύψαντα και παραχθέντα" (Χωραφάς ο.π. 174/5, Ανδρουλάκης ο.π. 69, Φιλιππίδης ο.π. 149 και 153, Μανωλεδάκης ο.π. 218/9, Κατσαντώνης ο.π. 122, Συμμεωνίδου - Καστανίδου, Υπέρ 91,843, ΠλημΧαν 6/85 ΠοινΧρ ΛΕ' 105, βλ. και Αιτιολ. Εκθ. σχεδ. 1933, σελ. 462 η οποία σε επόμενο εδάφιο ομιλεί για "προκύπτοντα κίνδυνο"). Ας σημειωθεί ότι κατά την κρατούσα άποψη, στην περίπτωση αφέσεως χωρίς βοήθεια είναι αδιάφορα αν ο κίνδυνος δύναται ν' αποτραπεί με παροχή βοήθειας από αλλού (ΑΠ 271/54 ο.π., ΑΠ 467/91

ο.π., Μπουρόπουλος ο.π 494/5 βλ. όμως και τους επικρίνοντες την θέση αυτή ενόψει των αμέσως προεκτεθέντων, Ανδρουλάκη ο.π. σελ. 71 σημ. 14 και Συμεωνίδου - Καστανίδου ο.π.). IV. Σε σχετική επίσης διατύπωση της Αιτιολ. Εκθ. Σχεδ. 1933, σελ. 462, στηρίζεται η κρατούσα στην θεωρία και την νομολογία άποψη, ότι η έκθεση στρέφεται όχι μόνο κατά τη ζωής αλλά και κατά της υγείας (ΑΠ 170/53, 876/86, 476/91 ο.π. Τζωρτζόπουλος ο.π. 214, Καρανίκας ο.π. 635, Δέδες ο.π. 1096, Μπουρόπουλος ο.π. 492, Χωραφάς ο.π. 175, Γάφος ο.π. 76/7, Σταμάτης ο.π. 297, Τούσης/Γεωργίου ο.π. 788). Τα ανακλύποντα πράγματι άτοπα επιχειρεί να θεραπεύσει με συνέπεια η περιορισμένα υποστηριζόμενη άποψη ότι η έκθεση στρέφεται μόνο κατά της ζωής (Ανδρουλάκης ο.π. 67/68, Μανωλεδάκης ο.π. 219 και 237, Μυνωλόπουλος, "Τα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα" 1984 σελ. 141, Μαργαρίτης ΠοινΧρ ΛΕ' 181, Ε. Συμεωνίδου - Καστανίδου Υπέρ 91, 843 επ. Βλ. και Γάφο ο.π. 76 σημ. 6 και 7 για τα υποστηριζόμενα στην Γερμανία - Πλημ.Χανίων 6/85 ο.π., Πλημ.Αθ 448/88 Αρμ 1988, σελ. 715). Τρίτη ενδιάμεση άποψη, αντλούσα επιχειρήματα από την παρ. 2 του άρθρ. 306 ΠΚ, αποφεύγει την κριτική της μειοψηφούσης, δεχόμενη ότι ο κίνδυνος υγείας - μη δυναμένος να διακριθεί και να χωριστεί σαφώς από αυτόν κατά της ζωής - αφορά μόνο την βαρεία σωματική βλάβη (Φιλιππίδης ο.π. 145/146, Φελοτύτσης "Η απόπειρα στα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα", 1988 σελ. 261 σημ. 113). V. Υποκειμενικώς ο δράστης οφείλει να γνωρίζει και τουλάχιστον ν' αποδέχεται ότι εκθέτοντας ή αφήνοντας αβοήθητο το θύμα, προκαλεί ή επιτείνει, κίνδυνο της ζωής του (ή έστω βαρείας σωματικής του βλάβης), επί πλέον δε στην περίπτωση αφέσεως αβοήθητου πρέπει να έχει συνείδηση της υποχρέωσής του για προστασία κ.λ.π. Ομως εάν αποδέχεται τον κίνδυνο θανάτου, δεν πρέπει να αποδέχεται και τον θάνατο, αντιθέτως μάλιστα πρέπει να ελπίζει ότι δεν επέλθει διότι διαφορετικά τελεί απόπειρα ανθρωποκτονίας. Δηλ. ο δόλος της εκθέσεως δεν κατευθύνεται προς την προσβολή (βλάβη) αλλά μόνο προς την απειλή αυτής (ΠλημΑθ 1812/82 ΠοινΧρ ΛΒ' 952, Ανδρουλάκης ο.π. 73/74, Φιλιππίδης ο.π. 153/4, Γάφος ο.π. 83-85 και σημ. 24-26). 3. Για την θεμελίωση κατ' άρθρ.306 παρ. 2 ΠΚ της εκ του αποτελέσματος διακρινόμενης θανατηφόρας εκθέσεως πρέπει το αποτέλεσμα του θανάτου αφενός μεν να τελεί σε αιτιώδη αντικειμενικό σύνδεσμο με τη συμπεριφορά του δράστη, αφετέρου δε να μπορεί ν' αποδοθεί υποκειμενικώς σε αμέλεια του κατά το άρθρο 29 σε συνδ. με το 28 ΠΚ όντος πάντοτε αναγκαίου να διακρίνεται το ενσυνείδητο ή ασυνείδητο της αμέλειας του δράστη (ΑΠ 467/91 Υπέρ 91,841, Πλημ.1812/82 ο.π. Πλημ.Θεσ/833/85 Αρμ. 1985, σελ. 942, Γάφος ο.π. 84). Στην περίπτωση αυτή αν ο δράστης αποδέχεται το βαρύτερο αποτέλεσμα τότε υπάρχει φαινόμενη κατ' ιδέα συρροή και θα τιμωρηθεί μόνο για τετελεσμένη ανθρωποκτονία από πρόθεση ή μόνο για παιδοκτονία, διότι ως εγκλήματα βλάβης απορροφών την έκθεση που είναι έγκλημα διακινδυνεύσεως (Πλημ. Καλαμ. 564/54 ΠοινΧρ Ε' 101 με πρόταση Κ.Σταμάτη - του ίδιου "Γενικάί αρχαί της φαινομένης συρροής" 1972 σελ. 298/299 και 311, Χωραφάς ο.π. 411, Καρανίκας ο.π. 636, Γάφος ο.π. 85 σημ. 28, Κόλλιας ΠοινΧρ ΣΤ' 298 και ΠοινΧρ ΙΒ' 158, Α.Ψαρούδα - Μπενάκη ΠοινΧρ ΙΓ' 384, Ανδρουλάκης ο.π. 791/792, Μυλωνόπουλος "Τα εκ του αποτελέσματος εγκλήματα", 1984 σελ. 141, Contra, ότι δηλ. υφίσταται κατ' ιδέα αληθής συρροή Μπουρόπουλος ο.π. 496, ο οποίος όμως στον τ.Α', 1959, σελ.243 δέχεται φαινόμενη λόγω επικουρικότητας, Ζαγκαρόλας "Η αρχή ουδεμία ποινή άνευ πταίσματος" τ.Β', 1940, σελ. 92, Νικολόπουλος ΠοινΧρ ΣΤ' 118, βλ. και τρίτη ενδιάμεση γνώμη Ηλιοπούλου τ.Β', 1927, σελ. 39 σημ. 4 Κωστής τ.Β', 1928, σημ. 462 σημ. και 466 σημ. 1, Σταϊκος ο.π. τ.Γ', 1961, σελ. 2609, ενώ για το πρόβλημα που δημιουργείται από το γεγονός ότι εάν η μητέρα είχε παιδοκτόνο πρόθεση τιμωρείται ευνοϊκότερα παρά εάν δεν είχε, βλ. την ποινή των άρθρων 303 και 306 παρ. 2 και Χωραφά ο.π. 411 σημ. 2, Ανδρουλάκη, ο.π. 74 σημ. 26, Μυλωνόπουλο ο.π. 142 επ.) 4. Ετσι πλέον ευχερώς συνάγεται ότι η μητέρα, η οποία διαρκούσης της διαταράξεως του οργανισμού της, εκθέτει σε κίνδυνο ζωής το νεογέννητο τέκνο της, αποδεχόμενη τον θάνατο του, θα διωχθεί μόνο για παιδοκτονία, της σχετικής μεταβολής της κατηγορίας από αυτήν της θανατηφόρας εκθέσεως ούσης σαφώς επιτρεπτής, αφού μεταξύ των δύο

εγκλημάτων υπάρχει κατά τα προεκτεθέντα φαινομένη η κατ' ιδέα συρροή και το μόνο στοιχείο κατά το οποίο διαφέρουν είναι το υποκειμενικό (δόλος αντί αμελείας για το βαρύτερο αποτέλεσμα του θανάτου), η διαφοροποίηση του οποίου κατά την απολύτως κρατούσα άποψη στην θεωρία και την νομολογία δεν συνιστά ανεπίτρεπτη μεταβολή (Κωνσταντόπουλος "Ερμ.Ελλην.Ποιν.Δίκον.", τ.Β', 1926, σελ.255,261, Τσουκαλάς "Τα ορκωτά Δικαστήρια", τ.Β', 1931, σελ. 422/3, ΑΠ 247/51 ΠοινΧρ Α' 370, Απ 437/51 ΠοινΧρ Β' 21, ΕφΑθ 274/63 ΠοινΧρ ΙΕ' 295, ΠλημΑθ 6851/61 ΠοινΧρ ΙΒ' 611, Δέδες "Το αντικείμενο της ποινικής δίκης", 1961, σελ. 299, Ζησιάδης "Ποιν.Δίκον", τ.Γ', 1984, σελ.88, 159/160,215). Κατά τον ίδιο λόγο ο συμμετοχος της προαναφερθείσας μητέρας και φυσικός πατέρας του νεογνού, εφόσον αποδεχόταν τον θάνατο του, δεν θα τιμωρηθεί ούτε ως αυτουργός (αυτοτελώς) θανατηφόρας εκθέσεως, ούτε ως συμμετοχος σ' αυτήν, αλλά κατ' επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας ως συμμετοχος ανθρωποκτονίας απο πρόθεση.

5.1. Απο την διάταξη του άρθρου 46 παρ. 1α ΙΙ.Κ. συνάγεται ότι για την ύπαρξη ηθικής αυτουργίας πρέπει να προκλήθηκε απόφαση απο τον ηθικό στον φυσικό αυτουργό για την τέλεση απο τον δεύτερο πράξεως η οποία φέρει τα αντικειμενικά στοιχεία αξιόποινης αδικοπραξίας και ακόμη ότι η πρόκληση και η παραγωγή σε άλλον της αποφάσεως για την διάπραξη ορισμένης άδικης πράξεως μπορεί να γίνει με οποιοδήποτε πρόσφορο τρόπο, αρκεί το μέσον που χρησιμοποιήθηκε να παρήγαγε στον δράστη την άνω απόφαση (ΑΠ 1625/1990 ΠοινΧρ ΜΑ' 699, ΑΠ 1250/90 ΠοινΧρ Μ' 549). Εποθ πλέον είναι δυνατή η ηθική αυτουργία "έστω και αν δεν το λέει με ευθύ τρόπο ο ηθικός αυτουργός" (Μανωλεδάκης ο.π. 352), έστω και αν ελλείπει η πνευματική - ψυχική επικοινωνία φυσικού και ηθικού αυτουργού (Κατσαντώνης ο.π. τ.Β' σελ. 101), αρκούντος ότι ο τελευταίος έθεσε οποιονδήποτε όρο, με την έννοια της *conditio sine qua non* (Ανδρουλάκης "Πανεπ.Παραδόσεις", σελ. 671, *contra* Χαραλαμπάκης "Η έμμεση αυτουργία", 1988 σελ. 75, 135 επ., Μαγκάκης ο.π. 413 κατά τον οποίο αυτός που δημιουργησε την πρακτική ευκαιρία για την τέλεση της πράξεως ή που δημιούργησε την πρακτική αφορμή για την λήψη της σχετικής αποφάσεως μπορεί να τιμωρηθεί ως απλούς συνεργός). Πρέπει όμως στο βούλευμα ή την απόφαση να εκτίθενται ο τρόπος και τα μέσα που χρησιμοποίησε ο ηθικός αυτουργός, διότι διαφορετικά συντρέχει ο αναιρετικός λόγος της ελλείψεως ειδικής αιτιολογίας (ΑΠ 394 και 64/91 ΠοινΧρ ΜΑ' 989 και 832). Μεταξύ των άλλων μέσων (βλ. άρθρο 56 αρ.3 του προϊσχύοντος Ποιν.Νόμου, Μπουρόπουλος ο.π.τ. Α', σελ. 141, Γάφος ο.π., τ.Β', σελ. 403, ΑΠ 703/76 ΠοινΧρ ΚΣΤ' 129) είναι και οι συμβουλές (ΑΠ 550/90 ΠοινΧρ ΜΑ' 40, ΑΠ 271/74 ΠοινΧρ ΚΔ' 592) καθώς και η εκμετάλλευση της ψυχικής καταστάσεως (Μπουρόπουλος ο.π. τ. Α' σελ. 141) ή της φιλίας του φυσικού αυτουργού (ΑΠ 1477/90 ΠοινΧρ ΜΑ' 651).

ΙΙ. Ας σημειωθεί ότι είναι δυνατή η τέλεση με παράλειψη:(i) ηθικής αυτουργίας (Ανδρουλάκης "Πανεπιστ.Παραδόσεις", σελ. 672, *contra* ότι είναι αδύνατη Κατσαντώνης ο.π. 103, Χαραλαμπάκης ο.π. 22/12 (ii) συναυτουργίας με κλασσικό παράδειγμα τους γονείς νεογέννητου ανεπιθύμητου τέκνου που συναποφασίζουν και παραλείπουν (καίτοι αμφότεροι δύνανται) να το φροντίσουν ώστε να πεθάνει αποτέλεσμα που πράγματι επέρχεται (Χωραφάς, ΠοιΧρ Α' 109, Καρανίκας ο.π.τ.Α' σελ. 161, Μπουρόπουλος ο.π.τ. Α', σελ. 134/5, Γάφος ο.π.τ. Β' σελ. 397, Ανδρουλάκης ο.π. 667, Κατσαντώνης ο.π.τ. Β', σελ. 97/98, Μανωλεδάκης ο.π.343) (iii) απλής κατ' άρθρο 47 παρ. 1 ΠΚ συνέργειας (ΑΠ 1668 και 1609/90 ΠοινΧρ ΜΑ' 712 και 320, ΑΠ 146/56 ΠοινΧρ ΣΤ' 359, Ηλιόπουλος ο.π. 333, Χωραφάς ο.π. 354, Μπουρόπουλος ο.π. 148, Γάφος "Γεν.Μέρος" ο.π. 410, Κατσαντώνης ο.π. 117, Μπιτζιλέκης, "Η συμμετοχική πράξη", 1990 σελ. 229, Ανδρουλάκης ο.π. 680 και Μανωλεδάκης ο.π. 379 με ουσιώδεις κατά περίπτωση επιφυλάξεις βλ. όμως και Τζανετή ΠοινΧρ ΜΑ' 325). Ομως ο συμπεριφερόμενος με παράλειψη ηθικός αυτουργός συναυτουργός ή απλούς συνεργός πρέπει να έχει ιδιαίτερη κατ' αθρο 15 Π.Κ. νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει το εγκληματικό αποτέλεσμα. Η υποχρέωση αυτή πηγάζει είτε απο το νόμο, είτε απο την σύμβαση, είτε απο προηγηθείσα συμπεριφορά του δράστη (δηλ. ενέργεια ή παράλειψη βλ. Χωραφά ο.π. 167, Ζησιάδη, "Γενικό Ποινικό", τ.Α', 1970 σελ. 182) που

δημιούργησε κίνδυνο πραγμάτωσης του εγκληματικού αποτελέσματος έτσι ώστε να επιβάλλεται στον δράστη νέα ενεργεία προς αποτροπή του (Κωστής ο.π.τ. Α', 1926 σελ. 313/4, Τζωρτζόπουλος "Γενικό Ποινικό", τ.Α', 1936 σελ. 187, Χωραφάς ο.π. 167, Μπουρόπουλος ο.π.τ.Α' σελ. 40, Γάφος ο.π., τ. Α' σελ. 161). Τέτοια υποχρέωση επίσης μπορεί να προκύψει από ορισμένες πολύ στενές βιοτικές σχέσεις, όπως η φιλοξενία ή αυτή μεταξύ γονέων και νόθων, μη αναγνωρισμένων τέκνων τους πολύ περισσότερο ενόψει του άρθρου 1507 ΑΚ, το οποίο έστω και αν δεν παράγει δικαστικώς επιδιώξιμη αξίωση αφορά όλες τις κατηγορίες των τέκνων (Βαθρακοκοίρης, "Ερμ Α.Κ." τ.Β' σελ.2030, Σπυριδάκης "Οικογ.Δικ." 1983, σελ.258, Κουνουγέρη - Μανωλεδάκη "Η δικ. αναγν.πατρότητας" σελ. 129), υποχρεώνοντας τον φυσικό πατέρα να παρεμποδίσει έγκλημα σε βάρος της ζωής του νόθου, (Κατσαντώνης ο.π.τ. Α' σελ. 79, Γάφος ο.π.,τ. Β' σελ.55). III. Εξάλλου η συρροή μεταξύ περισσότερων μορφών συμμετοχής του αυτού προσώπου στο ίδιο έγκλημα είναι φαινόμενη, της ελαφροτέρας μορφής απορροφημένης από την βαρύτερα. Είναι δε βαρύτερα όλων η συναυτουργία, της δε συνεργείας η ηθική αυτουργία (Μπουρόπουλος τ.Α', σελ. 129, Χωραφάς ο.π. 359, βλ. και Σταμάτη "Γενικά Αρχαί της φαινομένης συρροής κ.λ." σελ. 169/170 για ότι υπάρχει σχέση επικουρικότητας). Περαιτέρω η παραδοχή συμμετοχής το πρώτων στην καταδικαστική απόφαση ή το βούλευμα, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη μεταβολή της κατηγορίας (ΑΠ 208/77 ΠοινΧρ ΚΖΤ' 633) όπως επίσης δεν συνιστά τέτοια, όταν απλώς αλλάζει ο τρόπος συμμετοχής στο έγκλημα (ΑΠ 1354/90 ΠοινΧρ ΜΑ'572, ΑΠ 464/90 ΠοινΧρ Μ' 1141, ΑΠ 550/90 ΠοινΧρ ΜΑ' 40, ΑΠ 182/85 ΠοινΧρ ΛΕ' 777, ΑΠ 1616 και 910/83 ΠοινΧρ ΛΔ' 525 και 32). Γ. Από το αποδεικτικό υλικό που συγκεντρώθηκε κατά την προκαταρκτική εξέταση και την κύρια ανάκριση δηλ. την μηνυτήρια αναφορά, τις καταθέσεις τις απολογίες των κατηγ/ριών και τις καταθέσεις αυτών, καθώς και τα λοιπά έγγραφα της δικογραφίας, που ειδικότερα θα μνημονευθούν στο ιστορικό της παρούσας, προέκυψαν τα εξής: 1. Η Ε.Τ. γεννηθ. στις 10.2.1968, άγαμη, οικοκυρά, είχε μεγαλώσει και κατοικούσε μαζί με τους γονείς της και το δίδυμο αδελφό της Ε. σε διώροφη αγροικία, με ένα δωμάτιο σε κάθε όροφο, διαστάσεων 2x4 μέτρα, στην ορεινή, ερημική, αγροτική περιοχή "Παγωνιά", πλησίον της κωμοπόλεως Αγιάσου, λόγω δε της κοινωνικής της απομονώσεως εμφανίζει χαμηλό πνευματικό επίπεδο (βλ. την αναφορά της κοινωνικής λειτουργού Α.Χ.) και συγκεκριμένα εμφανίζει επιβράνδυση στην επεξεργασία των ερωτήσεων, απαντήσεις με δυσκολία και συχνά αναλοκλήρωτες με υπολοιπόμενο γνωσιολογικό επίπεδο, όπως επίσης υπολείπεται και ο προσανατολισμός της σε πρόσωπα, ενώ η ανακλητική και προχωρητική της μνήμη είναι ικανοποιητική, περαιτέρω δε το συναίσθημα της εμφανίζεται ασταθές ενίοτε αγχώδες, συχνά απρόσφορο ή καταθλιπτικό (βλ. την απο 22.11.1994 έκθεση πραγ/νης του ψυχιάτρου του Βοστανείου Νοσοκομείου Μυτιλήνης Γ.Κ.). Φαίνεται όμως ότι η ζωή στην άνω περιοχή ουδόλως ήταν ειδυλλιακή, ή δε κοινωνική απομόνωση συνδυάστηκε με την αποξένωση των μελών της οικογενείας. Η Ε.Τ. από το 1983, που ήταν 15 μόλις ετών βγήκε διέξοδο στον έρωτα του υπερήλικα Ε.Ζ. γεννηθ. το 1926, εγγάμου και πατέρα πέντε ενηλίκων τέκνων, διατηρώντας έκτοτε μαζί του γεννητήσιες σχέσεις, αναμένοντας γάμο όπως της υποσχόταν, ισχυριζόμενος ψευδώς ότι ήταν χωρισμένος με τη σύζυγο του. Την σχέση τους είχε καταλάβει μόνο η μητέρα της κατηγορούμενης, από τις ερωτικές επιστολές του Ε.Ζ. που έπεσαν στα χέρια της περί το 1991. Ας σημειωθεί ότι όπως καταθέτει η τελευταία, περί το 1990 ο κατ/νος την συνάντησε μοναχή στο βουνό και προσπάθησε να την "ατιμάσει". 2. Λόγω μακροχρόνιας καθυστέρησης της εμμήνου ρήσεως της Ε.Τ. ενόψει των επιμόνων παρακλήσεων της, κάμφθηκαν οι σχετικές αντιρρήσεις του κατηγορούμενου και πείσθηκε να την συνοδεύσει στις αρχές Σεπτεμβρίου 1994 - εν αγνοία των γονέων της, στη Μυτιλήνη στο γραφείο του ιατρού - γυναικολόγου Ι.Σ. όπου ύστερα από απλή κλινική εξέταση με πραγματική έκπληξη άκουσαν την διαπίστωση του, ότι η τελευταία είναι έγκυος και μάλιστα αρκετών μηνών, γεγονός που δεν γνώριζαν και επιβεβαιώθηκε αναμφισβήτητα ύστερα από λίγες ημέρες με υπερηχογράφημα που έγινε κατά σύσταση του άνω ιατρού από τον ακτινολόγο Ι.Α. Η συμβουλή του Ι.Σ. να

μεταβούν στο Βοστανείο Νοσοκομείο Μυτιλήνης για παρακολούθηση αγνοήθηκε και στις 4.11.1994 ο κατηγ/νος πάλι την συνόδευσε στην Μυτιλήνη, αρχικά στο γραφείο της γυναικολόγου Α.Ρ. και ύστερα (βλ. την ανακριτική του απολογία) στον επίσης γυναικολόγο Μ.Η. εμφανίζοντας την ως ανηψιά του με το όνομα Α.Ζ. Και οι δύο ιατροί διαπίστωσαν την εγκυμοσύνη της Ε.Τ. την οποία οι κατηγ/νοι προσποιήθηκαν ότι αγνοούσαν, ενώ η πρώτη στις σχετικές παραινέσεις της ιατρού Α.Ρ. έδειξε απροθυμία να την αποκαλύψει ακόμα και στην μητέρα της. Ειδικότερα ο μεν Μ.Η. υπολόγισε ότι η έγκυος στον 7 1/2 - 8ο μήνα κυήσεως ενώ η Α.Ρ στον 8ο-9ο μήνα. Και οι δύο ιατροί τους ενημέρωναν σχετικά και τους συνέστησαν άμεση εισαγωγή στο Βοστανείο Νοσοκομείο Μυτιλήνης για ιατρική περίθαλψη και παρακολούθηση, διότι λόγω των συνθηκών διαβίωσης της εγκύου, μπορούσε ανά πάσα στιγμή να επέλθει πρόωρος τοκετός, πολύ περισσότερο που "το μικρό είχε φύγει από τη θέση του", όπως διαπίστωσαν οι ιατροί (βλ. την από 24.11.1994 πρώτη κατάθεση της Σ.Τ.). Πλήν όμως ο κατηγορούμενος όχι μόνο αδιαφόρησε λέγοντας χαρακτηριστικά στον Μ.Η. "και αν γεννήσει στα χωράφια τι πειράζει, αλλά και το ίδιο παρέλαβε από τον άνω ιατρό το παραπεμπτικό για εξέταση της εγκύου στο Νοσ/κείο, απαγόρευσε την μετάβαση της σ' αυτό όπως η τελευταία εκμυστηρεύτηκε στην ιατρό Α.Ρ., όταν μετά τον τοκετό και την αποκάλυψη του όλου συμβάντος την ξαναεπισκέφτηκε μαζί με τη μητέρα της στο ιατρείο της. Μάλιστα ο κατηγορούμενος αγνόησε τις σχετικές παρακλήσεις της Ε.Τ. (βλ. την ανακριτική της απολογία) και αρνήθηκε να ακολουθήσει την πλέον ενδεδειγμένη κατά τις περιστάσεις λύση, που τους υπέδειξε η άνω ιατρός, να συνοδεύει δηλαδή την έγκυο στην Αθήνα, στο Νοσοκομείο "ΜΗΤΕΡΑ", όπου μπορούσε να λάβει χώρα με κάθε ασφάλεια και μυστικότητα ο τοκετός και να δοθεί το νεογνό και υιοθεσία. Εκείνο που ενδιέφερε τον κατηγορούμενο ήταν η χωρίς πολλά έξοδα άμβλωση και ρωτούσε τους ιατρούς αν υπάρχει φάρμακο "να χαλάσουν" το κυοφορούμενο. Αξίζει να τονιστεί ότι όπως καταθέτει ο ιατρός Μ.Η. η ενημέρωση που απευθύνθηκε κυρίως στον κατηγορούμενο διότι "η κοπέλλα δεν καταλάβαινε πολλά πράγματα". Ενόψει των προεκτεθέντων, της αγνοίας της εγκυμοσύνης της Ε.Τ. από πλευράς της οικογενείας της και με δεδομένο ότι ο κατηγορούμενος ούτε συγγενής, ούτε γείτονας, ούτε επιστήθιος φίλος της οικογενείας Τ. υπήρξε, ευχερώς συνάγεται ότι οι προπεριγραφείσες ενέργειες του διασταυρώνουν τον ισχυρισμό της κατηγ/νης, ότι αυτός ήταν ο φυσικός πατέρας του αναφερόμενου τέκνου της, ματαίως δε και αβάσιμω - και το δέχεται ότι αυτός πλήρωσε τις ιατρικές επισκέψεις - επιχειρεί να δημιουργήσει αμφιβολίες περί τούτου, προσάπτοντος στην κατηγορούμενη - κατά τρόπο αόριστο, έωλο και εν τέλει συκοφαντικό - ότι διατηρούσε ερωτικές σχέσεις "και με άλλους νεάρους Αγιασώτες" (βλ. τα πρακτικά συνεδριάσεως της 2.6.1995 του Συμβ. Πλημ. Λέσβου), γεγονός που από κανένα στοιχείο δεν προέκυψε ούτε ως απλή ένδειξη. 3. Σύμφωνα με τις προβλέψεις των ιατρών η Ε.Τ. γέννησε πράγματι πρόωρα. Η ίδια καθορίζει την ημερομηνία του τοκετού στις πρωίνες ώρες της 9.11.1994 ημέρα Τέταρτη, πλην όμως οι ιατροί γυναικολόγοι - πραγματογνώμονες Γ.Δ. και Ε.Δ στις 22.11.1994, διαπίστωσαν πρόσφατο τοκετό "προ 20-25 ημερών" και συνεπώς είναι δυνατή προγενέστερη ημερομηνία μέχρι και τις 5.11.1994 (αφού την προηγούμενη είχε επισκεφθεί σε κατάσταση εγκυμοσύνης τους ιατρούς Ρ και Η). Αρχικά η κατηγορούμενη υποστήριξε ότι ο Ε.Ζ. την συνόδευσε και γέννησε στην Αθήνα στο μαιευτήριο "ΜΗΤΕΡΑ" όπου κράτησαν το νεογέννητο, ύστερα ότι ο κατηγορούμενος την συνόδευσε στην Μυτιλήνη και γέννησε στην αγροικία των γονέων της, στην θέση "Παγωνιά" Αγιάσου, ισχυριθείσα ότι το έπραξε εν αγνοία αυτών και του αδελφού της, εντελώς μόνης της, χωρίς την παρουσία ή την βοήθεια άλλου ατόμου, υπό τις εξής περιστάσεις: Τα ξημερώματα της 9.11.94, περί ώρα 03.30, ενώ κοιμόταν μαζί με την μητέρα της στον πάτωμα επάνω σε μία "καρπέτα" ("κουρελιού", δηλ. πολύχρωμο ταπεινό χαλί από συρροή ή ύφανση ταινιών υφάσματος) άρχισαν οι ωδίνες. Περί ώρα 05.00' οι γονείς της έφυγαν για να πωλήσουν φρούτα στο Πλωμάρι, χωρίς να καταλάβουν τίποτε, ούτε αυτοί, ούτε ο αδελφός της, που έφευγε περί ώρα 06.00' - 70.00' για να φροντίσει τα ζώα τους.

Στις 12.00' ώρα περίπου η κατηγορούμενη, έφερε στον κόσμο ένα ζωντανό, αρτιμελές, θηλυκό τέκνο, που "έκλαιγε" και έκοψε μόνη της με ψαλίδι τον ομφάλιο λώρο, ύστερα δε, χωρίς να τον περιδέσει, περί ώρα 14.00, μετέφερε μέσα σε πουκάμισο το νεογέννητο και το έκρυψε κάτω από χόρτα στο πατάρι ξύλινης για ζωοτροφές και κότες αποθήκης, που ευρισκείται σε απόσταση 150 μέτρων νοτιανατολικά της αγροικίας. Τα υπόλοιπα μέλη της οικογένειας δεν χρησιμοποιούσαν και δεν συνήθιζαν να ανεβαίνουν στο πατάρι της αποθήκης. 4. Ο ισχυρισμός της κατ/νης ότι γέννησε στην οικία της διασταυρώνεται αναμφισβήτητα από τα εντοπισθέντα κατά την αυτοψία της 24.11.1994 του Αστυνόμου Β' Χ.Δ. πειστήρια, τα οποία η Ε.Τ. είχε σκορπίσει γύρω από την οικία της (βλ. την σχετική έκθεση). Συγκεκριμένα: (i) Στο δάπεδο του μοναδικού δωματίου του πρώτου ορόφου της αγροικίας, βρέθηκε απλωμένη "καρπέτα" επάνω στην οποία έφερε ακόμη κηλίδα καστανέρυθρης ουσίας. Η εργαστηριακή εξέταση απέδειξε ότι η τελευταία ήταν ανθρώπινο αίμα ομάδας "B" μη ανήκον δηλ. στην κατ/νη, η οποία είχε ομάδα αίματος "A" με φαινότυπους ενζύμων ESD "I", PGM, "2-1", EAP "B" (ii). Σε απόσταση 150 μέτρων δυτικά της αγροικίας, βρέθηκε καθ' υπόδειξη της κατ/νης ένα πουκάμισο μακρυμάνικο, μπλε καρό, εμποτισμένο με παχύρρευστο γλοιώδες λιπαράς συστάσεως υλικό χροιάς κιτρινοπράσινης και φέρον επίσης κηλίδες καστανέρυθρης αποχρώσεως, μέσα στο οποίο κατά δήλωση της είχε τυλίξει το νεογνό και το εναπέθεσε στο πατάρι της αποθήκης. Η εργαστηριακή εξέταση για τον προσδιορισμό του είδους τους αίματος απέβη αρνητική, λόγω σήψεως του, όμως κατά την ιστολογική εξέταση του παχύρρευτου υλικού βρέθηκαν "επιθηλιακά κύτταρα, κρύσταλλοι χοληστερίνης - χολερυθρίνης, τρίχες και κοκκία με διαυγές κέντρο και περιφέρεια βαθέος χρώματος" και εξήχθη το ασφαλές συμπέρασμα ότι πρόκειται περί μηκωνίου, δηλ. ουσίας που εξέρχεται από το έντερο του νεογνού. (iii). Σε απόσταση 100 μέτρων περίπου, βορειανατολικά της αγροικίας, δίπλα στην όχθη χειμάρου, βρέθηκαν φύλλα εμποτισμένα με ουσία καστανέρυθρης αποχρώσεως, στο σημείο που όπως δήλωσε η κατ/νη πέταξε τον πλακούντα. Όμως η εργαστηριακή εξέταση για τον προσδιορισμό του είδους του αίματος απέβη αρνητική, λόγω σήψεως του. (iv). Σε απόσταση 70 μέτρων περίπου, βόρεια της αγροικίας, μέσα σε μεγάλο βάτο, δίπλα στον χείμαρο, βρέθηκε καθ' υπόδειξη της κατηγορούμενης μία νάυλον μπλε σακκούλα, περιέχουσα μία γυναικεία ριγωτή άσπρη, περισκελίδα και ένα κομμάτι μπλέ ύφασμα, που έφεραν κηλίδες καστανέρυθρης αποχρώσεως, με τα οποία όπως η ίδια δήλωσε σκουπίστηκε αμέσως μετά την γέννα. Η εργαστηριακή εξέταση απέδειξε ότι και τα δύο ρούχα ανθρώπινο αίμα, η μεν περισκελίδα ομάδας "A", δηλ. της ίδιας ομάδας με το αίμα της κατ/νης, το δε μπλέ ύφασμα ομάδας "AB", οπότε πιθανολογήθηκε ότι οι κηλίδες στο πειστήριο αυτό σχηματίστηκαν από την ανάμειξη αίματος περισσότερων του ενός ατόμων (V). Από το πατάρι της ξύλινης αποθήκης, όπου είχε αφήσει το νεογνό, η κατ/νη ανέσυρε και παρέδωσε δύο (2) παντελόνια μπλε "τζην", αντίστοιχα μάρκας "Style" και "Araluze" φέροντας κηλίδες καστανέρυθρης αποχρώσεως, τα οποία κατά δήλωση της φόρεσε διαδοχικά αμέσως μετά την γέννα και φέρουν αίματα αυτής. Πράγματι η εργαστηριακή εξέταση απέδειξε ότι και τα δύο παντελόνια έφεραν ανθρώπινο αίμα, το μεν "τζην" μάρκας "Araluze", ομάδας "A", δηλ. της ίδιας ομάδας με το αίμα της κατηγορούμενης, το δε "τζιν" μάρκας "Style" ομάδας "AB" οπότε πιθανολόγησε ότι η κηλίδα στο πειστήριο αυτό σχηματίστηκε από την ανάμειξη αίματος περισσότερων του ενός ατόμων (βλ. την από 24.11.1994 έκθεση αυτοψίας, την 1045/54823/2/24.11.1994 παραγγελία του Τμ. Ασφαλ. Μυτιλήνης στην Δ/νση Εγκλ/κών Ερευνών, την 932/3.3.1995 ιατροδικαστική εξέταση του Πανεπιστημίου Αθηνών και την 302/9/729 - α/27.3.1995 έκθεση της Δνσεως Εγκ/κών Ερευνών, όπου τονίζεται ότι σε όλα τα πειστήρια ήταν αδύνατος ο προσδιορισμός των φαινοτύπων των ενζύμων του αίματος). Οι λοιπές όμως συνθήκες και περιστάσεις του τοκετού, όπως περιγράφονται από την κατηγορούμενη - αν και δεν προέκυψαν χειρπαιστά στοιχεία περί του αντιθέτου - δεν πρέπει να θεωρούνται δεδομένες, ενόψει μάλιστα των αλληπαλήλων μετατοπίσεων της για τα συμβάντα. Ιδιαίτερα ο ισχυρισμός της ότι γέννησε μόνη της χωρίς την βοήθεια ουδενός, αν και δεν είναι αδύνατο, προκαλεί εντύπωση, ενόψει της

φύσεως του πράγματος και των διδαγμάτων της κοινής πείρας σε συνδυασμό με την σχετική της απειρία, αφού καθυστερημένα κατά πολύ αντιλήφθηκε την εγκυμοσύνη της, ενώ μόλις λίγο πριν τον τοκετό ρωτούσε την ιατρό Α.Ρ. "τι θα κάνει όταν αρχίσουν οι ωδίνες". Την ίδια εντύπωση προκαλεί το ότι η μητέρα της δεν αντιλήφθηκε τις ωδίνες τη, ούτε όσο κοιμόταν πλάι της, ούτε όταν σηκώθηκε τα ξημερώματα για να φύγει στο Πλωμάρι. Περαιτέρω ο ισχυρισμός της ότι ο πλακούντας αποκολλήθηκε το βράδυ, πολλές ώρες μετά την γέννα, όταν οι γονείς της είχαν επιστρέψει περί ώρα 19.00' από το Πλωμάρι, δεν συμβαδίζει με τα σχετικά πορίσματα της επιστήμης, σύμφωνα με τα οποία αν δεν αποκολληθεί ενωρίτερα, εξέρχεται μισή ώρα με τρία τέταρτα μετά τον τοκετό και αν δεν συμβεί αυτό, τότε πρέπει να γίνει αμέσως ιατρική επέμβαση, διότι προκαλείται αιμορραγία και κίνδυνος για τη ζωή της λεχώνας (βλ. την απο 11.5.1995 κατάθεση της Α.Ρ.).4. Όπως ισχυρίστηκε η κατ/νη, την ημέρα του τοκετού, μόλις νύχτωσε και ενώ οι γονείς της είχαν επιστρέψει, πήγε στην ξύλινη αποθήκη για να κλείσει μέσα τις κότες και διαπίστωσε ότι η θυγατέρα της ήταν ακόμη ζωντανή. Την επαύριο όμως το πρωί την βρήκε πεθαμένη, μη έχουσα αντέξει προφανώς κατά την διάρκεια της νύχτας, την αστία και το ψύχος ενώ δεν αποκλείεται ως αίτιο και η ασφυξία, αφού η μητέρα της την είχε τοποθετήσει κάτω από χόρτα, οπότε η κατηγ/νη την παρέλαβε νεκρή μέσα στο πουκάμισο και την έκρυψε στην ύπαιθρο κάτω από φύλλα, σε απόσταση 10 μέτρων περίπου από την αποθήκη (βλ. την κατάθεση του υπαστυνόμου Β' Π.Κ.). Από το μέρος αυτό, για το οποίο είχαν προσυνηνοθηθεί σχετικά με τον κατηγορούμενο, όπως εκμυστηρεύτηκε στην μητέρα της (βλ. την απο 24.11.1994 κατάθεση αυτής), πέρασε ο τελευταίος, παρέλαβε το νεκρό μέσα σε ναύλον μαύρη σακκούλα σκουπιδιών, το φόρτωσε στον ώμο του μέσα στο κυνηγετικό του σακκίδιο, και το έθαψε σε άγνωστο μέρος, το οποίο αρνείται πεισματικά ν' αποκαλύψει, ενώ παρά την αστυνομική έρευνα δεν κατέστη εφικτό να εντοπισθεί. Αξίζει να σημειωθεί ότι τα ξημερώματα της προηγούμενης ημέρας του τοκέτου και 2-3 ημέρες μετά την ταφή του νεογνού, ο κατηγ/νος ζήτησε και πέτυχε κατά φύση συνουσία με την λεχώνα, όπως αυτή καταθέτει. Όταν η Ε.Τ. εγκατέλειψε τα περί τοκετού ζώντος τέκνου σε μαιευτήριο των Αθηνών και ύστερα σε οικία μαίας στην Μυτιλήνη, ισχυρίστηκε και πάλι ότι τέχθηκε νεκρό. Πλην όμως αν πράγματι ήταν έτσι, θα είχε κάθε λόγο το παράνομο ζεύγος των κατηγορούμενων ν' αποκαλύψει το γρηγορότερο τον τάφο της θυγατέρας τους, οπότε μία απλή πραγματογνωμοσύνη θα επιβεβαίωνε τον άνω ισχυρισμό και το ακριβές αίτιο του θανάτου. Εξάλλου, στις 24.11.1994 η μητέρα της κατηγ/νης κατέθεσε επί λέξει: Όταν την ρώτησα για το μικρό (σ.σ. μετά την αποκάλυψη του τοκετού στην αστυνομία) μου είπε: "το μικρό γεννήθηκε ζωντανό, ήταν κορίτσι και το έκρυψε σ' ένα μέρος που είχαν συνηνοθηθεί με το Ζ. και πήγε αυτός και το πήρε". Αξίζει τελικά να σημειωθεί ως επίλογος ότι το σκάνδαλο που ξέσπασε διέλυσε την οικογένεια Τ. διασπάζοντας την σε δύο τμήματα και συγκεκριμένα ο πατέρας με τον υιό του εξακολουθούν να μένουν στην αγροικιά, ενώ η κατ/νη με την μητέρα της, προφανώς διωχθείσες, κατοικούν στην Αγιάσο, χωρίς καμμία βοήθεια ή επικοινωνία με τους πρώτους, σε σημείο που ο Μ.Τ. δηλώνει ότι "δεν ξέρω που βρίσκονται" (βλ. την απο 6.12.1994 κατάθεση του). Δ. Από τα προεκτεθέντα ευχερώς συνάγεται ότι: 1. Η συμπεριφορά της κατ/νης Ε.Τ. εμπίπτει στην διάταξη του άρθρου 303 Π.Κ., αφού αμέσως μετά τον τοκετό του εξωγάμου, ζώντος τέκνου της και ενόσω διαρκούσε η διατάραξη του οργανισμού της, χωρίς να περιδέσει τον ομφάλιο λώρο του νεογνού, το εξέθεσε στο ψύχος και το εγκατέλειψε χωρίς τροφή, με συνέπεια τον θάνατο του, αποτέλεσμα που επέφερε αυτή από πρόθεση και με παράλειψη, καίτοι ως μητέρα του είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να το παρεμποδίσει, διατρέφοντας και περιθάλποντας το τέκνο της. 2. Η συμπεριφορά του κατηγ/νου Ε.Ζ. σε βάρος της Ε.Τ. εμπίπτει στην διάταξη του άρθρου 306 παρ. 1β' Π.Κ. Συγκεκριμένα καίτοι διατηρώντας 11ετή ερωτικό δεσμό κατέστησε έγκυο την Ε.Τ., καίτοι γνώριζε ότι η τελευταία διέτρεχε περίπου τον 8ον μήνα κυήσεως και ότι επέκειτο πρόωρος τοκετός της, όπως είχαν τονίσει οι ιατροί γυναικολόγοι Α.Ρ. και Μ.Η. του τελευταίου μάλιστα χορηγήσαντος παραπεμπτικό της εγκύου στο Βοστανείο

Νοσ/μείο Μυτιλήνης, καίτοι η έγκυος ήταν υπο την προστασία, του, εφόσον αδυνατούσε μόνη της ν' αντιμετωπίσει αποτελεσματικά την κατάσταση της και απο κανένα άλλο δεν περίμενε βοήθεια, την οποία σαφώς είχε ανάγκη, διότι η ίδια ήταν σχετικά άπειρη, καταστά έγκυος για πρώτη φορά, δεν ήταν οικονομικά και οικογενειακά ανεξάρτητη, αλλ' επί πλέον αντίθετα ήταν χαμηλού πνευματικού επιπέδου διαβιώνοντας σε ερημικό περιβάλλον κοινωνικής απομόνωσης διακατεχόμενη δε απο τον φόβο εκκρηκτικών αντιδράσεων εκδικήσεως του πατέρα της, ο οποίος πράγματι τελικά την έδωσε απο την οικογενειακή εστία, προκειμένου να διασώσει την τιμή της και ν' αποφύγει την κατακραυγή στην μικρή επαρχιακή κοινωνία της Αγιάσου, δεν είχε αποκαλύψει την εγκυμοσύνη της ούτε στους γονείς της, ούτε στον αδελφό της, σαφώς συμφωνώντας του κατηγο/νου στην μη αποκαλύψη, ακριβώς για ν' αποφευχθεί σκάνδαλο και σε βάρος του, αφού ο ίδιος ήταν νυμφευμένος και πατέρας πέντε (5) ενηλίκων τέκνων, εν τούτοις ο κατηγο/νος αντί να την συνοδεύσει στο Βοστανείο Νοσ/κείο Μυτιλήνης κατακράτησε το παραπεμπτικό του ιατρού Μ.Η. και της απαγόρευσε την επίσκεψη, ούτε ενέδωσε στις παρακλήσεις της ν' ακολουθήσουν την συμβουλή της ιατρού Α.Ρ. και να μεταβούν σε μαιευτήριο των Αθηνών, αλλά την άφησε αβοήθητη, χωρίς ιατρονοσοκομειακή παρακολούθηση και περίθαλψη να γεννήσει πρόωρα και κρυφά απο τους γονείς και τον αδελφό της, στην ευρισκόμενη σε ερημική, ορεινή, αγροτική περιοχή της Αγιασού αγροικία της, διατρέχοντας έτσι κίνδυνο ζωής ή τουλάχιστον βαρείας σωματικής βλάβης αφού κατά την αποκοπή του ομφάλιου λώρου με οικιακό ψαλίδι μη αποστειρωμένο, υπήρχε κίνδυνος αφενός μεν μόλυνσεως, αφετέρου δε ακατάσχετης αιμοραγίας, ενώ ο τελευταίος κίνδυνος επίσης υπήρχε κατά την αποκόληση του πλακούντος, πολύ περισσότερο μάλιστα που αυτή αργοπόρησε να συμβεί (βλ. τηναπο 5.12.94 κατάθεση του Ι.Σ. και την απο 11.5.94 όμοια της Α.Ρ.). Είναι σαφές ότι ο κατηγο/νος πατέρας πέντε τέκνων γνώριζε τους ανώ κινδύνους και τους αποδεχόταν, όμως απο κανένα στοιχείο δεν προκύπτει ότι αποδεχόταν τον θάνατο ή την βαρεία σωματική βλάβη της ερωτικής του συντρόφου, αλλά ήλπιζε ότι θ' αποφευχθούν. Ας σημειωθεί ότι ακόμη και αν η κατηγο/νη ζητούσε την βοήθεια των γονέων της ή του αδελφού της κατά την έναρξη των ωδίνων του τοκετού, λόγω ερημικού, ορεινού και απομεμακρυσμένου της περιοχής, ουδώς μπορεί να πιθανολογηθεί ή έγκαιρη παροχή αποτελεσματικής ιατρονοσοκομειακής φροντίδας. Εξάλλου οι αρχικοί περιοδικοί πόνοι ούτε τόσο ισχυροί είναι, ούτε είναι βέβαιο ότι θα οδηγήσουν σε τοκετό, ενώ όταν τούτο πλέον κατέστη εμφανές, όλοι οι σύννοικοι της εγκύου είχαν αναχωρήσει απο την αγροικία με προοπτική επιστροφής το βράδυ. 3.Όσον αφορά την υπαιτιότητα του Ε.Ζ. για τον θάνατο του νεογέννητου πρέπει να λεχθούν τα εξής: Ο κατηγο/νος αφισοβητώντας, ουχί ευθέως βέβαιο αλλ' έμμεσα, την πατρότητα του εξώγαμου, ισχυρίζεται ότι αγνοεί οτιδήποτε σχετικό με τον τοκετό και με το τι περαιτέρω απέγινε το νεογνό. Εξάλλου η κατηγο/νη δεν καταθέτει τίποτα σχετικό με το τι είχαν αποφασίσει για την τύχη του επικειμένου να γεννηθεί τέκνου της, επιβεβαιώνει τον ισχυρισμό του κατηγο/νου ότι αγνοούσε τον πρόωρο τοκετό της και καταθέτει ότι τον έμαθε στις 12.11.94, όταν την συνάντησε με πρόθεση ερωτικών περιπτώξεων, οπότε παρέλαβε την ήδη νεκρή θυγατέρα τους και την έθαψε. Όμως με δεδομένες τις αλεπάλληλες μετατοπίσεις και αλληλοαναιρέσεις της κατηγο/νης, γενόμενες μάλιστα υπο την ομολογημένη (βλ. την πρώτη ανακριτική της απολογία) καθοδήγηση του Ε.Ζ., διαφαίνεται σαφώς η προσπάθεια της να ελαφρύνει τη θέση του τελευταίου. Όμως αν ληφθεί υπόψη: (i) ότι ο κατηγο/νος εγκαίρως γνώριζε ότι η Ε.Τ. διέτρεχε περίπου τον 8ον μήνα κυήσεως και ότι επέκειτο πρόωρος τοκετός της, (ii) ότι παρά ταύτα την συνόδευσε σε διάφορους ιατρούς - γυναικολόγους όχι για να την φροντίσουν, αλλά για να πεισθεί κάποιος να συνεργήσει στην θανάτωση του επερχόμενου κυοφορούμενου, (iii) ότι γνώριζε την ακλόνητη θέληση της εγκύου να κρατήσει πάση θυσία για τους προεκτεθέντες στο εδάφιο Δ.2. λόγους επτασφράγιστο μυστικό την ανεπιθύμητη εγκυμοσύνη και τον τοκετό της απο τους γονείς της και τον αδελφό της, θέληση που επεξέτεινε τα όρια αντοχής της σε απίστευτο σημείο, την ίδια δε μυστικότητα επεδίωκε και ο υπερήλικας κατηγο/νος - πατέρας πέντε

ενηλίκων τέκνων, για ν' αποφύγει το σκάνδαλο και ταυτόχρονα γιατί η μυστικότητα αυτή παρείχε την αίσθηση εξασφαλισμένης ατιμωρησίας, αφού ουδείς θα αναζητούσε το νεογνό, (iv) ότι ο κατηγ/νος ενόψει των προεκτεθεισών στο εδάφιο Δ.2 ατομικών και κοινωνικών περιστάσεων της Ε.Τ. ήταν ο μόνος άνθρωπος στον κόσμο, ο οποίος μπορούσε και απο τον οποίο αυτή ανέμενε στήριξη και βοήθεια για να ξεφύγει απο την απελπιστική της θέση, (v), όταν κατακράτησε το παραπεμπτικό της εγκύου στο Βοστανείο Νοσ/κείο Μυτιλήνης του ιατρού Μ.Η. και της απαγόρευσε την επίσκεψη σ' αυτό, ενώ δεν ενέδωσε στις παρακλήσεις της ν' ακολουθήσουν την συμβουλή της ιατρού Α.Ρ. και να μεταβούν σε μαιευτήριο των Αθηνών, ώστε να γεννήσει στα χωράφια τι πειράζει;", (vii) η ύπαρξη προσυμφωνησέως των δύο κατηγ/νων - όπως απεκάλυψε η Ε.Τ. στην μητέρα της - για το ότι δηλαδή θα εγκατέλειπε το μέλλον να γεννηθεί τέκνο τους σε συγκεκριμένο υπαίθριο μέρος, απο όπου θα το παραλάμβανε ο κατηγ/νος προφανώς λόγω του ψύχους νεκρό για να το θάψει, προσυμφωνήσθη που απο μόνη της συνιστά τουλάχιστον απλή κατ' άρθρο 47 παρ. 1 Π.Κ. συνεργεία, (viii), το συναίσθημα ενοχής του κατηγ/νου, ο οποίος κατέθεσε Ε.Τ. παραλαμβάνοντας το νεκρό είπε: "...θα...το κρύψει μη τον βάλουν μέσα" (σφ. δηλ. φυλακή) και επίσης "...να μη το πω σε κανένα, θα μας βάλουν μέσα", σε συνδυασμό με την απο πλευράς του καθοδηγητή της να λείει διάφορα ψέμματα για παραπλάνηση της αστυνομικής ανακρίσεως (βλ. την πρώτη ανακριτική της απολογία), τότε καθίσταται σαφές ότι ο κατηγ/νος εκμεταλλευόμενος την ψυχική κατάσταση, την προς αυτόν εμπιστοσύνη, την πνευματική και υλική αδυναμία και γενικά την αδήριτη ανάγκη της εγκύου, την εξώθησε συνειδητά να γεννήσει μόνη της, χωρίς ιατρονοσοκομειακή φροντίδα - εντελώς ανέξοδα για τον ίδιο - στην ορεινή, ερημική, απόμακρη αγροικία της, κρυφά απο τους γονείς και τον αδελφό της, προκαλώντας της έτσι εμμέσως αλλά και άμεσα, προφανώς με συμβουλές, την απόφαση να προβεί στην μόνη πράξη που της απέμενε, ύστερα απο ένα επιτυχή τοκετό υπό τέτοιες περιστάσεις, διαρκούσης και της εξ αυτού διαταράξεως του οργανισμού της, ν' αφήσει δηλαδή το εξώγαμο να πεθάνει, πριν επιστρέψουν και καταλάβουν οτιδήποτε σχετικό οι σύνοικοι γονείς της και ο αδελφός της απο τους οποίους ουδόλως διανοήθηκε να ζητήσει να την βοηθήσουν να περιθάλψει το εξώγαμο της, ενώ σαφώς δεν μπορούσε να το κρατήσει και να το φροντίζει κρυφά απο αυτούς, ούτε βέβαια μπορούσε να το αφήσει στην φροντίδα κάποιου άλλου ατόμου, θεωρούμε σαφές ότι η συμπεριφορά του κατηγ/νου προδιέγραψε την σύντομη τροχιά του νεογνού στην γήινη σφαίρα και σφράγισε την θανάσιμη μοίρα του. Ευχέρως συνάγεται ότι ο Ε.Ζ. δεν αποδεχόταν απλώς τον κίνδυνο θανάτου του εξώγαμου, ελπίζοντας ότι τελικώς δεν θα επέλθει, αλλά επεδίωκε τον θάνατο του προκαλώντας κατά τα άνω σχετική απόφαση στην συγκατηγορούμενη του και συνεπώς δεν τέλεσε ως αυτουργός θανατηφόρα έκθεση, αλλά ηθική αυτουργία σε ανθρωποκτονία απο πρόθεση, της σχετικής μεταβολής της κατηγορίας ούσης επιτρεπτής, σύμφωνα με τα προεκτεθέντα στα εδάφια Β.4.5.- ΙΙΙ). Ας σημειωθεί ότι στο διατακτικό του βουλεύματος δεν πρέπει να τεθεί διάταξη να μη γίνει κατηγορία για την ίδια κατά τα πραγματικά περιστατικά - με μόνη διαφοροποίηση στον τρόπο συμμετοχής και στο υποκειμενικό στοιχείο - πράξη της θανατηφόρας εκθέσεως, διότι τότε το βούλευμα θα παρουσιάζει αντιφατικότητα (ΑΠ 187/1961 ΠοινΧρ ΙΑ';462, ΣυμβΠλημΘεσ 14/68 ΠοινΧρ ΙΗ' 501, Μπουρόπουλος, "Ερμ.ΚΠΔ", τ.Α', 1957 σελ. 92 σημ. ΙΙ και σελ. 416).

**Συμβ.Πλημ.Λαο
Αριθμ. 74/2000**

Δικαστές Γ. Αποστολάκης, Πρόεδρος, Μαρία Πρωιμάκη και Αικατερίνη Ντελή
Εισαγγελεύς Κωνσταντινιά Δρεντζίδου

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ :

Αν και υποστηρίζεται ότι η ανθρώπινη ζωή αρχίζει με την έναρξη των
ωδίνων του τοκετού που ωθούν την έξοδο του εμβρύου (Καρανίκας, Ποινικό

Δίκαιο, 2ος τόμος σελ. 611, Μπουρόπουλος, Ποινικό Δίκαιο, 2ος τόμος σελ. 462, 477, Μαγκάκης, Η σύγκρουσις καθηκόντων, έκδ. 1955 σελ. 113 σημ. 295) ή ότι αρχίζει αδιακρίτως συμπτωμάτων ή ωδίνων, αφότου τεθεί σε κίνηση εκείνη η αλληλουχία φάσεων, η οποία κατά τα διδάγματα της μαιευτικής επιστήμης οδηγεί στην ολοκλήρωση της γεννήσεως (Ανδρουλάκης, Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος 1ος τόμος σελ. 22), ωστόσο ορθότερη κατά το Συμβούλιο είναι η άποψη ότι η ανθρώπινη ζωή αρχίζει ταυτόχρονα με την έξοδο έστω και μέρους του σώματος του νεογνού από τη μητρική κοιλία, διότι από τότε ο άνθρωπος έχει ενώπιόν του την εικόνα του τικτόμενου ανθρώπου και μπορεί να αντιληφθεί την ύπαρξή του (Χωραφάς, Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό Μέρος έκδ. 1945, σελ. 5, Στάϊκος, Ποινικό Δίκαιο, τόμος 2ος, σελ. 162, ΑΠ 34/1981 ΠοινΧρ ΛΑ' σελ. 433, ΣυμβΕφΛαρ 60/1978 ΠοινΧρ ΚΗ' σελ. 737, ΠλημΠατρ 800/1981 ΠοινΧρ ΙΑ' σελ. 549. Βλ. επίσης Γάφου, Ποινικό Δίκαιο, Ειδικό μέρος, τόμος 4ος σελ. 5, όπου παρατίθενται όλες οι απόψεις). Συνεπώς πριν από την έξοδο, έστω και μέρους του εμβρύου, από τη μητρική κοιλία η θανάτωση αυτού (του εμβρύου) από δόλο ή αμέλεια δεν στοιχειοθετεί τα αδίκημα της ανθρωποκτονίας (από πρόθεση ή αμέλεια αντίστοιχα), αφού δεν υπάρχει ακόμη άνθρωπος, αλλά σε περίπτωση δόλου μπορεί να στοιχειοθετεί ενδεχομένως κάποιο από τα αδικήματα των άρ. 304 και 304α ΠΚ αναφορικά με την διακοπή της εγκυμοσύνης (πρβλ. και ΑΠ 263/1989 ΠοινΧρ ΛΘ' σελ. 842).

Εν προκειμένω, από τη σωστή εκτίμηση του συνολικού αποδεικτικού υλικού της δικογραφίας και συγκεκριμένα από τις καταθέσεις των μαρτύρων και τα έγγραφα, σε συνδυασμό με την απολογία του κατηγορουμένου, το Συμβούλιο κρίνει ότι δεν πράτει να γίνει κατηγορία κατά του Β.Σ. του Α., ιατρού, κατοίκου Λάρισας, κατά του οποίου ασκήθηκε ποινική δίωξη για ανθρωποκτονία από αμέλεια σε βάρος του κυοφορούμενου από την Ε.Χ. εμβρύου, δεδομένου ότι σύμφωνα και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, το κυοφορούμενο από την παραπάνω έμβρυο έπαυσε να ζει πριν ακόμη προλάβει να εξέλθει από την μητρική κοιλία. Το πραγματικό αυτό γεγονός βεβαιώνεται, όπως άλλωστε και στην εισαγγελική πρόταση αναφέρεται, από την κατάθεση της μαίας Σ.Ν. που παρακολουθούσε την έγκυο. Η μαία έχοντας τις ανάλογες επιστημονικές γνώσεις βεβαιώνει ότι σε όλη την διάρκεια του τοκετού δεν σημειώθηκε στον παλμογράφο καμία αλλοίωση των παλμών του εμβρύου και στις 11.30 οι παλμοί του σταμάτησαν ξαφνικά. Αμέσως ειδοποιήθηκε ο κατηγορούμενος ιατρός, ο οποίος έκανε υπερηχογραφικό έλεγχο και διαπιστώθηκε ο ενδομήτριος θάνατος του εμβρύου.

Με αυτά λοιπόν τα περιστατικά, και αν ακόμη υποθεθεί ότι συνέτρεξε κάποια αμελής συμπεριφορά του κατηγορουμένου που συντέλεσε στην πρόωρη διακοπή της ζωής του εμβρύου, δεν στοιχειοθετείται κατά νόμο το αποδιδόμενο σ' αυτόν αδίκημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια, διότι εν προκειμένω δεν υπήρξε ανθρώπινη ζωή κατά την έννοια του ποινικού νόμου. Ζήτημα επιβολής ή μη των δικαστικών εξόδων δεν τίθεται γιατί η ποινική δίωξη ασκήθηκε αυτεπάγγελα.

Η πρόταση της Εισαγγελέως Κωνσταντινιάς Δρεντζίδου έχει ως εξής:

Εναντίον του ανωτέρω με αφορμή την από 18.5.1998 αναφορά του Δ/του του Α' Αστυνομικού Τμήματος Λάρισας, ασκήσαμε ποινική δίωξη εναντίον του ανωτέρω για την πράξη της ανθρωποκτονίας από αμέλεια υποχρέου σε ιδιαίτερη επιμέλεια και προσοχή (άρ. 28, 15, 302 παρ. 1 ΠΚ) την οποία φέρεται ότι διέπραξε στη Λάρισα στις 24.2.1998 σε βάρος του νεογνού τέκνου των Ν.Χ. και Ε.Χ. κατοίκων Λάρισας. Ειδικότερα αποδίδεται συνοπτικά στον κατηγορούμενο ότι ως γυναικολόγος γιατρός της μαιευτικής κλινικής Υ. Λάρισας από αμέλεια, δηλαδή από έλλειψη της προσοχής που όφειλε από τις περιστάσεις και μπορούσε να καταβάλει, δεν προείδε το αξιόποιο αποτέλεσμα που προέκυψε από την πράξη του ή προέβλεψε αυτό ως δυνατό, πίστευε όμως ότι δεν θα γινόταν και έτσι δεν έλαβε ειδική πρόνοια, δεν εμερίμνησε και δεν παρείχε τις αναγκαίες ιατρικές του

υπηρεσίες, στο έμβρυο της Ε.Χ. κατοίκου Λάρισας, ενόψει εκτάκτου και σοβαρού προβλήματος της υγείας του, με αποτέλεσμα το ανωτέρω έμβρυο να υποστεί ενδομήτριο ασφυξία από την οποία αιτία επήλθε και ο θάνατος αυτού. Επειδή, από το συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 28 και 302 του ΠΚ, προκύπτει ότι, για τη θεμελίωση του προβλεπομένου και τιμωρουμένου από αυτές εγκλήματος της ανθρωποκτονίας από αμέλεια, απαιτείται να διαπιστωθεί: α) ότι ο δράστης δεν κατέβαλε την απαιτούμενη κατά την αντικειμενική κρίση προσοχή την οποία όφειλε να καταβάλει κάθε συνετός και ευσυνείδητος άνθρωπος που βρίσκεται υπό τις ίδιες πραγματικές καταστάσεις, με βάση τους νομικούς κανόνες, τις συνήθειες που επικρατούν στις συναλλαγές, την κοινή πείρα, την συνήθη πορεία των πραγμάτων και τη λογική, β) ότι αυτός με βάση τις προσωπικές του περιστάσεις, ιδιότητες, γνώσεις και ικανότητες και κυρίως εξ αιτίας της υπηρεσίας ή του επαγγέλματός του, μπορούσε να προβλέψει και αποφύγει το αποτέλεσμα το οποίο δεν προείδε, είτε προέβλεψε μεν αυτό, πίστευε όμως ότι θα απεφεύγετο και γ) ότι υπάρχει αιτιώδης σύνδεσμος μεταξύ της ενεργείας ή παραλείψεώς του και του επελθόντος αποτελέσματος του θανάτου του θύματος. Ειδικότερα όταν η αμέλεια δεν συνίσταται σε ορισμένη πράξη ή παράλειψη, αλλά αποτελεί σύνολο συμπεριφοράς που προηγήθηκε του αποτελέσματος για τη στοιχειοθέτηση των εγκλημάτων αυτών, που αποτελούν εγκλήματα τελούμενα με παράλειψη, απαιτείται η συνδρομή και των όρων του άρθρου 15 του ΠΚ, κατά το οποίο όπου ο νόμος για την ύπαρξη αξιόποινης πράξης απαιτεί να επέλθει ορισμένο αποτέλεσμα, η μη ανατροπή των τιμωρείται όπως η πρόκλησή του με ενέργεια, αν ο υπαίτιος της παράλειψης είχε ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει την επέλευση του αποτελέσματος. Από την τελευταία αυτή διάταξη, συνάγεται ότι αναγκαία προϋπόθεση της εφαρμογής της, είναι η ύπαρξη νομικής υποχρέωσης του υπαιτίου προς ενέργεια που τείνει στην παρεμπόδιση του αποτελέσματος, για την επέλευση του οποίου ο νόμος απειλεί ορισμένη ποινή. Η υποχρέωση αυτή μπορεί να πηγάζει από ρητή διάταξη νόμου ή από σύμπλεγμα νομικών καθηκόντων που συνδέονται με ορισμένη έννομη σχέση του υποχρέου ή από σύμβαση ή από ορισμένη συμπεριφορά του υπαιτίου, από την οποία δημιουργήθηκε ο κίνδυνος επέλευσης του εγκληματικού αποτελέσματος. Εξάλλου τα άνω στοιχεία της αμελείας για γιατρό κρίνονται και εν όψει της τηρήσεως από αυτόν των κοινώς παραδεδωγμένων και αναγνωρισμένων κανόνων της επιστήμης που ανάγονται στη διάγνωση της νόσου και τη θεραπευτική αγωγή (ΑΠ 672/89 ΠοινΧρ Μ' σελ. 78, ΑΠ 1325/91 ΠοινΧρ ΜΒ' σελ. 255, ΑΠ 272/93 ΠοινΧρ ΜΓ' σελ. 165, ΑΠ 700/93 ΠοινΧρ ΜΓ' σελ. 515, ΑΠ 120/96 ΠοινΧρ ΜΣΤ' σελ. 1603, 1058/96 ΠοινΧρ ΜΣΤ' σελ. 487).

Στην προκειμένη περίπτωση από την προανάκριση που διενεργήθηκε και περατώθηκε νομότυπα και ειδικότερα από τις καταθέσεις των μαρτύρων σε συνδυασμό με την απολογία του κατηγορουμένου και τα έγγραφα της δικογραφίας προέκυψαν τα ακόλουθα: Η Ε., σύζυγος Ν.Χ., κάτοικος Λάρισας, την 24.2.1998 διήγε τον ένατο μήνα κυήσεως. Ξαφνικά και περί ώρα 06.00 πρωινή αισθάνθηκε έντονους πόνους και με συμπτώματα τοκετού, μεταφέρθηκε στην ιδιωτική κλινική του κατηγορουμένου ιατρού Υ. που βρίσκεται στην ενταύθα οδό Η. 78. Εκεί της έγινε εισαγωγή από την μαία της κλινικής, Δ.Σ. Ακολούθως ενημερώθηκε ο κατηγορούμενος, ο οποίος έσπευσε αμέσως και αφού εξήτασε την επίτοκο κλινικά επισταμένως, ανέθεσε, ως συνήθως συμβαίνει, την παρακολούθηση αυτής ως και του εμβρύου της με παλμογράφο στη μαία Σ.Ν., ενώ ταυτόχρονα της μετρήθηκε η αρτηριακή πίεση η οποία βρέθηκε να είναι φυσιολογική (12,0/8.0 ΗΓ). Λίγο αργότερα 8.30 έγινε αυτόματη ρήξη θυλακίου (χωρίς τεχνητά μέσα) με ενάμνιο διαυγές και στη συνέχεια άρχισε να εξελίσσεται ο τοκετός. Καθ' όλη τη διάρκεια του τοκετού, δεν παρουσιάσθηκε αλλοίωση των παλμών του εμβρύου ή κάποιο άλλο πρόβλημα, ενώ η γενική κατάσταση της επιτόκου ήταν καλή. Περί ώρα όμως 11.30, ο παλμογράφος ξαφνικά σταμάτησε να δείχνει σημεία ζωής του εμβρύου. Αμέσως και χωρίς καθυστέρηση η παρακολουθούσα συνεχώς με τον παλμογράφο το ανωτέρω νεογνό, ειδοποίησε τον κατηγορούμενο, ο οποίος έσπευσε αμέσως στην επίτοκο. Τότε έγινε υπερηχογραφικός έλεγχος, κατά τον οποίο διαπιστώθηκε ο ενδομήτριος

θάνατος του νεογνού, που προήλθε από ασφυξία ενδομητρίου (ίδετε την από 27.2.1998 ιατροδικαστική έκθεση νεκροψίας - νεκροτομής ως και το από 24.2.1998 πιστοποιητικό θανάτου αυτού). Ο θάνατος του ανωτέρω νεογνού υπήρξε τόσο ξαφνικός, ώστε δεν υπήρχαν χρονικά περιθώρια στον κατηγορούμενο να ενεργήσει διαφορετικά και να προβεί σε καισαρική τομή. Εξάλλου, ο κατηγορούμενος επέλεξε προς παρακολούθηση τον φυσιολογικό τοκετό, καθόσον δεν υπήρχε στη συγκεκριμένη περίπτωση κάποιο ανησυχητικό στοιχείο, ώστε σύμφωνα και με τους ορισμούς της ιατρικής επιστήμης να προβεί σε καισαρική τομή. Ακολούθως, έγινε ο φυσιολογικός τοκετός του νεκρού πλέον εμβρύου, υπό γενική αναισθησία της επιτόκου και με τη συμμετοχή των ιατρών Γ.Α.Σ. και Χ.Π. Στη συνέχεια χορηγήθηκε στην ανωτέρω ορός Glucose των 1000 cc, αμπούλες Chlorsip, αμπούλες Methergin και αντιβίωση Pentrexil των 29 gr. χ 4 και ενώ ανένηψε ομαλά τις πρώτες πρωινές ώρες, παρουσίασε δύσπνοια και πτώση της αρτηριακής πίεσης, μεταφέρθηκε δε προς τούτο κατεπειγόντως με ασθενοφόρο στο Γενικό Νοσοκομείο Λάρισας, απ' όπου μετά νοσηλεία ολίγων ημερών εξήλθε και μετέβη στην οικία της.

Κατ' ακολουθία των προεκτεθέντων δεν προέκυψαν πραγματικά περιστατικά, δυνάμενα να θεμελιώσουν το αδίκημα της ανθρωποκτονίας από αμέλεια που αποδίδεται στον κατηγορούμενο, με την προεκτεθείσα έννοια. Δεν προέκυψε πλημμελής συμπεριφορά του κατηγορουμένου που να συνδέεται αιτιακά με τον επελθόντα θάνατο του νεογνού, δεν προέκυψε ότι ο κατηγορούμενος παρέλειψε οφειλόμενη ενέργεια. Ο θάνατος του ανωτέρω νεογνού οφείλετο σε ενδομήτρια ασφυξία η οποία πιθανόν να οφείλετο σε περίσφυξη του ομφαλίου λώρου εντός της μήτρας κατά τη διάρκεια των κινήσεων του εμβρύου πριν από την έναρξη του τοκετού, ή σε διακοπή της κυκλοφορίας του αίματος του ομφαλίου λώρου, ή σε καρδιακή ανακοπή, αιτίες, οι οποίες όμως δεν οφείλονται σε εξωτερική ενέργεια και μάλιστα σε αμέλεια του κατηγορουμένου με την προεκτεθείσα έννοια. Η ανωτέρω κρίση μας ενισχύεται από όλα τα στοιχεία της δικογραφίας και κυρίως από τις καταθέσεις των μαρτύρων ιατρών, Α.Κ., Δ.Μ. και των μαιών Δ.Σ. και Σ.Ν. οι οποίοι στις ένορκες καταθέσεις τους με σαφήνεια και μετά λόγου γνώσεως εκθέτουν, ότι ο κατηγορούμενος ενήργησε σύμφωνα με τους ορισμούς της ιατρικής επιστήμης. Εξάλλου και οι δηλώσεις τόσο της μητέρας όσο και του πατέρα, Ε.Χ. και Ν.Χ. που περιέχονται στις από 30.3.1998, 5.10.1998 ως και 22.9.99 ένορκες καταθέσεις τους, ότι δεν επιθυμούν την ποινική δίωξη του κατηγορουμένου ιατρού, ενέχουν την αναγνώριση ότι δεν τελέστηκε η προαναφερομένη πράξη. Από τα προεκτεθέντα σαφώς προκύπτει, ότι δεν υπάρχουν στοιχεία αμελείας του κατηγορουμένου ιατρού, με την προεκτεθείσα στη μείζονα σκέψη μας έννοια, για τον επελθόντα θάνατο του παραπάνω νεογνού και συνεπώς δεν προκύπτουν σοβαρές ενδείξεις ενοχής του κατηγορουμένου. Επομένως το Συμβούλιό Σας, πρέπει σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 309 παρ. 1 και 310 παρ. 1 ΚΠΔ, να αποφασίσει, ότι δεν πρέπει να γίνει κατηγορία εναντίον του κατηγορουμένου. Εξάλλου στην συγκεκριμένη περίπτωση δεν συντρέχει (άρ. 583 ΚΠΔ) περίπτωση επιβολής δικαστικών εξόδων και τελών.

.....

ΠΛΗΜ/ΚΕΙΟ ΑΡΤΑΣ

Αριθμ. 3/1994

Δικαστές Κ. Γεωργίου, Πρόεδρος, Λ. Καρέλος και Ι. Παπαϊωαννίδη
Εισαγγελεύς Λ. Σοφουλάκης, Αντεισαγγελεύς

II. Παιδοκτονία είναι η υπό της μητρός εκ προθέσεως θανάτωση του τέκνου της κατά τον τοκετό είτε μετά τον τοκετό, εφόσον χρόνο τυχόν εξακολουθεί ο εκ του τοκετού κλονισμός της ψυχικής καταστάσεως της τίκουσας και η συνεπεία του κλονισμού τούτου εξασθένηση της δυνάμειως αντιστάσεως αυτής. Δεν αποτελεί ελαφρυντική περίπτωση της

ανθρωποκτονίας αλλά ιδιώνυμο αδίκημα ανθρωποκτονίας (ΑΠ 47/67 ΠΧρ ΙΖ' 299, Γάφος "Ποινικό δίκαιο" τεύχος Γ-465), δηλαδή αποτελεί ειδικότερη μορφή του εγκλήματος της εκ προθέσεως ανθρωποκτονίας όταν αυτοουργός είναι μόνον η μητέρα (Ανδρουλάκης ΠΧρ). Ο κύριος λόγος ένκα του οποίου η παιδοκτονία αποχωρίστηκε των γενικών περιπτώσεων της ανθρωποκτονίας και αποτέλεσε ιδιαίτερο αδίκημα, επιεικέστερα τιμωρούμενο είναι η ειδιάζουσα σωματική και διανοητική θέση της μητρός λόγω των εκ του τοκετού προκαλούμενων οργανικών διαταράξεων, είναι δε αυθαίρετο κάποιος εκ των προτέρων να καθωρήσει χρονικά όρια διάρκειας των διαταράξεων τούτων, ως επίσης είναι αδικαιολόγητο να περιορίσει κάποιος την διάρκεια αυτών δια της αορίστου άλλως φράσεως "αμέσως μετά τον τοκετό". Έτσι η εξακολούθηση της τοιαύτης καταστάσεως είναι ζήτημα πραγματικό και πρέπει να αποδεικνύεται *in concreto*, δυναμένου του δικαστηρίου να αναζητήσει τη βοήθεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης. Είναι δυνατή και η δια παραλείψεως τέλεση της παιδοκτονίας, εξομειούται δε η θετική πράξη προς την παράλειψη οφειλομένης ενεργείας (Γράφος ΠΧρ. ΙΓ-468), πχ. η έκθεση του τεχθέντος στο ψύχος, η εγκατάλειψη άνευ τροφής, η παράλειψη περιδέσεως του ομφάλιου λώρου.

III. Από την προανάκριση και την κυρία ανάκριση, που νόμιμα διενεργήθηκαν και περατώθηκαν και ειδικότερα από τις καταθέσεις των μαρτύρων, τα έγγραφα της δικογραφίας και ειδικότερα από την ιατρική πραγματογνωμοσύνη σε συνδυασμό με την απολογία της κατηγορουμένης, προέκυψαν και κατά την κρίση του Συμβουλίου τούτου τα ακόλουθα πραγματικά περιστατικά: Η κατηγορουμένη, ηλικίας 21 ετών, τελειόφοιτος Λυκείου και σχολής Λογιστών, άγαμος, διαμένουσα μετά των γονέων της στο Κομπότι Αρτάς, εκ του ερωτικού δεδμού της με τον Χ.Π. που άρχισε τις αρχές του έτους 1993, κατέστη έγκυος. Την εγκυμοσύνη της αυτή, την οποία προφανώς λόγω αισχύνης της, ενόψει των επικρατουσών αυστηρών ηθικών κανόνων που επικρατούν στη μικρή κοινωνία του χωριού της είχε αποκρύψει επιμελώς από τους γονείς της με τους οποίους διέμενε. Όταν παρουσιάζοντο σ' αυτήν τα συμπτώματα εκ της εγκυμοσύνης της, προεφασίζετο κεφαλαλγίες, ναυτία και στομαχικές διαταραχές, προσέτι δε για να μην φαίνονται τα εξωτερικά γνωρίσματα της εγκυμοσύνης, επιμελώς δια καταλλήλων ενδυμάτων τα απέκρυπτε, ώστε ούτε ο κοινωνικός της περίγυρος αντιλήφθηκε την εγκυμοσύνη, ούτε δε και οι γονείς της οι οποίοι είναι απλοί άνθρωποι χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις και εμπειρίες. Μάλιστα, περί το Πάσχα 1993, όταν μετέβη προς εξέταση στην κλινική "Α" στην Αρτα, προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι κεφαλαλγίες, οι ναυτίες και οι στομαχικές διαταραχές της, είτε επέτυχε να παραπλανήσει τον ιατρό που την εξέτασε είτε επέτυχε να τον πείσει να αποκρύψει από τους γονείς της το γεγονός και να βεβαιώσει ανωμαλία της εμμήνου ρύσεώς της, πάντως οι γονείς της έμειναν με την εντύπωση ότι η κόρη της παρουσίαζε τα ανωτέρω συμπτώματα εξ ορμονικών της διαταραχών, πειθόμενοι στη βεβαίωση του ιατρού στο βιβλιάριο υγείας της κατηγορουμένης. Υπ' αυτές τις συνθήκες και εντυπώσεις, διέρευσε ο χρόνος κυήσεως και την 28η Οκτωβρίου 1993 τις πρωινές ώρες ευρισκόμενη μόνη στην οικία της στο Κομπότι Αρτας, δεδομένου ότι ο μεν πατέρας της μετέβη στην πλατεία του χωριού για να παρακολουθήσει την μαθητική παρέλαση που γίνεται, λόγω του εορταστικού της ημέρας και μετά να πάρει από το φαρμακείο χάπια για την κόρη του επειδή αυτή ένιωθε ναυτία, η δε μητέρα της είχε μεταβεί στο ζαχαροπλαστέιο για να ψωνίσει και στη συνέχεια θα μετέβαινε σε κάποια μοδίστρα Τ., η κατηγορουμένη άρχισε να αισθάνεται τους επώδυνους πόνους της κυήσεως. Τους κατά κοινή ομολογία λίαν ισχυρούς, παρατεταμένους και επώδυνους πόνους της κυήσεως, τους υπέμεινε καρτερικά και σιωπηλά η κατηγορουμένη, γιατί δεν ήθελε να γνωστοποιηθεί ο τοκετός της στην κοινωνία του χωριού της επειδή ως προελέχθη η κατηγορουμένη ήτο άγαμος και τέτοια φαινόμενα στην αυστηρή κοινωνία του χωριού της θεωρούνται επωνείδιστα και κατακριτέα. Περί την 11.45 πρωινή ώρα, έτεκε μόνη της, εντός της τουαλέτας της οικίας της, ένα άρρεν, ζων και αρτιμελές τέκνο (βλ. την από 29-10-1993 ιατρική βεβαίωση του γυναικολόγου ιατρού Κ.Μ.). Απέκοψε δια των ιδίων της χειρών τον ομφάλιο λώρο του τέκνου που γέννησε μόλις προ ολίγων λεπτών και στη συνέχεια,

διακατεχόμενη από φόβο και αγωνία για την αναμενόμενη οργή των οικείων της και την αισχύνη έναντι της μικρής κοινωνίας του χωριού της και ευρισκόμενη ακόμη υπό την επήρεια των διεγερτικών διαταραχών του θυμικού της εκ της επωδύνου κήσεως αλλά και της υπερδιεγέρσης του οργανισμού της κατά την κύηση, απεφάσισε να θανατώσει το υπ' αυτής τεχθέν τέκνο, μέσα στην απέλπιδα προσπάθειά της να αποσιωπήσει το "αμάρτημά της" έναντι των γονέων της και της κοινωνίας που ζούσε. Έτσι έθεσε το τέκνο της εντός πλαστικής σακκούλας και πέταξε, από τη βεράντα του διαμερίσματος όπου έμενε, το τέκνο της εντός φρεατίου παρακειμένου της οικίας της που είχε ανοίξει ο ΟΤΕ, βάθους 1,30 μέτρων καμπτόμενο τοιουτοτρόπως προς στιγμή το δυνατό αίσθημα της μητρότητας. Αμέσως μετά άρχισε να σκουπίζει τα αίματά της που είχαν απλωθεί στο χώρο της τουαλέτας κατά την κύηση. Τότε περί την 12.10 ώρα εισήλθε στην οικία η μητέρα της και βλέποντας την κόρη της σ' αυτήν την αλλόφρονα κατάσταση, και, ως γυναίκα, αντιληφθείσα το συμβάν δηλαδή ότι η κόρη της γέννησε, την επετίμησε και τη ρώτησε που είναι το παιδί. Η κατηγορούμενη της αποκάλυψε το συμβάν και της υπέδειξε τη θέση όπου το έρριξε και αμέσως μετά λιποθύμησε λόγω της σωματικής και ψυχολογικής κοπώσεως. Κατόπιν η μητέρα της άρχισε να κατεβαίνει τις σκάλες του διαμερίσματος της προκειμένου να μεταβεί στο φρεάτιο να πάρει το παιδί. Στη σκάλα συναντήθηκε με το σύζυγό της που εκείνη τη στιγμή γύριζε από την προαναφερομένη έξοδό του, πήγαν μαζί στο φρεάτιο, πήραν το παιδί, το έθεσαν σε χαρτοκιβώτιο πρόχειρα και αφού πήραν και την σε λιποθυνική κατάσταση ευρισκόμενη θυγατέρα τους με αυτοκίνητο (ΤΑΞΙ) στην Αρτα σε κλινική. Εκεί πρώτα εισήγαγαν την θυγατέρα τους, στην οποία παρασχέθηκαν αμέσως ιατρικές βοήθειες και κατόπιν όταν ο ιατρός του είπε "φέρτε τώρα το παιδί" οι γονείς της κατηγορούμενης πήραν από το ταξί το παιδί και το έφεραν στην κλινική όπου το εξέτασε ο ιατρός κ. Μ. και διαπίστωσε το θάνατό του. Η κατηγορούμενη ισχυρίζεται ότι εξέλαβε πως το τέκνο της γεννήθηκε νεκρό εκ του λόγου ότι, κατ' αυτήν μετά τον τοκετό αμέσως δεν έκλαψε. Ομως ο ισχυρισμός αυτός της κατηγορούμενης, αναιρείται εκ της ιατροδικαστικής πραγματογνωμοσύνης η οποία διενεργήθηκε νόμιμα υπό των ιατρών Π.Σ. και Γ.Μ. Κατ' αυτήν (ιατροδικαστική έκθεση), το νεογνό τέχθηκε ζων και εξέπνευσε λόγω της επί δύο (2) ώρες περίπου εκθέσεώς του στις δυσμενείς καιρικές συνθήκες που επικρατούσαν την ημέρα εκείνη (χαμηλή θερμοκρασία, ισχυρός αέρας) χωρίς καμμία φροντίδα. Σ' αυτό κατέληξαν οι πραγματογνώμονες ιατροί και εκ του γεγονότος ότι δεν διαπιστώθηκε κατά τη νεκροψία συγγενής καρδιοπάθεια και τα μεγάλα αγγεία των πνευμόνων του επέπλευσε στο νερό, γεγονός που σημαίνει ότι ήταν πλήρεις αέρος οι πνεύμονές του. Υπό τα ως άνω πραγματικά περιστατικά, υπάρχουν πλέον οι επαρκείς ενδείξεις ενοχής της κατηγορούμενης και πρέπει να παραπεμφθεί στο ακροατήριο του καθ' ύλην κα κατά τόπον αρμοδίου Πρωτοβαθμίου Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της περιφέρειας του Εφετείου Ιωαννίνων που θα ορίσει ο Εισαγγελέας Εφετών Ιωαννίνων, για να δικασθεί για την πράξη που κατηγορείται, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 1, 14, 18, 26 παρ. 1α, 27 παρ. 1, 51, 52, 53, 60, 61, 303 του Ποινικού Κώδικα και 1, 8 παρ. 1α, 109, 119, παρ. 1, 122 παρ. 1, 309 παρ. 1ε, 313 του ΚΠΔ, τα αυτά δεχόμενος και ο Εισαγγελέας στην πρότασή του. Η σύμφωνη πρόταση του Αντεισαγγελέως Λ. Σοφουλάκη έχει κατά το ενδιαφέρον μέρος της, ως εξής:

Κατά το άρθρο 303 του ποινικού Κώδικα, μητέρα που με πρόθεση σκότωσε το παιδί της κατά τον τοκετό ή μετά τον τοκετό, αλλά ενώ εξακολουθούσε ακόμη η διατάραξη του οργανισμού της από τον τοκετό, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών. Το ανωτέρω έγκλημα της παιδοκτονίας το οποίο πρέπει να χαρακτηριστεί ως προνομιούχα μορφή ανθρωποκτονίας (έτσι Ι. Μανωλεδάκης, Ποινικό Δίκαιο, επιτομή Γεν. Μ., 1989, σελ. 38, Ν. Ανδρουλάκης, Γνμδ. ΠοινΧρον 1970, σελ. 642, Α. Μαργαρίτης, Υπεράσπιση 1991, σελ. 490-491, ΠλημΜεσολ 134/1960, ΠοινΧρον 1960 σελ. 465, Gontra Ηλ. Γάφος, Το έγκλημα της παιδοκτονίας, ΠοινΧρον 1963, σελ. 465, Αγγ. Μπουρόπουλος, Ερμην. ΠοινΚώδ τομ. Β', 1963 σελ. 476, ΠλημΗρακλ 160/1971, ΠοινΧρον 1971, σελ. 783, οι οποίοι το θεωρούν ως ιδιώνυμο έγκλημα), ανήκει στην κατηγορία των καλουμένων ιδιαιτέρων (delicta

propria) και μάλιστα μη γνησίων εγκλημάτων, αφού ενεργητικό υποκείμενο τούτου δύναται να είναι μόνο η μητέρα, η ιδιότητα της οποίας μειώνει απλώς το αξιόποινο του εγκλήματος της κοινής ανθρωποκτονίας (Ι. Μανωλεδάκη, οπ. παρ. σελ. 220, Λ. Μαργαρίτη, οπ. παρ. σελ. 491, Λ. Σοφουλάκη, Η προστασία της ανθρώπινης ζωής κατά το Σύνταγμα και τους νόμους, (Διατριβή) Οκτ. 1993, σελ. 109). Για τη στοιχειοθέτηση του εν λόγω εγκλήματος απαιτείται αντικειμενικώς μεν θανάτωση του τέκνου από μέρους της μητέρας με θετική ενέργεια (π.χ. πλήγμα οιοδήποτε οργάνου, πνιγμό κ.τ.λ. Βλ. εφαρμογή εις Πλημ Ναυπλ 357/1990, Υπεράσπιση 1991 σελ. 484) ή παράλειψη οφειλομένης ενεργείας (π.χ. έκθεση του τεχθέντος στο ψύχος Βλεπ. σχετικά Συμβ ΠλημΜεσολ 95/1988, ΠοινΧρον 1989, σελ. 137), που πρέπει να λάβουν χώραν κατά τον τοκετό ή μετά από αυτόν αλλά μόνον εφόσον διαρκεί η επιρροή των από τον τοκετό προκληθεισών διαταράξεων του οργανισμού και η συνεπεία αυτών εξασθένηση της δυνάμεως αντιστάσεως της μητέρας στα αίτια που την ωθούν στο έγκλημα, (Ατιολ. Εκθ. 1933, σελ. 457 σημ. 4, Αγγ. Μπουρόπουλος, οπ. παρ. σελ. 478, σημ. 7), υποκειμενικώς δε πρόθεση ήτοι δόλος που ενέχει τη γνώση της ιδιότητος του αντικειμένου της πράξεως ως τέκνου ζώντος και τη θέληση θανατώσεως αυτού. Ενδεχομένως δόλος αρκεί (άρθρ. 27 παρ. 1 ΠΚ). Στην ερευνώμενη περίπτωση από το συλλεγέν προανακριτικώς και ανακριτικώς υλικό και ειδικότερα από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν, τα έγγραφα σε συνδυασμό με την απολογία της κατηγορουμένης, προέκυψαν τα εξής πραγματικά περιστατικά: Η κατηγορούμενη Δ.Μ., η οποία είναι άγαμη και έχει σήμερα ηλικία 21 ετών, κατά μήνα Φεβρουάριο περίπου του έτους 1993, ήλθε σε πλήρη σαρκική συνάφεια μετά του ερωτικού της συντρόφου Χ.Π. (βλ. την από 30-10-1993 ανώμοτη εξέτασή της, συνημμένη), από την οποία (εξώγαμη συνουσία) και κατέστη έγκυος. Την εγκυμοσύνη της αυτή, την οποία προφανώς από λόγους αισχύνης προσποιείται ότι αγνοούσε και μάλιστα καθόλη τη διάρκειά της (εννεάμηνη κυοφορία), φαίνεται ότι απέκρυψε από τους γονείς της Ε. και Α.Μ. με τους οποίους διέμενε στο Κομπότι Αρτας. Έτσι τις πρωινές ώρες της 28-10-1993 και ενώ βρισκόταν στην οικία των ανωτέρω γονέων της κατελήφθη από ωδίνες και λίγο αργότερα ήτοι περί ώραν 11.45' εγέννησε μόνη της ευρισκομένη εντός της τουαλέτας του διαμερίσματος, τέκνο άρρεν, ζων και αρτιμελές (βλ. την από 29-10-1993 ιατρική βεβαίωση του γυναικολόγου ιατρού Κ.Μ.). Σημειώνεται ότι αμφότεροι οι γονείς της τικτούσης δεν ευρίσκοντο στην οικία κατά τον χρόνο που έλαβε χώρα ο τοκετός, γιατί ο μεν πατέρας της είχε αποχωρήσει με προορισμό την πλατεία του χωριού περί ώραν 10.00 περίπου, η δε μητέρα της μετέβη σε παρακείμενο ζαχαροπλαστείο περί ώρα 11.30' περίπου (βλ. τις από 28-10-1993 ένορκες καταθέσεις Ε.Μ. και Α.Μ., καθώς και την από 29-10-1993 όμοια της Δ.Μ.). Το ανωτέρω συμβάν, δηλαδή ο βουβός και άγαν επώδυνος τοκετός επλημμύρισε την καρδιά της νεαρής εξωγάμως τεκτούσης με πόνους σωματικούς και ψυχικούς και εδημιούργησε σ' αυτή αγωνία και φόβο για την αναμενόμενη οργή των οικείων της αλλά και αισχύνη έναντι της μικρής άλλωστε κοινωνίας του χωριού της. Αμέσως λοιπόν μετά τον τοκετό και ενώ εξακολουθούσε ακόμη η διατάραξη του οργανισμού της από αυτόν, δηλαδή κάτω από δυσμενείς συνθήκες διανοητικής, ορμονικής και νευροψυχολογικής φύσεως, εκάμφθη το ένστικτο της μητρότητας σε βαθμό που η κατηγορούμενη μητέρα απεφάσισε να θανατώσει το από αυτή τεχθέν. Πράγματι καθώς και η ίδια ανομολογεί τόσο την από 22-10-1993 ανώμοτη εξέτασή της ενώπιον του υπαστυνόμου Ι.Σ. όσο και στην από 13-12-1993 απολογία της ενώπιον του Ανακριτή Αρτας, (βλ. αυτές), ευθύς μετά τον τοκετό, αφού απέκοψε με τα χέρια της τον ομφάλιο λώρο του τέκνου ετοποθέτησε αυτό μέσα σε πλάστική σακκούλα και στη συνέχεια το απέρριψε από τη βεράντα της οικίας σε παρακείμενο φρεάτιο του Ο.Τ.Ε., βάθους 1.30 μέτρων, με αποτέλεσμα το βρέφος να αποβιώσει μετά πάροδο ολίγου χρόνου συνεπεία της εκθέσεώς του αυτής στο δριμύ ψύχος που επικρατούσε κατά την ημέρα εκείνη και εξαιτίας αυτής. (Βλ. δεύτερη σελίδα της από 29-10-1993 ιατροδικαστικής εκθέσεως στην ένδειξη "συμπέρασμα" όπου οι ιατροί αποφαίνονται άνευ δισταγμού τινός ή αμφιβολίας ότι "ο θάνατος προήλθε από υπερβολική έκθεση σε αντίξοες καιρικές συνθήκες (κρύο)". Το ότι το τέκνο γεννήθηκε ζωντανό προκύπτει εναργέστατα από τα ευρήματα της νεκροψίας και νεκροτομής που

διενεργήθηκε από δύο ιατρούς και συγκεκριμένα από το γεγονός ότι τεμάχια από τον πνεύμονα του νεογνού επέπλευσαν στο νερό, ενδεικτικό του ότι τούτο, (νεογνό) ανέπνευσε. (Βλ. την αυτή ως άνω έκθεση). Επομένως ο μοναδικός περί του αντιθέτου ισχυρισμός της κατηγορουμένης, ότι δηλαδή το παιδί γεννήθηκε νεκρό, ελέγχεται απόλυτα ανακριβής. Υπ' αυτά τα δεδομένα γίνεται φανερό ότι η κατηγορουμένη Δ.Μ. κατέστησε τον εαυτό της ενεργητικό υποκείμενο του σχολιαζόμενου εγκλήματος της παιδοκτονίας, γιατί ενώ τελούσε σε γνώση ότι το από αυτή τεχθέν ήταν ζωντανό, με πρόθεση αφαίρεσε τη ζωή του δια παραλείψεως, συνισταμένης στο ότι εξέθεσε αυτό στο ψύχος, χωρίς να λάβει τις στοιχειώδεις προς συντήρησή του φροντίδες, αν και ως μητέρα τούτου είχε από το νόμο ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσει το αποτέλεσμα, αλλά περαιτέρω και καθήκον προς αποτροπή του (απειλούμενου αποτελέσματος) λόγω της προγενέστερης επικίνδυνης συμπεριφοράς της (Αντί άλλων Ι. Γεωργάκη, Ποινικό Δίκαιο, 1991, επιμ. Αριστ. Χαραλαμπίκη, σελ. 250).

Συμβεφλάρ 179/2004

Πρόεδρος: Δ. Διανελλάκης
Μέλη: Σ. Καραχάλιου, Γ. Αποστολάκης
Εισαγγελέας: Γ. Χαλιάσος, Αντεισαγγελέας

[...]

Όπως προαναφέρθηκε, τους κατηγορούμενους βαρύνει ενσυνείδητη αμέλεια και όχι ενδεχόμενος δόλος, όπως τους αποδόθηκε από τον Εισαγγελέα Πρωτοδικών που άσκησε την ποινική δίωξη και από το πρωτόδικο (παραπεμπτικό) βούλευμα. Και τούτο διότι, αν και οι κατηγορούμενοι γνώριζαν ότι από την ανωτέρω συμπεριφορά τους ενδέχεται να παραχθεί το συγκεκριμένο εγκληματικό αποτέλεσμα της θανατώσεως και τραυματισμού άλλων, εντούτοις από κανένα αποδεικτικό στοιχείο δεν προέκυψε ότι αποδέχονταν το αποτέλεσμα αυτό, με την έννοια ότι το επιδοκίμαζαν ή πάντως συμβιβάζονταν με αυτό (έστω και αν δεν επιθυμούσαν την επέλευσή του), προκειμένου να επιτύχουν κάποιον άλλο σκοπό τους και συγκεκριμένα την οικονομικότερη και ταχύτερη μεταφορά των φορτίων. Σύμφωνα και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, ο εν δεχόμενος δόλος και η ενσυνείδητη αμέλεια έχουν κοινό το διανοητικό τους συστατικό: Την πρόβλεψη του εγκληματικού αποτελέσματος ως ενδεχόμενου (τη συνείδηση ενδεχόμενης πλήρωσης της αντικειμενικής υπόστασης ενός εγκλήματος). Γι' αυτό η διάκριση τους συνιστά ένα από τα λεπτότερα και περισσότερο εριζόμενα ζητήματα του ποινικού δόγματος, αφού το κριτήριο πρέπει να αναζητηθεί στη σκοτεινή και δυσδιάκριτη περιοχή της "βούλησης", της εσωτερικής προσωπικής, θετικής ή αρνητικής "στάσης" του δράστη απέναντι στην εξέλιξη των πραγμάτων (Ν. Ανδρουλάκης, Πώς διακρίνεται ο ενδεχόμενος δόλος από την ενσυνείδητη αμέλεια; ΠοινΧρ ΜΑ (1991), 7- 22, ιδίως 7). Από τη διατύπωση του άρθρου 27 ΠΚ συνάγεται ότι ο Ποινικός Κώδικας υιοθετεί σε σχέση με τον ενδεχόμενο δόλο τα διδάγματα της "θεωρίας της (εγκληματικής) επιδοκίμασias". Εκείνος που ενεργεί εν γνώσει του ενδεχόμενου πραγμάτωσης της αντικειμενικής υπόστασης του εγκλήματος τελεί είτε σε ενδεχόμενο δόλο είτε σε ενσυνείδητη αμέλεια. Αλλη δυνατότητα δεν υπάρχει. Ωστόσο, για την προσέγγιση του ενδεχόμενου δόλου, στο μέτρο που αυτός αποτελεί μία διαθετική έννοια, δηλαδή μία εσωτερική μη παρατηρήσιμη κατάσταση, είναι αναγκαίο, για την ασφάλεια του δικαίου, ένα ορθά δομημένο σύστημα εμπειρικά παρατηρήσιμων ενδείξεων (ή αντενδείξεων), από τις οποίες θα συνάγεται στον απαιτούμενο κάθε φορά βαθμό δικανικής πεποίθησης (πλήρους για το ακροατήριο και επαρκών ενδείξεων για την παραπομπή) αν ο δράστης αποδεχόταν πράγματι το προσβλητικό για τα έννομα αγαθά τρίτων αποτέλεσμα που ωστόσο το προέβλεψε ως ενδεχόμενο. Η αναζήτηση των ενδείξεων αυτών δεν μπορεί να περιοριστεί στο γνωστικό επίπεδο του δράστη, δηλαδή στο κατά πόσο γνώριζε τον ειδικότερο επικίνδυνο χαρακτήρα της συμπεριφοράς του και συνέχισε να πράττει, αλλά επιβάλλεται να εκτείνεται σε όλο το εύρος των δεδομένων. Σημασία λοιπόν αποκτούν δεδομένα όπως: Α) Η αυτοδιακινδύνευση του ίδιου του δράστη ή συγγενικών και φιλικών του προσώπων. Στις περιπτώσεις που η επιλογή του δράστη οδηγεί αντικειμενικά σε αυτοδιακινδύνευσή του, κατά

κανόνα πρέπει να αποκλεισθεί ο ενδεχόμενος δόλος, εκτός αν εμφορείται από σκοπό αυτοκτονίας ή έχει λάβει μέτρα αυτοπροστασίας. Β) Ο σκοπός (συνήθως ιδιοτελής) που επεδίωκε ο δράστης σε συσχετισμό με το (εγκληματικό) αποτέλεσμα που προκαταβολικά θυσίασε στο βωμό των συμφερόντων του. Στις περιπτώσεις που οι περαιτέρω συνέπειες που θα είχε για το δράστη η επέλευση του ζημιόγνου αποτελέσματος είναι πολύ βαρύτερες σε σχέση με το τυχόν όφελος που αυτός επιδίωκε αντενδείκνυται η αποδοχή του ενδεχόμενου δόλου. Η "ιδιοτέλεια" των σκοπών του δράστη είναι όντως ενδείκτης ενδεχόμενου δόλου. Αντίκειται όμως στη λογική έμφρονος ανθρώπου να επιλέξει μία καταστροφική γι' αυτόν συμπεριφορά αντί κάποιου κέρδους λ.χ. από τη συντήρηση ή την υπερφόρτωση του αυτοκινήτου του. Είναι εκτός λογικής να επιλέγει κάποιος να υποστεί τις συνέπειες από τη θανάτωση και ενός μόνο προσώπου που συνεπάγεται αφανισμό της περιουσίας, στέρηση προσωπικής ελευθερίας, διακοπή λειτουργίας επιχειρήσεων, οικονομικές αποζημιώσεις κ.ά., αντί του κέρδους εξοικονομήσεως κάποιων δαπανών συντηρήσεως κλπ. Γ) Τα τυχόν μέτρα αποφυγής που έλαβε ο δράστης για το εγκληματικό αποτέλεσμα. Δ) Οι σχέσεις του προς το θύμα. Ε) Η υψηλή πιθανότητα κινδύνου (από την υποκειμενική σκοπιά του δράστη), η οποία αποτελεί μία ισχυρότατη ένδειξη αποδοχής του εγκληματικού αποτελέσματος. Αντενδείκνυται όμως η αποδοχή του ενδεχόμενου δόλου στις περιπτώσεις χαμηλού πιθανολογούμενου ποσοστού κινδύνου ή όταν ο δράστης έχει συνηθίσει να εκτίθεται και να αντεπεξέρχεται στο συγκεκριμένο, έστω υψηλό, κίνδυνο, η πραγμάτωση του οποίου εμφανίζεται έτσι ως ελάχιστη πιθανή. Λ.χ. ένα αυτοκίνητο που παρά την παλαιότητα και τις φθορές του και την επαναλαμβανόμενη παραβίαση όρων ασφαλείας στη φόρτωση κ.λπ. έχει αντεπεξέλθει στο παρελθόν σε δύσκολες καταστάσεις, δημιουργεί στους υπεύθυνους την εμπιστοσύνη ότι και το επόμενο εγχείρημα που θα διεξαχθεί υπό παρόμοιες συνθήκες δεν θα δημιουργήσει κίνδυνο. ΣΤ) Πρέπει να συνεκτιμάται και η γενικότερη στάση (θετική ή αρνητική) του δράστη έναντι των εννόμων αγαθών των άλλων. Σε τελευταία ανάλυση, αν από τη συνεκτίμηση όλων των ενδείξεων δεν μπορεί να στηριχθεί δικανική πεποίθηση περί αποδοχής από το δράστη του εγκληματικού αποτελέσματος που του επιρρίπτεται, η αρχή *in dubio pro reo* οδηγεί στην αποδοχή της ενσυνείδητης αμέλειας και την απόρριψη του ενδεχόμενου δόλου (βλ. Μ. Καϊάφα-Γκμπάντι, Προβληματικές της σύγχρονης νομολογίας του ΑΠ στον χώρο του ουσιαστικού ποινικού δικαίου, ΠοινΔικ6(2003), 1253-1276, ιδίως 1265-1270).

Στην προκείμενη περίπτωση, καμία ένδειξη δεν υπάρχει που να δικαιολογεί το συμπέρασμα του προσβαλλόμενου βουλεύματος ότι οι κατηγορούμενοι αποδέχθηκαν, έστω και με τη μορφή της επιδοκίμασias ή του συμβιβασμού, ένα τέτοιο εγκληματικό αποτέλεσμα. Αλλωστε, στις πραγματικές αιτιολογίες του βουλεύματος, εκτός από την αναφορά στη γνώση της επικινδυνότητας που συνεπαγόταν μία μεταφορά φορτίου κάτω από τις συνθήκες των παραλείψεων των κατηγορουμένων, που όμως ανάγεται στο γνωσιολογικό στοιχείο και όχι στο βουλητικό, δεν παρατίθεται καμία εντελώς αιτιολόγηση αυτού του πορίσματος. Αντίθετα, από το σύνολο των κατά τα ανωτέρω αποδειχθέντων πραγματικών περιστατικών, υπάρχουν πολλές ενδείξεις που συνηγορούν υπέρ του αντίθετου συμπεράσματος. Οι ενδείξεις αυτές που, σύμφωνα και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, δεν πρέπει να εκτιμώνται απόλυτα, αλλά ενόψει της συγκεκριμένης κάθε φορά περιπτώσεως, είναι οι εξής: Α) Η αυτοδιακινδύνευση, στην οποία εκτέθηκε ο κατηγορούμενος οδηγός χωρίς να έχει λάβει για τον εαυτό του κάποια ιδιαίτερα μέτρα προστασίας. Και ναι μεν μπορεί να αντιταχθεί ότι λόγω του όγκου του φορτηγού του αυτός κινδύνευε λιγότερο από τους πεζούς ή τους οδηγούς μικρότερων οχημάτων, πλην όμως, εκτός του ότι δεν αποκλειόταν η σύγκρουση με άλλο ισοδύναμο φορτηγό, από τε η διακινδύνευση της ζωής του ήταν ισοδύναμη, και στην περίπτωση συγκρούσεως με μικρότερα οχήματα δεν έπαυε να κινδυνεύει η ακεραιότητά του, ενώ οι συνέπειες μίας ενδεχόμενης θανατηφόρας σύγκρουσης θα ήταν και άλλες, εξίσου σοβαρές (καταβολή μεγάλων αποζημιώσεων, απώλεια θέσεως εργασίας κ.λπ.). Β) Το ότι οι κατηγορούμενοι έλαβαν κάποια, ανεπαρκή βέβαια, μέτρα ασφαλίσεως του φορτίου μαρτυρεί ότι είχαν κάποια "αγωνία" για τη μεταφορά, δεν αδιαφόρησαν εντελώς και γι' αυτό δεν συμβιβάστηκαν με το αποτέλεσμα μίας θανατηφόρας ή βλαπτικής για την υγεία άλλων σύγκρουσης. Γ) Ο τρόπος αυτός φορτώσεως και οδηγήσεως του συρμού δεν έγινε για πρώτη φορά από τους κατηγορούμενους στην ελεγχόμενη περίπτωση. Η

κατάσταση φθοράς του φορτηγού, η υπερφόρτωση του συρμού, η ανασφαλής τοποθέτηση και πρόσδεση του φορτίου, η ύπαρξη του ροοστάτη που επέτρεπε στον οδηγό να τρέχει περισσότερο από το ανώτατο νόμιμο όριο και η (συνεπαγόμενη κόπωση) συνεχής οδήγηση ήταν μάλλον μόνιμη κατάσταση. Παρά ταύτα άλλο ατύχημα δεν είχε συμβεί. Έτσι οι δράστες είχαν συνηθίσει να εκτίθενται και να αντεπεξέρχονται στο συγκεκριμένο, έστω υψηλό, κίνδυνο, η πραγμάτωση του οποίου εμφανιζόταν σ' αυτούς ως ελάχιστα πιθανή. Διότι το αυτοκίνητο που παρά την παλαιότητα και τις φθορές του και την επαναλαμβανόμενη παραβίαση όρων ασφαλείας στη φόρτωση κ.λπ. είχε αντεπεξέλθει στο παρελθόν σε παρόμοιες δύσκολες καταστάσεις, δημιούργησε στους υπεύθυνους της μεταφοράς την εμπιστοσύνη ότι και το επόμενο επιχείρημα που θα διεξαγόταν υπό παρόμοιες συνθήκες δεν θα δημιουργούσε κίνδυνο. Αυτό με τη σειρά του δημιούργησε την πίστη ότι το αξιόποιο αποτέλεσμα δεν θα επερχόταν. Δ) Ο σκοπός, για τον οποίο οι κατηγορούμενοι προέβησαν στις ανωτέρω παραλείψεις αναφορικά με την ασφαλή φόρτωση και μεταφορά του φορτίου, ήταν όντως ιδιοτελής. Μείωνε τα κόστη φορτώσεως και μεταφοράς, συντομεύοντας το χρόνο παραδόσεως. Το κέρδος όμως αυτό, συγκρινόμενο με το (εγκληματικό) αποτέλεσμα και τις συνέπειές του που προκαταβολικά θυσίασαν, όπως κατηγορούνται, στο βωμό των συμφερόντων τους είναι σαφώς υποδεέστερο. Δεν κρίνεται ικανό να ωθήσει τους κατηγορουμένους να υπερνικήσουν τις οποιεσδήποτε αναστολές τους και να "συγκατατεθούν" έστω και με την εκδοχή του συμβιβασμού σε ένα τέτοιο ενδεχόμενο αποτέλεσμα. Στην ένδικη περίπτωση οι περαιτέρω συνέπειες που θα είχε για τους δράστες η επέλευση του ζημιογόνου αποτελέσματος, με το οποίο, όπως κατηγορούνται, συμβιβάστηκαν ψυχικά και το αποδέχθηκαν, προδιαγράφονταν πολύ βαρύτερες σε σχέση με το όφελος που επιδίωκαν. Η "ιδιοτέλεια" των σκοπών του δράστη είναι όντως, σύμφωνα και με τα προαναφερόμενα, ενδεικτής ενδεχόμενου δόλου. Αντίκειται όμως στη λογική εμφρόνων ανθρώπων να επιλέξουν μία καταστροφική γι' αυτούς συμπεριφορά αντί κάποιου κέρδους (από τη συντήρηση ή την υπερφόρτωση του αυτοκινήτου τους), έστω και αν αυτό επαναλαμβανόταν σταθερά. Οι συνέπειες από τη θανάτωση και ενός μόνο προσώπου οδηγούν σε αφανισμό της περιουσίας, στέρηση προσωπικής ελευθερίας, διακοπή λειτουργίας επιχειρήσεως, οικονομικές αποζημιώσεις. Γι' αυτό αντεδείκνυται να εξαχθούν συμπεράσματα περί ενδεχόμενου δόλου από την ιδιοτέλεια του σκοπού των κατηγορουμένων. Ε) Πρέπει, τέλος, να συνεκτιμηθούν η ανυπαρξία σχέσεων των κατηγορουμένων με τα θύματα ώστε να αποκλείεται εχθρική προσωπική στάση αυτών προς τα έννομα αγαθά της ζωής και της υγείας τους, καθώς και η γενικότερη θετική στάση των κατηγορουμένων έναντι των εννόμων αγαθών τρίτων, διότι από τα ποινικά τους μητρώα δεν προκύπτει στάση και διάθεση προσβολής από δόλο εννόμων αγαθών τρίτων. Συμπερασματικά λοιπόν πρέπει να γίνει δεκτό ότι το εγκληματικό αποτέλεσμα ήταν προϊόν ενσυνείδητης συγκλίνουσας αμέλειας κάθε κατηγορουμένου δια παραλείψεων, το αποτέλεσμα των οποίων οι κατηγορούμενοι είχαν ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να παρεμποδίσουν.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, προκύπτουν επαρκείς ενδείξεις ενοχής για παραπομπή των κατηγορουμένων για τις πράξεις όχι της ανθρωποκτονίας κατά συρροή από ενδεχόμενο δόλο και της επικίνδυνης σωματικής βλάβης κατά συρροή από ενδεχόμενο δόλο, αλλά της ανθρωποκτονίας από αμέλεια κατά συρροή και σωματικής βλάβης από αμέλεια κατά συρροή από πρόσωπα υπόχρεα λόγω του επαγγέλματός τους σε ιδιαίτερη προσοχή και επιμέλεια (άρθρα 15,28,94,302 παρ. 1,314 παρ. 1,315 ΠΚ), όπως ορίζεται στο διατακτικό, κατ' επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας, αφού η μεταβολή του υποκειμενικού στοιχείου δεν συνιστά ανεπίτρεπτη μεταβολή.

Σύμφωνα με το άρθρο 290 παρ. 1 ΠΚ, "1. Οποιος με πρόθεση διαταράσσει την ασφάλεια της συγκοινωνίας στους δρόμους ή στις πλατείες τιμωρείται: α) με φυλάκιση, αν από την πράξη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, β) με κάθειρξη, αν επήλθε θάνατος. 2. Αν η πράξη τελέστηκε από αμέλεια, επιβάλλεται φυλάκιση." Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για τη στοιχειοθέτηση της αντικειμενικής υποστάσεως του εγκλήματος, το οποίο έχει μορφή συγκεκριμένης διακινδυνεύσεως και αφορά την οδική συγκοινωνία, απαιτείται διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας που γίνεται με οποιοδήποτε τρόπο, κυρίως με ανθρωπίνη υλική εμφανή ενέργεια σε κάθε μορφής οδό, από την οποία προκύπτει κίνδυνος σε ανθρώπους. Η διατάραξη εκλαμβάνεται υπό ευρεία έννοια και

συμπεριλαμβάνεται σ` αυτή κάθε αντίθετη ενέργεια (με οποιοδήποτε τρόπο, με πράξη ή παράλειψη οφειλόμενης ενέργειας προς αποτροπή ή καταστολή του κινδύνου) που δημιουργεί ανώμαλη κατάσταση, από την οποία προκύπτει με βεβαιότητα κίνδυνος για άνθρωπο. Η διατάραξη της ασφάλειας των συγκοινωνιών πρέπει να συνέχεται με δυνατότητα πρόκλησης κινδύνου για άνθρωπο (κινδύνου δηλαδή που αφορά τη ζωή ή την υγεία του), χωρίς να είναι αναγκαία η επέλευση αυτού. Επομένως, η ολοκλήρωση του εγκλήματος αυτού δεν προϋποθέτει και την πραγματική επέλευση του κινδύνου, αλλά αρκεί ότι η πράξη ή η παράλειψη μπορεί να προκαλέσει τον ως άνω κίνδυνο. Η ελεγχόμενη πράξη μπορεί να υπάγεται σε υποχρεωτική ρυθμιστική κυκλοφοριακή κίνηση ή και να μην υπάρχει νομοθετική πρόβλεψη, αρκεί ότι σε κάθε περίπτωση η πράξη αυτή θεωρείται πρόσφορη και ικανή, εξαιτίας της ενστάσεως, ποιότητας και μορφής, να προκαλέσει κίνδυνο ανθρώπου. (ΑΠ 317/2003 Πραξ/Λογ ΠΔ 2003,208). Υποκείμενο του εγκλήματος μπορεί να είναι όχι μόνο ο οδηγός του αυτοκινήτου ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με την κίνησή του, όπως οι ιδιοκτήτες αυτού, αλλά και όσοι έχουν υποχρέωση ελέγχου της ασφάλειας του αυτοκινήτου και του φορτίου του, την οποία παραβιάζουν. Όταν το αδίκημα τελείται από δόλο, για τη στοιχειοθέτηση της υποκειμενικής υποστάσεως του απαιτείται γνώση και θέληση του δράστη για διατάραξη της ασφάλειας της συγκοινωνίας με συνείδηση ότι από την πράξη ή την παράλειψη μπορεί να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο. Αρκεί και ενδεχόμενος δόλος που υπάρχει όταν ο δράστης γνωρίζει ότι από τη συμπεριφορά του ενδέχεται να διαταραχθεί η ασφάλεια της συγκοινωνίας, με συνέπεια τη δυνατότητα πρόκλησης κινδύνου για άνθρωπο, πλην όμως προβαίνει σ` αυτήν αποδεχόμενος το συγκεκριμένο αποτέλεσμα, δηλαδή την πρόκληση κινδύνου για άνθρωπο, ΑΠ 1585/1995 ΠοινΧρ ΜΣΤ (1996), 1014.

Στη συγκεκριμένη περίπτωση, από τα προαναφερόμενα αποδεικτικά στοιχεία προέκυψε ότι η συμπεριφορά κάθε κατηγορουμένου, όπως ως σύνολο εξειδικεύεται και περιγράφεται στο προηγούμενο κεφάλαιο, στοιχειοθετεί συγχρόνως και το αδίκημα της διατάραξης της ασφάλειας της οδικής συγκοινωνίας (άρθρο 290 ΠΚ). Το γεγονός ότι οι κατηγορούμενοι Δ.Χ., Π .Δ. και Μ .Α. δεν είχαν άμεσο σύνδεσμο με την οδήγηση του συρμού, όπως είχε ο οδηγός αυτού κατηγορούμενος Δ.Ν. ή έμμεσο, όπως οι συνιδιοκτήτες αυτού Φ.Κ. και Α.Κ., δεν αποκλείει απ` αυτούς τη δυνατότητα να είναι υποκείμενα του αδικήματος, διότι, σύμφωνα και με τις προαναφερόμενες αιτιολογίες, υποκείμενο του εγκλήματος διαταράξεως της ασφάλειας συγκοινωνιών μπορεί να είναι όχι μόνο ο οδηγός του αυτοκινήτου ή άλλα πρόσωπα που σχετίζονται με την κίνησή του, όπως οι ιδιοκτήτες αυτού, αλλά και όσοι έχουν υποχρέωση ελέγχου της ασφάλειας του αυτοκινήτου και του φορτίου του, την οποία παραβιάζουν. Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, τέτοιες φύσεως υποχρεώσεις (εκτός από τον οδηγό και τους συνιδιοκτήτες του συρμού) είχαν και λοιποί οι κατηγορούμενοι. Η συμπεριφορά (δηλαδή το σύνολο των παραλείψεων) κάθε κατηγορουμένου, επειδή ακριβώς είχε άμεση επιρροή στην ασφαλή κίνηση του συρμού, συνιστούσε ένα εν δυνάμει κίνδυνο για την οδική συγκοινωνία. Καθιστούσε αυτή επικίνδυνη, δημιουργώντας συνθήκες (ανωμαλίας) που έκαναν τη συνέχιση της ασφαλούς κίνησης πολύ δυσχερή, αφού μπορούσε να προκληθεί οδικό ατύχημα, όπως λ.χ. σύγκρουση με άλλο όχημα ή πτώση του φορτίου στο οδόστρωμα και πρόσκρουση σ` αυτό άλλων οχημάτων. Από τη διάταξη αυτή μπορούσε περαιτέρω να προκληθεί κίνδυνος για άνθρωπο, αφού σε μία ενδεχόμενη σύγκρουση, ανατροπή ή εκτροπή του συρμού το θανατηφόρο αποτέλεσμα ή τουλάχιστον η πρόκληση σωματικών βλαβών όσων χρησιμοποιούν την ίδια οδό είναι ένα συνήθως αναμενόμενο αποτέλεσμα. Οι κατηγορούμενοι τέλεσαν την πράξη αυτή, ενεργώντας ο καθένας χωριστά χωρίς συναπόφαση (περίπτωση τυχαίας "συναυτουργίας" ή παραυτουργίας), με ενδεχόμενο δόλο. Γνώριζε ο καθένας απ` αυτούς ως ενδεχόμενο ότι από τις παραλείψεις του η οδήγηση του συρμού και η μεταφορά του φορτίου δια του οδικού δικτύου θα καθιστούσε τη συγκοινωνία επικίνδυνη και συγκεκριμένα πολύ δυσχερή την ασφαλή κίνηση. Αποδέχθηκαν δε ένα τέτοιο κίνδυνο διότι πίστευαν ότι δεν θα υλοποιηθεί και δεν θα προκύψει τελικά ατύχημα, με την έννοια όχι ότι επιδοκίμαζαν ή το επιθυμούσαν, αλλά ότι συμβιβάστηκαν με αυτό, προκειμένου να επιτύχουν το σκοπό τους: Μείωση του κόστους φορτώσεως και μεταφοράς, συντομεύοντας ταυτόχρονα το χρόνο παραδόσεως. Η πεποίθησή τους αυτή είχε ενισχυθεί από την κατ` επανάληψη παραβίαση των ίδιων υποχρεώσεων χωρίς να έχει εν τω μεταξύ προκληθεί κάποιο ατύχημα. Για την πλήρωση του ενδεχόμενου δόλου τους αρκούσε η αποδοχή του

κινδύνου που συνεπάγονταν οι παραλείψεις τους.

Πρέπει να σημειωθεί ότι η αποδοχή αυτού του κινδύνου δεν έρχεται σε αντίθεση με την απουσία (ενδεχόμενου) δόλου για το τελικό αποτέλεσμα των ανθρωποκτονιών κ.λπ. διότι το αντικείμενο της αποδοχής σε καθένα από τα αδικήματα αυτά είναι διαφορετικό. Η πίστη τους για την ενδεχόμενη ή όχι βλάβη του εννόμου αγαθού της ζωής ή της υγείας τρίτων έχει μεν σχέση (κατά τα ανωτέρω) με το αδίκημα της ανθρωποκτονίας και της σωματικής βλάβης κατά συρροή, αλλά είναι αδιάφορη για την πλήρωση της υποκειμενικής υποστάσεως του αδικήματος του άρθρου 290 παρ. 1 ΠΚ διότι σ' αυτό, όπως προαναφέρθηκε, ο ενδεχόμενος δόλος αναφέρεται στην αποδοχή του κινδύνου και όχι στην ενδεχόμενη βλάβη του έννομου αγαθού. Την αποδοχή του ανωτέρω κινδύνου από τους κατηγορούμενους μαρτυρεί κυρίως το γεγονός ότι όλοι εξ αιτίας των επαγγελματιών τους, των γνώσεων και της εξειδικευμένης εμπειρίας τους για τις μεταφορές μέσω του οδικού δικτύου τέτοιων εμπορευμάτων γνώριζαν τον επικίνδυνο χαρακτήρα των παραλείψεών τους και παρά ταύτα επαναλάμβαναν αυτές για μεγάλο διάστημα χάρη του προαναφερόμενου ιδιοτελούς σκοπού τους. Η αυτοδιακινδύνευση του κατηγορούμενου οδηγού Δ.Ν. δεν αναιρεί το ανωτέρω συμπέρασμα διότι πίστευαν ότι ο κίνδυνος που αποδέχονταν τελικά δεν θα υλοποιηθεί. Ωστόσο, η πίστη τους αυτή αποδείχθηκε αβάσιμη. Ο κίνδυνος υλοποιήθηκε και το αποτέλεσμα του ήταν ο θάνατος των 21 μαθητών και ο τραυματισμός 33 συνολικά προσώπων. Οι θάνατοι που επήλθαν εξαιτίας της διατάραξης της ασφάλειας της οδικής συγκοινωνίας από τους κατηγορούμενους οφείλονταν, σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, στην αμέλεια αυτών. Γι' αυτό η πράξη τους συνιστά, κατ' ορθό χαρακτηρισμό, κακούργημα και τιμωρείται με κάθειρξη (άρθρο 290 παρ. 1 περ. β ΠΚ).

Σε βάρος του κατηγορούμενου Δ.Ν. ασκήθηκε ποινική δίωξη και για παράβαση των άρθρων α) 5 παρ. 8α, 10 Ν 2696/1999, β) 12 παρ. 1, 11 Ν 2696/1999, γ) 16 παρ. 4, 8 Ν 2696/1999, δ) 20 παρ. 12 και ε) 32 παρ. 1, 2α, 8 Ν 2696/1999. Επίσης, σε βάρος του κατηγορούμενου Φ.Κ. ασκήθηκε ποινική δίωξη για παράβαση του άρθρου 32 παρ. 1, 2α, 8 Ν 2696/1999. Οι πράξεις αυτές που είναι πταίσματα φέρονται ότι τελέσθηκαν στις 13.4.2003 και συνεπώς υπεκυψαν στην ετησια παραγραφή του άρθρου 111 παρ. 4 ΠΚ διότι μέχρι σήμερα παρήλθε έτος χωρίς να συντρέχει κάποιος λόγος αναστολής κατά το άρθρο 113 ΠΚ. Ως προς τις πράξεις λοιπές αυτές πρέπει να παύσει οριστικά η ποινική δίωξη κατά τα άρθρα 309 παρ. 1 β και 310 παρ. 1 ΚΠΔ, όπως ορίζεται στο διατακτικό.

Από τις διατάξεις των άρθρων 313, 317, 318, 319, 463, 469 και 481 και 482 ΚΠΔ συνάγονται τα ακόλουθα: Σε κάθε περίπτωση που το Συμβούλιο Εφετών επιλαμβάνεται της υποθέσεως κατόπιν εφέσεως κάποιου από τους διαδίκους της ποινικής διαδικασίας δεν δεσμεύεται από τις διατάξεις του άρθρου 470 του ίδιου κώδικα, το οποίο δεν εφαρμόζεται στην περίπτωση ένδικου μέσου κατά βουλευμάτων και έχει την εξουσία ακόμη και να χειροτερεύσει τη θέση του κατηγορούμενου και να προσδώσει στην αξιόποινη πράξη, για την οποία ασκήθηκε ποινική δίωξη, τον ορθό χαρακτηρισμό, υπό την προϋπόθεση ότι δεν επέρχεται μεταβολή της κατηγορίας. Την ίδια εξουσία έχει το Συμβούλιο Εφετών ως προς όλους τους συμμετόχους, κατά τα άρθρα 45 έως 47 ΠΚ, όταν επιλαμβάνεται της υποθέσεως κατόπιν εφέσεων κάποιου από αυτούς, εφόσον οι λόγοι της δεν αρμόζουν αποκλειστικώς στο πρόσωπό του. Στην περίπτωση αυτή ο συμμετοχός που δεν άσκησε έφεση λαμβάνει τη θέση που έχει και ο συμμετοχός που άσκησε το ένδικο μέσο και αποκτά όλα τα δικαιώματα που ανήκουν στον τελευταίο, μεταξύ των οποίων και το δικαίωμα να προσβάλλει το βούλευμα που εκδίδεται με τα επιτρεπόμενα κατ' αυτού ένδικα μέσα. Για να επέλθει το επεκτατικό αυτό αποτέλεσμα κλήτευση του συμμετοχού που δεν άσκησε έφεση δεν απαιτείται, βλ. τελευταίο εδάφιο άρθρου 469 ΚΠΔ που προστέθηκε με το άρθρο 13 παρ. 1 Ν 1941/1991, δεν υφίσταται δε θέμα συμμετοχής του στην ποινική δίκη κατά την προδικασία, ΣυμβΑΠ 350/1995 ΝοΒ 42(1995), 901, ΠοινΧρ ΜΕ` (1995), 720, ΣυμβΑΠ 206/1994 ΠοινΧρ ΚΓ(1953), 384.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα, το Συμβούλιο Πλημμελειοδικών Λάρισας, το οποίο με το εκκαλούμενο βούλευμά του παρέπεμψε τους εκκαλούντες κατηγορούμενους, αλλά και τον συγκατηγορούμενό τους Α.Κ. που δεν άσκησε έφεση κατά του

βουλεύματος, στο ακροατήριο του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου για να δικασθούν για α) ανθρωποκτονίες κατά συρροή με ενδεχόμενο δόλο, β) επικίνδυνες σωματικές βλάβες κατά συρροή με ενδεχόμενο δόλο, γ) διατάραξη της ασφάλειας συγκοινωνιών με ενδεχόμενο δόλο (σε βαθμό πλημμελήματος) και δ) για τις προαναφερόμενες πταισματικές παραβάσεις, αντί να δεχθεί κατ' επιτρεπτή μεταβολή της κατηγορίας ότι υπήρχαν επαρκείς ενδείξεις για την τέλεση από τους κατηγορούμενους α) ανθρωποκτονιών κατά συρροή από (ενσυνείδητη) αμέλεια, β) σωματικών βλαβών κατά συρροή από (ενσυνείδητη) αμέλεια και γ) διατάραξης της ασφάλειας συγκοινωνιών με ενδεχόμενο δόλο, από την οποία επήλθε θάνατος (σε βαθμό δηλαδή κακουργήματος), έσφαλε γιατί και τις αποδείξεις εκτίμησε πλημμελώς και το νόμο δεν εφάρμοσε ορθά, όπως παραπονούνται (εν μέρει) βάσιμα οι εκκαλούντες με τις (καθολικές) εφέσεις τους. Συνεπώς, πρέπει γίνουν δεκτές οι εφέσεις τους ως και ουσιαστικά βάσιμες και να εξαφανισθεί (ακυρωθεί) σύμφωνα με το άρθρο 481 παρ. 2 ΚΠΔ το εκκαλούμενο βούλευμα ως προς τις ανωτέρω παραπεμπτικές διατάξεις τους.

Περαιτέρω, το παρόν Συμβούλιο, το οποίο σύμφωνα με τις προπαρατιθέμενες αιτιολογίες έχει την εξουσία ακόμη και να χειροτερεύσει τη θέση του κατηγορουμένου και να προσδώσει στην αξιόποινη πράξη τον ορθό χαρακτηρισμό υπό την προϋπόθεση ότι δεν επέρχεται μεταβολή της κατηγορίας, πρέπει σύμφωνα με τα άρθρα 316, 318, 319, 309 και 310 ΚΠΔ α) να δεχθεί ότι οι αποδιδόμενες στους κατηγορούμενους πράξεις της ανθρωποκτονίας κατά συρροή και σωματικής βλάβης κατά συρροή έχουν τελεσθεί από (ενσυνείδητη) αμέλεια, η δε πράξη της διατάραξης της ασφάλειας συγκοινωνιών έχει τελεσθεί με ενδεχόμενο δόλο και επειδή απ' αυτήν επήλθε θάνατος έχει χαρακτήρα κακουργήματος, β) να προβεί στη μετατροπή τους και γ) στη συνέχεια να παύσει οριστικά την ποινική δίωξη για τα πταίσματα λόγω εξαλείψεως του αξιοποιήσιμου με παραγραφή, όπως ορίζεται στο διατακτικό. Ομως, ο κατηγορούμενος Α.Κ. που παραπέμφθηκε στο ακροατήριο του ΜΟΔ για τις ίδιες ακριβώς πράξεις, όπως οι λοιποί εκκαλούντες, δεν άσκησε έφεση κατά του πρωτόδικου βουλεύματος. Ωστόσο, επειδή οι συγκατηγορούμενοί του άσκησαν (καθολικές) εφέσεις χωρίς οι λόγοι που επικαλούνται να αρμόζουν αποκλειστικά στο πρόσωπό τους, το αποτέλεσμα αυτών επεκτείνεται για την ενότητα της κατηγορίας και στον Α.Κ., χωρίς να απαιτείται γι' αυτό κλήτευσή του. Το Συμβούλιο, σύμφωνα και με τις προπαρασκευαστικές αιτιολογίες, έχει έναντι αυτού την ίδια εξουσία, όπως και για τους λοιπούς συγκατηγορουμένους του. Πρέπει λοιπόν να ισχύσουν τα ανωτέρω και γι' αυτόν, όπως ορίζεται στο διατακτικό.

Σύμφωνα με τα προαναφερόμενα όλοι οι κατηγορούμενοι πρέπει να παραπεμφθούν για τις προαναφερόμενες πράξεις, οι οποίες προβλέπονται και τιμωρούνται από τα άρθρα 1, 12, 14,15,18,26παρ. 1,27 παρ. 1,28, 29, 51, 52, 53,94, 290 παρ. 1 περ. β', 302 παρ. 1, 314 παρ.1 εδ. α', 315παρ.1 ΠΚ, σε συνδυασμό με τα άρθρα 4, 12 παρ. 1, 13 παρ. 2, 5, 20 παρ. 2 περ. ιγ', 10 και 13, 32 παρ. 1, 2α, 3, και81 παρ. 13 Ν 2696/1999, καθώς και τα άρθρα 7 του υπ' αριθμ. 3820/20.12.1985 Κανονισμού της ΕΟΚ και 13 του υπ' αριθμ. 3821/20.12.1985 Κανονισμού της ΕΟΚ, ενώπιον του ακροατηρίου του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της περιφέρειας του Εφετίου της Λάρισας που θα ορίσει ο Εισαγγελέας Εφετών Λάρισας, σύμφωνα με τα άρθρα 1,8, 109 (σε συνδυασμό με 111 παρ. 5), 119, 122 παρ.1, 128παρ.1, 129 ΚΠΔ σε συνδυασμό με το άρθρο 97 παρ. 1 του ισχύοντος Συντάγματος 1975/1985/2001.

Σε βάρος του κατηγορουμένου Δ.Ν. εκδόθηκε από την Α` Ανακρίτρια Λάρισας το υπ' αριθμ. 11/19.4.2003 ένταλμα προσωρινής κράτησης, με το οποίο κρατείται προσωρινά από 14.4.2003. Η κράτησή του παρατάθηκε με διατάξεις των υπ' αριθμ. 480/2003 και του 130/2004 βουλευμάτων του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Λάρισας. Το παρόν Συμβούλιο κρίνει, σύμφωνα με τα άρθρα 315 και 318 ΚΠΔ, ότι, αν και προκύπτουν σε βάρος του σοβαρές ενδείξεις για κακούργημα, εν τούτοις δεν συντρέχει καμία άλλη νόμιμη προϋπόθεση, από τις αναφερόμενες περιοριστικά στο άρθρο 282 παρ. 3 ΚΠΔ, για τη συνέχιση της κρατήσεώς τους. Ο κατηγορούμενος είναι έγγαμος, πατέρας δύο ανήλικων τέκνων, έχει γνωστή κατοικία στις Φ. Εβρου, δεν έχει κάνει προπαρασκευαστικές ενέργειες για να διευκολύνει τη φυγή του (ούτε κατά το παρελθόν υπήρξε φυγόποινος ή φυγόδικος ούτε καταδικάσθηκε για απόδραση κρατούμενου ή παραβίαση περιορισμών διαμονής). Ο προηγούμενος

ποινικός του βίος, όπως απεικονίζεται στο ποινικό του μητρώο (έχει καταδικασθεί το 1992 για παράβαση του ΒΔ28/1.4.1938 σε φυλάκιση 10 ημερών και το 1992 για παράβαση ΚΟΚ σε χρηματική ποινή 8.000 δρχ.), δεν παρέχει ενδείξεις ότι, αν αφεθεί ελεύθερος, θα διαπράξει και άλλα εγκλήματα. Αλλωστε μόνη η κατά νόμο βαρύτητα της πράξης του δεν αρκεί για την επιβολή της προσωρινής κράτησης. Γι' αυτό το Συμβούλιο κρίνει ότι πρέπει να απολυθεί (άρθρο 315 ΚΠΔ), αλλά να του επιβληθούν οι περιοριστικοί όροι: α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000 ευρώ), β) της εμφάνισής του το 10 πενήμερο κάθε μήνα στο Α.Τ. του τόπου κατοικίας του (Φ. Εβρου) και γ) της απαγόρευσης μετάβασής του στο εξωτερικό, όπως ορίζεται στο διατακτικό. Οι περιοριστικοί αυτοί όροι είναι ικανοί για να εξασφαλίσουν την παρουσία του στο ακροατήριο για να δικάσθει και να υποβληθεί στην εκτέλεση της απόφασης.

Επίσης, το Συμβούλιο κρίνει, σύμφωνα με το άρθρο 315 και 318 ΚΠΔ, ότι πρέπει να διατηρηθεί η ισχύς των κατωτέρω διατάξεων της Α` Ανακρίτριας Λάρισας, με τις οποίες επιβλήθηκαν περιοριστικοί όροι στους 20, 30, 40, 50 και 60 κατηγορουμένους και συγκεκριμένα: 1) Της υπ` αριθμ. 64/2003 διατάξεως, δυνάμει της οποίας η προσωρινή κράτηση που είχε επιβληθεί σε βάρος του Φ.Κ., με το υπ` αριθμ. 13/2003 ένταλμα προσωρινής κράτησης της ίδιας Ανακρίτριας, αντικαταστάθηκε με τους περιοριστικούς όρους: α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000), β) της εμφάνισής του το 10 πενήμερο κάθε μήνα στο ΑΤ του τόπου κατοικίας του (... Αλεξανδρούπολη) και γ) της απαγόρευσης μετάβασής του στο εξωτερικό. 2) Της υπ` αριθμ. 65/2003 διατάξεως, δυνάμει της οποίας η προσωρινή κράτηση που είχε επιβληθεί σε βάρος του Α.Κ., με το υπ` αριθμ. 12/2003 ένταλμα προσωρινής κράτησης της ίδιας Ανακρίτριας, αντικαταστάθηκε με τους περιοριστικούς όρους: α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000), β) της εμφάνισής του, το 1ο πενήμερο κάθε μήνα στο Α.Τ. του τόπου κατοικίας του (... Εβρου) και γ) της απαγόρευσης μετάβασής του στο εξωτερικό. 3) Της υπ` αριθμ. 39/2003 διατάξεως, δυνάμει της οποίας επιβλήθηκαν στο Δ.Χ. οι περιοριστικοί όροι: α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού τριάντα χιλιάδων ευρώ (30.000) και β) της απαγόρευσης εξόδου του από τη χώρα. 4) Της υπ` αριθμ. 40/2003 διατάξεως, δυνάμει της οποίας επιβλήθηκαν στον Π.Δ. οι περιοριστικοί όροι: α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού είκοσι χιλιάδων ευρώ (20.000) και β) της απαγόρευσης ξόδου του από τη χώρα. 5) Της υπ` αριθμ. 41/2003 διατάξεως, δυνάμει της οποίας επιβλήθηκαν στον 60 Α.Μ. οι περιοριστικοί όροι α) της καταβολής χρηματικής εγγύησης ποσού δεκαπέντε χιλιάδων ευρώ (15.000), β) της εμφάνισής του την 1η κάθε μήνα στο Α. Τ. του τόπου της κατοικίας του (Λ. Εβρου) και γ) της απαγόρευσης εξόδου του από τη χώρα. Η διατήρηση της ισχύος των διατάξεων αυτών είναι αναγκαία (και αρκεί για να εξασφαλισθεί η παρουσία τους στο ακροατήριο και για να υποβληθούν στην εκτέλεση της αποφάσεως που θα εκδοθεί.

Για τους λόγους αυτούς

Δέχεται τυπικά και (εν μέρει) ουσιαστικά τις εφέσεις των [...] κατά του υπ` αριθμ. 130/2004 βουλεύματος του Συμβουλίου Πλημμελειοδικών Λάρισας.

Αποφαίνεται ότι το αποτέλεσμα των ανωτέρω εφέσεων επεκτείνεται και στον κατηγορούμενο Α.Κ., κάτοικο Φ. Εβρου, που δεν άσκησε έφεση.

Εξαφανίζει το προαναφερόμενο βούλευμα ως προς τις διατάξεις του περί παραπομπής των κατηγορουμένων Δ.Ν., Φ.Κ., Α.Κ., Δ.Χ., Π.Δ. και Μ.Α. ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου για τις πράξεις α) της ανθρωποκτονίας κατά συρροή με ενεχόμενο δόλο, β) της επικίνδυνης σωματικής βλάβης κατά συρροή με ενδεχόμενη δόλο, γ) της διατάραξης της ασφάλειας των συγκοινωνιών, από την οποία μπορούσε να προκύψει κοινός κίνδυνος για άνθρωπο, με ενδεχόμενο δόλο και δ) των πταισματικών παραβάσεων των άρθρων 5 παρ.8α, 10 Ν 2696/1999, 2 παρ. 1, 11 Ν 2696/1999, 6παρ. 4, 8 Ν 2696/1999, 20 παρ. 12 και 32 παρ. 1, 2α, 8 Ν 2696/1999.

Παραπέμπει ενώπιον του Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου που θα ορίσει ο

Εισαγγελέας Εφετών Λάρισας τους κατηγορουμένους [...] για να δικάστούν ως υπαίτιοι του ότι στην 384,850 χ/θ της Ν.Ε.Ο. Αθηνών-Θεσσαλονίκης στις 13.4.2003 και περί ώρα 19.15`-19.20` :

1) Αν και λόγω του επαγγέλματός τους ήταν ο καθένας τους υπόχρεος να καταβάλλει ιδιαίτερη επιμέλεια και προσοχή, από έλλειψη της προσοχής αυτής, την οποία όφειλαν κατά τις περιστάσεις και μπορούσαν να καταβάλλουν, προέβησαν στις κατωτέρω πράξεις και παραλείψεις και έγιναν υπαίτιοι α) ανθρωποκτονιών κατά συρροή και β) σωματικών βλαβών κατά συρροή, αποτέλεσμα το οποίο πρόβλεψαν μεν ως δυνατό, αλλά πίστεψαν ότι δεν θα επερχόταν, ενώ είχαν ιδιαίτερη νομική υποχρέωση να το αποτρέψουν.

2) Διατάραξαν την ασφάλεια της συγκοινωνίας στους δρόμους, από την πράξη τους δε αυτή μπορούσε να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο, ενεργώντας με ενδεχόμενο δόλο, με την έννοια ότι γνώριζαν πως από τις κατωτέρω πράξεις και παραλείψεις τους ενδέχεται να παραχθεί ανωμαλία στη συγκοινωνία στους δρόμους και να προκύψει κίνδυνος για άνθρωπο και αποδέχθηκαν ένα τέτοιο ενδεχόμενο, από δε την πράξη τους αυτή επήλθε θάνατος. [...]

ΠΛΗΜ/ΚΕΙΟ ΦΛΩΡΙΝΑΣ

Αριθμ. 4/1999

Δικαστές Σ. Ταγαρούλιας, Πρόεδρος, Σ. Κατσουλάκου και Ε. Τζιουβάρια
Εισαγγελεύς Θ. Σταμάτης

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ :

Με το ως άνω βούλευμα έγινε δεκτή η πρόταση του Εισαγγελέως Θ. Σταμάτη, η οποία έχει ως εξής :

Εισάγω στο Σύμβούλιό Σας, σύμφωνα με τα άρ. 32 παρ. 1 και 4, 138 παρ. 2 περ. β' και 308 παρ. 1 του ΚΠΔ όπως το τελευταίο συμπληρώθηκε με το άρ. 5 παρ. 7 του Ν. 1738/1987, την προκειμένη με αριθμ. ΒΜ 1097/1998 ποινική ανακριτική δικογραφία κατά της Κ.Α., κάτοικου Αμυνταίου Φλώρινας, κατηγορουμένης για έκθεση, η οποία προκάλεσε στην παθούσα βαριά βλάβη στην υγεία της (άρ. 1, 14, 16, 17, 18, 26 παρ. 1α, 27 παρ. 1, 51, 52, 79 και 306 παρ. 2 και 306 παρ. 2 περ. α' σε συνδ. με παρ. 1 του ΠΚ) και αφού περατώθηκε νόμιμα η κυρία ανάκριση, κατά τις διατάξεις του άρ. 308 παρ. 6 του ΚΠΔ, εκθέτω τα εξής :

Σύμφωνα με το άρ. 306 παρ. 1 του ΠΚ η έκθεση μπορεί να τελεστεί με δύο τρόπους, δυναμένους να εναλλαχθούν, ούτως ώστε και αν πραγματωθούν αμφότεροι δεν υπάρχει συρροή, αλλά ένα έγκλημα υπαλλακτικώς μεικτό (Ανδρουλάκης "Ειδ. Μέρος", 1974, σελ. 60). Ετσι η μία περίπτωση τελέσεως είναι αυτή κατά την οποία υπό υπάρχουσα ασφαλή κατάσταση μετατίθεται κάποιος σε νεα, κατόπιν θετικής ενέργειας του δράστη και συγχρόνως εκτίθεται σε αβοήθητη κατάσταση, η οποία υπόρχει όταν ο παθών δεν μπορεί, χωρίς τη βοήθεια άλλου, να αποτρέψει ενδεχόμενο κίνδυνο που θα απειλούσε τη ζωή ή την υγεία του. Ενώ η άλλη περίπτωση είναι όταν αφήνει κάποιος σε αβοήθητη κατάσταση πρόσωπο, το οποίο βρίσκεται υπό την προστασία του ή είναι υποχρεωμένος για την περίθαλψη και διατροφή ή για την μεταφορά του ή πρόσωπο το οποίο υπαίτιως τραυμάτισε. Στη δεύτερη αυτή περίπτωση σε αντίθεση με την πρώτη, ο δράστης δεν δημιουργεί με την πράξη του την αβοήθητη κατάσταση, αφού ο εκτεθειμένος είναι ήδη αβοήθητος, αλλά παραλείπει να τον βοηθήσει. Δηλαδή ο δράστης κατέχει θέση εγγυητού ζωής του θύματος και επομένως πρόκειται περί ιδιαίτερου εγκλήματος (Ανδρουλάκης ό.π. 72, Φιλιππίδης "Ειδ. Μέρος" τ. Β' 1981 σελ. 151). Η υποχρέωση για προστασία, διατροφή, περίθαλψη ή μεταφορά μπορεί να στηρίζεται στον νόμο, μπορεί επίσης να στηρίζεται σε σύμβαση παροχής υπηρεσίας, αλλά και σε εκούσια ανάληψη της φροντίδας αβοήθητου προσώπου προερχομένη από καθαρά πραγματική σχέση προστασίας (Ανδρουλάκης ό.π. 72, Φιλιππίδης ό.π. 152, Γάφος, Ειδ. Μέρος τ. Δ' 1963 σελ. 82 και σημ. 18, Δέδες "Το έγκλημα της εκθέσεως", ΝοΒ 2.1096 επ. ΠλημΑθ 3654/92 ΠοινΧρ ΜΒ' 118). Αβοήθητος δε, ως στοιχείο και των δύο

πιο πάνω εννοιών του εγκλήματος της εκθέσεως, θεωρείται ο παθών όταν περιέρχεται σε κατάσταση ενδεχομένου κινδύνου τόσο για τη ζωή, όσο και για την υγεία του και ανίκανος να απομακρύνει από αυτόν τον κίνδυνο με τις δικές του δυνάμεις ή με την επίκληση τρίτου προσώπου, ούτε να αναμένεται με βεβαιότητα, ούτε να πιθανολογείται σφόδρα η παροχή από αλλού της αναγκαίας βοήθειας, (Ε. Συμεωνίδου-Καστανίδου Υπεράσπιση 91 σελ. 843, Φιλιππίδης, όπως παρ. 149 και 151).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η έκθεση είναι έγκλημα συγκεκριμένης διακινδυνεύσεως τόσο της ζωής όσο και της υγείας του παθόντα, (Μπουρόπουλος "Ερμηνεία ΠΝ" 1928 τ. Β' σελ. 438, Χωραφάς "Σύστημα Ελλ.Ποιν.Δ." τ. Β' 1927, 174, Κατσαντώνης "Γενικό Μέρος" τ. Α' 1972 σελ. 122 Μανωλεδάκη Ποιν.Δικ. 1985 σελ. 219, Λ. Μαργαρίτης ΠοινΧρ ΛΕ' 181), έχει τελεστεί στην πρώτη περίπτωση, όταν ο παθών κατόπιν ενεργείας του δράστη περιέλθει σε θέση αβοήθητη, στη δεύτερη, η οποία τελείται με παράλειψη (έγκλημα γνήσιο παραλείψεως), όταν αφεθεί ο παθών σε αβοήθητη κατάσταση. (Μελέτη Κων/νου Φελουτζή ΠοινΧρ ΜΒ' 1246 ΑΠ 125/1993 ΠοινΧρ ΜΓ' 153, ΠληΑρτ 61/1993 ΠοινΧρ ΜΓ' 1 181). Επομένως για να πληρωθεί η αντικειμενική υπόσταση του αδικήματος της εκθέσεως δεν αρκεί μόνον η εγκατάλειψη αβοήθητου ορισμένου προσώπου, αλλά απαιτείται και το γεγονός ότι από την συμπεριφορά του δράστη να δημιουργήθηκε κατάσταση πραγματικού κινδύνου για τη ζωή ή την υγεία αυτού (προσώπου) ανίκανου να απομακρύνει τον κίνδυνο αυτό, όπως εκτέθηκε. Είναι δε αυτόνομο ότι η κυοφορούσα μητέρα η οποία έχει υποχρέωση κατά την έλευση και συντέλεση του τοκετού να μεριμνήσει για την εξασφάλιση όλων των απαραίτητων μέσων και την παρουσία του κατάλληλου προσωπικού για την επέμβαση και στη συνέχεια περίθαλψη του νεογνού, εγκαταλείποντας αυτό, εάν το στερήσει της μητρικής μέριμνας και της ιατρικής περίθαλψης, μπορεί να είναι ενεργητικό υποκείμενο της προδιαληφθείσης ποινικής διατάξεως (Λάμπρος Μαργαρίτης, Παρατηρήσεις υπό το αριθ. 1/1985 Βουλ.ΣυμβΠλημΧαλκ ΠοινΧρ ΛΕ' σελ. 179, ΑΠ 876/1986 ΠοινΧρ ΛΣΤ' 806). Απαραίτητο υποκειμενικό στοιχείο και για τις δύο μορφές αξιόποινης εκθέσεως είναι ο δόλος, ο οποίος υποχρεωτικά πρέπει να περιλαμβάνει τη θέληση διακινδυνεύσεως της ζωής ή της υγείας του παθόντα, αρκεί δε και ενδεχόμενος (Μπουρόπουλος Β' σελ. 495, Η. Γάφου ό.π. τ. Δ' σελ. 76 επ., ΑΠ 487/1991 ΠοινΧρ ΜΑ 1004 ΑΠ 876/1986 ό.π., Πλ.Αθ. 1812/1982 ΠοινΧρ ΛΒ' 952, ΠλημΧαλκ 1/1985 ό.π.).

Η διακεκριμένη έκθεση της παρ. 2 του ίδιου άρθρου, είναι έγκλημα εκ του αποτελέσματος (Καρανίκας ΠΚ τ. Β' σελ. 642, Γάφος ό.π. σελ. 84), καθόσον ο βαρύτερος χαρακτήρας του εγκλήματος ως κακουργήματος, διαπλάσσεται κατά την ως άνω διάταξη, εάν επέλθει επιπροσθέτως και κάποιο βαρύτερο αποτέλεσμα, όπως στη συγκεκριμένη περίπτωση η βαριά βλάβη στην υγεία του παθόντος. Ο χαρακτηρισμός της επελθούσης βλάβης ως βαριάς, θα συντελεσθεί και στην περίπτωση αυτή με βάση τους περιεχομένους κανόνες στο άρ. 310 παρ. 2 ΠΚ (Παπαδάκης Β' σελ. 132). Για τη θεμελίωση της εκ του αποτελέσματος ως άνω διακρινόμενης εκθέσεως, πρέπει το αποτέλεσμα που επήλθε αφενός μεν να τελεί σε αιτιώδη αντικειμενικό σύνδεσμο με την συμπεριφορά του δράστη, αφετέρου δε να μπορεί να αποδοθεί υποκειμενικώς σε αμέλειά του, αφού η θέλησή του οριοθετείται και εκτείνεται μέχρις της από μέρους του αποδοχής, ότι εκθέτοντας ή αφήνοντας αβοήθητο το θύμα, προκαλεί ή επιτείνει κίνδυνο της ζωής του ή έστω βαριάς σωματικής του βλάβης και δεν αποδέχεται το ενδεχόμενο θανάτου, διότι διαφορετικά τελεί απόπειρα ανθρωποκτονίας, δηλ. ο δόλος της εκθέσεως δεν κατευθύνεται προς προσβολή (βλάβη), αλλά μόνο προς την απειλή αυτής (ΠλημΜυτιλ 63/1995) ΠοινΧρ ΜΣΤ' 124, ΠλημΑθ 1812/1982 ό.π., Ανδρουλάκης ό.π. 73, 74, Γάφος ό.π. 83-85 και σημ. 24-26). Δηλαδή όταν από την αντικειμενική υπόσταση της εγκληματικής ενέργειας του δράστη που παρήγαγε το αδίκημα της εκθέσεως αποδεικνύεται ότι αυτός τελούσε "εν συνειδήσει" του απειλούμενου κινδύνου του εκτεθέντος, αν επέλθει θάνατος ή βαριά βλάβη της υγείας του παθόντος, το αποτέλεσμα αυτό περιέχεται προδήλως στον δόλο του δράστη ως ενδεχόμενο αποτέλεσμα, του απειλούμενου αυτού σοβαρωτάτου κινδύνου της

ζωής. Στην περίπτωση αυτή στοιχειοθετείται το αδίκημα της ανθρωποκτονίας (άρ. 299) ή της απόπειρας αυτού, ή αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις το αδίκημα της παιδοκτονίας ή της απόπειρας αυτού (άρ. 303), (Νικολόπουλος ΠοινΧρ ΣΤ' 117, Μπουρόπουλος Β' σελ. 496). Υφίσταται φαινομένη κατ' ιδέαν συρροή, εάν η έκθεση έγινε με σκοπό την ανθρωποκτονία ή τη σωματική βλάβη (Μπουρόπουλος Β' σελ. 496, Άννα Ψαρούδα-Μπενάκη ΠοινΧρ ΙΓ' 383). Ως εκ τούτου η έκθεση απορροφάται από την με πρόθεση ανθρωποκτονία ή παιδοκτονία.

Στο άρ. 303 του ΠΚ ορίζεται ότι "Μητέρα που με πρόθεση σκότωσε το παιδί της κατά τον τοκετό ή μετά τον τοκετό, αλλά ενώ εξακολουθούσε ακόμη η διατάραξη του οργανισμού της από τον τοκετό, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών". Από τη διάταξη αυτή προκύπτει ότι για την πραγμάτωση του εγκλήματος της παιδοκτονίας, απαιτούνται τα εξής στοιχεία : α) Η από πρόθεση αφαίρεση της ζωής του νεογνού (γνησίου ή νόθου) να έγινε από μητέρα (έγγαμη ή άγαμη) με οποιαδήποτε πράξη της, είτε με θετική ενέργεια, είτε με παράλειψη οφειλομένης ενέργειας, εφόσον η μητέρα έχει κατά το άρ. 15 ΠΚ ιδιαίτερη νομική υποχρέωση διατροφής και περίθαλψης του τέκνου (άρ. 1510 και 1518 ΑΚ) και γενικότερα της προστασίας από κάθε κίνδυνο, της αποτροπής κάθε τέτοιου ενδεχομένου και της με όλα τα δυνατά και επιτρεπτά μέσα παρεμποδίσεως του θανάτου του νεογνού. Την προρρηθείσα υποχρέωση δεν τηρεί η μητέρα όταν εγκαταλείπει το νεογνό εκτεθειμένο στις καιρικές συνθήκες, χωρίς τροφή, χωρίς τις στοιχειώδεις φροντίδες για να συντηρηθεί στη ζωή, όπως ιατρική παρακολούθηση και περίθαλψη και χωρίς τις πρώτες και απαραίτητες μετά τον τοκετό κινήσεις, της περιδέσεως του ομφάλιου λώρου, της παροχής ενδεχομένως οξυγόνου κ.λπ. (Αιτιολ. Συντακ. Επιτρ. 1933 εκδ. Εθν. Τυπογρ. σελ. 457, Μπουρόπουλος τ. Β' 477, Γάφος τ. Δ' σελ. 55 σημ. 13 και ΠοινΧρ ΙΓ' 468, Φιλιππίδης τ. Α' σελ. 80, Καρανίκας τ. Β' σελ. 611, Τούσης-Γεωργίου τ. Β' 1967 σελ. 777 αριθ. 3, Πλημ. Μεσ. 95/88 ΠοινΧρ ΛΘ 137). β) Αντικείμενο υλικό του εγκλήματος είναι το τέκνο του οποίου η ζωή αρχίζει με την έναρξη των ωδινών του τοκετού, όταν αυτές οδηγούν στην έξοδο του εμβρύου από την κοιλιά της μητέρας, χωρίς μεγάλη διακοπή (Μπουρόπουλος ό.π. 462, Γάφος ό.π. σελ. 5 και σημ. 11, Μαγκάκης "Ποιν.Δίκ." 1984 σελ. 126, Φιλιππίδης ό.π. τ. Β' 1981 σελ. 122). Ο τοκετός ολοκληρώνεται με τον πλήρη αποχωρισμό του νεογνού από το μητρικό σώμα (Ανδρουλάκης ό.π. σελ. 63) και δεν ερευνάται αν αυτό (νεογνό) είναι βιώσιμο, ή μη (Γάφος ό.π. 55, ΠλημΗρακλ 160/71 ΠοινΧρ ΚΑ' 783), αρκεί να γεννήθηκε ζωντανό, γ) Η από μέρους της μητέρας πράξη να έγινε κατά τον τοκετό είτε μετά τον τοκετό, όσο διαρκούσε η ιδιάζουσα σωματική και ψυχική κατάστασή της, που προκαλείται από τις κάθε φύσεως διαταραχές και ιδιαίτερες καταστάσεις που εμφανίζονται κατά τον τοκετό, συνεπεία των οποίων εξασθενεί η δύναμη της αντιστάσεως αυτής. Η κάμψη δε των διανοητικών λειτουργιών κατά το χρόνο αυτό, εξηγείται και αποδίδεται στο φόβο αποκαλύψεως του γεγονότος με όλες τις συνέπειες και τον ηθικό αντίκτυπο, επιτεινομένων αυτών των συναισθημάτων και των επιφυλάξεων όταν το κυοφορούμενο είναι εκτός γάμου, καταστάσεις ικανές να παρασύρουν τη μητέρα (αιτιολογ. ό.π. 458, Φιδάνη-Χατζηγεωργίου "Η παιδοκτονία" 1955 σελ. 142). Τα όρια μέσα στα οποία τοποθετείται η διάπραξη του ερευνωμένου εγκλήματος της παιδοκτονίας, δηλαδή από την έναρξη κατά τα άνω τοκετού, μέχρι την πάροδο της διαταράξεως του οργανισμού της μητέρας, προδιαγράφουν και προσδιορίζουν την ελεγχόμενη συμπεριφορά της και την υπαγάγουν υπ' αυτό, διότι αν αυτή εκδηλωθεί προηγουμένως συνιστά τεχνητή διακοπή της εγκυμοσύνης της (άρ. 304 ΠΚ), ενώ αν εκδηλωθεί μετά, συνιστά ανθρωποκτονία από πρόθεση (άρ. 299 ΠΚ). Ο καθορισμός των ως άνω χρονικών ορίων, επαφίεται στην κρίση του δικαστή, καθόσον θεωρήθηκε αυθαίρετο να προσδιορισθεί εκ των προτέρων από τον νομοθέτη, ως εκ των κυμαινόμενων επιπτώσεων του τοκετού στην κάθε μητέρα. Πάντως η διατάραξη αυτή τοποθετείται εγγύτατα στον τοκετό και μερικές ώρες μετά από αυτόν (Μπουρόπουλος, ό.π. 478, ΣυμβΠλημΝαυπ. 357/90 Υπερ. 91.484). Με βάση αυτά τα χαρακτηριστικά η παιδοκτονία αποτελεί μία ειδικότερη και ελαφρύτερη μορφή της ανθρωποκτονίας, συνεπεία της εξειδικεύσεως των

στοιχείων του υποκειμένου (μητέρας) του εγκλήματος, τελούντος υπό την επήρεια ιδιαίτερας βιολογικοψυχολογικής καταστάσεως κατά το χρόνο τελέσεως (Γάφος τ. Γ' σελ. 465, ΑΠ 47/67 Ποινχρ ΙΖ' 299).

Επειδή κατά το άρ. 42 παρ. 1 του ΠΚ "όποιος έχοντας αποφασίσει να εκτελέσει κακούργημα ή πλημμέλημα επιχειρεί πράξη που περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτελέσεως, τιμωρείται, αν το κακούργημα ή το πλημμέλημα δεν ολοκληρώθηκε, με ποινή ελαττωμένη (άρ. 83)". Από την ανωτέρω διάταξη συνάγεται ότι για την ύπαρξη απόπειρας, απαιτείται πράξη την οποία επιχειρεί ο δράστης με το δόλο τελέσεως ορισμένου εγκλήματος και περιέχει τουλάχιστον αρχή εκτελέσεως. Ως τέτοια δε πρέπει να θεωρηθεί κάθε ενέργεια του δράστη με την οποία αρχίζει να πραγματώνεται η αντικειμενική υπόσταση του εγκλήματος και η οποία αν δεν ανακοπεί από οποιονδήποτε λόγο, οδηγεί αναμφισβήτητα στην πραγμάτωση αυτού ή τελεί προς αυτήν σε τέτοια αναγκαία και άμεση σχέση συνάφειας, ώστε κατά κοινή αντίληψη να θεωρείται σαν τμήμα αυτής (Χωραφάς Α' παραγ. 82, ΑΠ 955/1994 Ποινχρ ΜΔ' 817, ΑΠ 1078/1991 Ποινχρ ΜΒ' 35, ΑΠ 1695/1989 Ποινχρ Μ' 813. ΑΠ 2043/1985 Ποινχρ ΛΣΤ' 368).

Εξ άλλου, μεταβολή της κατηγορίας η οποία επάγεται απόλυτη ακυρότητα, σύμφωνα με το άρ. 171 παρ. 1 εδ. β' ΚΠΔ, λόγω μη τηρήσεως των διατάξεων των άρ. 27 και 43 του ίδιου Κώδικα, υπάρχει όταν η πράξη για την οποία παραπέμπεται ο κατηγορούμενος στο ακροατήριο, είναι κατά το χρόνο, τόπο και λοιπές περιστάσεις, ουσιωδώς διάφορη από εκείνη για την οποία άσκησε την ποινική δίωξη ο Εισαγγελέας, ώστε να πρόκειται για αντικειμενικώς διαφορετική πράξη. Ενώ αντίθετα δεν υπάρχει ανεπίτρεπτη μεταβολή κατηγορίας, όταν προσδιορίζονται με περισσότερη ακρίβεια και σαφήνεια, με βάση τα πραγματικά περιστατικά που προέκυψαν, τα στοιχεία που συγκροτούν το έγκλημα για το οποίο άσκήθηκε η ποινική δίωξη ή όταν διορθώνεται και βελτιώνεται κάποιο ιστορικό στοιχείο που δεν μεταβάλλει ουσιωδώς τούτο ή διορθώνεται ο εσφαλμένος νομικός χαρακτηρισμός όταν αξιολογούνται διαφορετικά τα πραγματικά περιστατικά, χωρίς όμως να μεταβάλλεται η ταυτότητα της πράξεως (βλ. Δέδε, "Το αντικείμενο της ποινικής δίκης" σελ. 214, Γάφου ΠΔ τ. Α' 1960, σελ. 129, Α. Σταθόπουλου "Η μεταβολή της ποινικής κατηγορίας", 1990 σελ. 45, επ. ΑΠ 1611/1994 Ποινχρ ΜΔ' 1393, ΑΠ 1074/1994 Ποινχρ ΜΔ' 830, ΑΠ 1833/1993 Ποινχρ ΜΔ' 182, ΑΠ 1378/1992 Ποινχρ ΜΒ' 1046, ΑΠ 1354/1990 Ποινχρ ΜΑ' 372, ΑΠ 1853/1989 Ποινχρ Μ 873 και ΑΠ 373/89 Ποινχρ ΛΘ' 904). Κατά συνέπειαν το Συμβούλιο όταν παραπέμπει τον κατηγορούμενο, για να δικασθεί για ορισμένη πράξη, κρίνοντας ότι υπάρχουν αποχρώσεις ενδείξεις που οδηγούν την κατηγορία εναντίον του, σύμφωνα με το άρ. 313 ΚΠΔ, χαρακτηρίζει την πράξη αυτή αιτιολογημένως και κυριαρχικώς, χωρίς να δεσμεύεται από τον χαρακτηρισμό που προσέδωσε με την παραγγελία του ο Εισαγγελέας. Εχει δε τη δυνατότητα να προσδώσει στα προκύψαντα πραγματικά περιστατικά τον προσήκοντα νομικό χαρακτηρισμό (πρβλ. παρ. 3 άρ. 371 ΚΠΔ). Δεν μπορεί όμως να παραπέμψει τον κατηγορούμενο για πράξη ουσιωδώς διάφορη κατά τα αντικειμενικά συστατικά στοιχεία, από εκείνη για την οποία κίνησε την ποινική δίωξη ο Εισαγγελέας, διότι επέρχεται κατά τα προρρηθέντα, απόλυτη ακυρότητα του βουλεύματος (ΑΠ 100/1981 Ποινχρ ΛΑ' 468).

Κατόπιν των προπεριγραφέντων ευχερώς συνάγεται ότι η μητέρα, η οποία διαρκούσης της διαταράξεως του οργανισμού της λόγω του τοκετού, εκθέτει σε κίνδυνο ζωής το νεογέννητο τέκνο της, αποδεχόμενη το θάνατό του ή τη βαριά βλάβη της υγείας, θα διωχθεί μόνο για παιδοκτονία ή για απόπειρα αυτής. Η σχετική μεταβολή της κατηγορίας κατά τα άνω της κακούργηματικής εκθέσεως, είναι σαφώς επιτρεπτή, αφού μεταξύ των δύο εγκλημάτων υπάρχει κατά τα προεκτεθέντα φαινομένη κατ' ιδέαν συρροή και το μόνο στοιχείο κατά το οποίο διαφέρουν είναι το υποκειμενικό (δόλος αντί αμελείας για το βαρύτερο αποτέλεσμα), η διαφοροποίηση του οποίου κατά την απολύτως κρατούσα άποψη στην θεωρία και στην νομολογία, δεν συνιστά ανεπίτρεπτη μεταβολή (Κωνσταντόπουλου "Ερμ. ΕλλΠοινΔικον", τ. Β' 1926 σελ. 255, 261, Τσουκαλά "Τα ορκωτά δικαστήρια" τ. Β' 193 (σελ.

422-423, Δέδε ό.π. σελ. 294, Ζησιάδη, Ποιν. τ. Α' 1976 σελ. 183 σημ. 54, Σταθόπουλου, ό.π. σελ. 88, 154-160, 215 ΑΠ 247/51 ΠοινΧρ Α' 370, ΑΠ 437/51 ΠοινΧρ Β' 21, Εφ Αθ. 274/1963 ΠοινΧρ ΙΕ' 295, Πλημ Αθ. 6851/61 ΠοινΧρ ΙΒ' 611).

Στην προκειμένη περίπτωση από τα στοιχεία της δικογραφίας και ειδικότερα από τις καταθέσεις των μαρτύρων που εξετάστηκαν νομίμως και όλα τα έγγραφα που προσκομίστηκαν με επίκληση σε συνδυασμό με την αιτιολογία της κατηγορουμένης, προκύπτουν τα εξής πραγματικά περιστατικά : Στις 29-7-1998 και περί ώρα 12.30', ο Ν.Σ, κάτοικος Κ. Κλεινών Φλώρινας, αγρότης, πλησιάζοντας συμπτωματικά σε εγκαταλελειμμένη αποθήκη, ιδιοκτησίας του Χ.Γ., εντός του χωριού, άκουσε κλάματα μωρού και μόλις το είδε, αιφνιδιασθείς και φοβηθείς προσέτρεξε και κάλεσε σε βοήθεια τον γαμβρό του Σ.Ρ. Οι δύο ευθύς αμέσως μεταβάντες στο αστυνομικό τμήμα ανακοίνωσαν στον εκτελούντα χρέη υπαξιωματικού υπηρεσίας Μ.Τ. το περιστατικό. Πάραυτα ειδοποιήθηκε, ως εκ της σοβαρότητας του γνωστοποιηθέντος γεγονότος και ο διοικητής του Αστ. Τμήματος, και μαζί οι ανωτέρω κατευθύνθηκαν στο υποδειχθέν σημείο από όπου και παρέλαβαν θήλυ νεογνό. Ο χώρος αυτός περιγράφεται λεπτομερώς στην από 31-7-1998 έκθεση αυτοψίας του Α.Τ.Κ. Κλεινών, όπου μεταξύ άλλων αναφέρονται και τα εξής... "Το οίκημα ιδιοκτησίας Γ. είναι διώροφη εγκαταλελειμμένη αποθήκη, η οποία έχει ξύλινο πεπαλαιωμένο μπαλκόνι που υποβαστάζεται από ξύλινους φθαρμένους δοκούς. Το μπαλκόνι βρίσκεται ανατολικά της εν λόγω αποθήκης και συνδέεται με το έδαφος με ετοιμόρροπη ξύλινη σκάλα, η οποία βρίσκεται στην νότια πλευρά του μπαλκονιού. Κάτω από το μπαλκόνι και τη σκάλα έχουν φυτρώσει κοντά άγρια χόρτα. Στην πίσω μεριά της σκάλας και ακουμπισμένο στο έδαφος, βρέθηκε το προαναφερθέν νεογνό το οποίο ήταν τυλιγμένο σε μικρό σεντόνι (πετσέτα) και είχε κομμένο τον ομφάλιο λώρο από τον οποίο έτρεχε αίμα. Το θήλυ νεογνό ήταν εν ζωή".

Περαιτέρω εκτίθεται από τον προδιαληφθέντα αστυνομικό Μ.Τ., στην από 1-8-1998 κατάθεσή του, ότι ο χώρος που βρέθηκε το βρέφος προσεγγίζεται δύσκολα από άλλα άτομα, προφανώς διότι δεν είναι πέρασμα, αποτρεπτικό δε επί πλέον γεγονός για τέτοια προσέγγιση είναι και η ύπαρξη πολλών σκυλιών στην περιοχή. Μόνο από άτομα που γνώριζαν την περιοχή ήταν δυνατή και πιθανή η διέλευση από το σημείο αυτό. Μετά την κατά τα άνω παραλαβή του βρέφους οι αστυνομικοί το μετέφεραν στο Γ.Ν. Νοσοκομείο Φλώρινας και το παρέδωσαν στην προϊστάμενη της μαιευτικής κλινικής. Οι επιληφθέντες παιδίατροι του Νοσοκομείου αφού εξέτασαν το νήπιο, έκριναν σκόπιμο και απαραίτητο να μεταφερθεί στο Γενικό περιφ. Νοσοκομείο Θεσ/νίκης "ΙΠΠΟΚΡΑΤΕΙΟ" και προς τούτο συνόδευσε η παιδίατρος Μ.Ν. Εκεί παραδόθηκε στην νεογνολογική κλινική στην εφημερεύουσα γιατρό. Κατ' αρχήν από τις πρώτες εξετάσεις, όπως εκτίθεται στην από 31-8-1998 ιατρική γνωμάτευση του ως άνω νοσοκομείου, εξακριβώθηκε ότι το νεογνό έπασχε από σπασμούς, άπνοιες, υπογλυκαιμία, αναιμία, αιματουρία και στη συνέχεια διαπιστώθηκε οξεία νεφρική ανεπάρκεια, εγκεφαλική αιμορραγία, (υποσκληρίδιο αιμάτωμα και εκτεταμένη παραχνοειδής αιμορραγία), ενώ στο μεταγενέστερο ενημερωτικό σημείωμα του ίδιου νοσοκομείου παρατίθεται η όλη εξέλιξη της υγείας και αναφέρονται μεταξύ άλλων ότι παρέμεινε λόγω της βαριάς καταστάσεώς του δισωληνωμένο σε μηχανικό αερισμό 13 ημέρες. Κατά την παραμονή του στο τμήμα αυτό παρουσίασε εγκεφαλική αιμορραγία, οξεία νεφρική ανεπάρκεια, διάχυτη ενδαγγειακή πήξη, πνευμονική αιμορραγία και αιμορραγία από γαστρεντερικό σύστημα, αναιμία, θρομβοπενία, ηλεκτρολυτικές διαταραχές, με προεξέχουσα την υπερκαλιαιμία και ανακοπή την 2η ημέρα ζωής, που επανήλθε με ανάνηψη καρδιοαναπνευστική και ότι παρέμεινε σε κωματώδη κατάσταση 7 ημέρες. Κατά το χρόνο ανευρέσεως του βρέφους, δεν ήταν γνωστή η ταυτότητα της μητέρας που το εγκατέλειψε, πλην όμως μετά από αξιολόγηση και δισταύρωση των συλλεγόντων πληροφοριών, η αστυνομική έρευνα κατέληξε στην κατηγορουμένη. Διερευνώντας τα σε βάρος της στοιχεία, προέκυψε και εξακριβώθηκε η σειρά των γεγονότων όπως και η κατηγορουμένη τα αποδέχτηκε. Η τελευταία από τριετίας και ενώ ήταν μαθήτρια, είχε

συνάψει και διατηρούσε ολοκληρωμένες ερωτικές σχέσεις με τον Λ.Γ., κάτοικο ομοίως Αμυνταίου-Φλώρινας. Από τον μήνα Σεπτέμβριο 1995, οι γονείς της κατηγορουμένης γνώριζαν τη δημιουργηθείσα σχέση, καθόσον ο ανωτέρω Λ.Γ. προσβλέποντας και επιδιώκοντας τη νομιμοποίηση της με γάμο, τους είχε ανακοινώσει το δεσμό. Η εξέλιξη όμως της σχέσεως προς την κατεύθυνση αυτή, παρεμποδίστηκε από την άρνηση των γονέων της κατηγορουμένης να εγκρίνουν τη σχέση και να συναινέσουν στην τέλεση αυτού του γάμου. Αποτέλεσμα της προμνησθείσης ερωτικής επικοινωνίας ήταν να καταστεί η κατηγορουμένη έγκυος, γεγονός που το διαπίστωσε κατά μήνα Ιανουάριο 1998. Μετά ταύτα το ανακοίνωσε μόνο στο φίλο της, ο τελευταίος δε, συμπαραστεκόμενος στο δημιουργηθέν πρόβλημα τη συνόδευσε κατά την μετάβασή της στη γυναικολόγο Φλώρινας Σ.

Εκεί έθεσαν τα ενδεχόμενο διακοπής της κηύσεως. Η γιατρός τους παρέπεμψε στο Ιπποκράτειο Νοσοκομείο Θεσ/νίκης προκειμένου να γίνουν οι απαραίτητες εξετάσεις για να ερευνηθεί τέτοια δυνατότητα. Μετά τη διεξαγωγή η επιληφθείσα γιατρός τους γνωστοποίησε ότι η εγκυμοσύνη ήταν σε προχωρημένο στάδιο (πέραν των τριών μηνών) και δεν ήταν επιτρεπτή η επέμβαση. Επωφελούμενος ο σύντροφός της από την κατάληξη ότι δεν θα προέβαινε σε άμβλωση, της πρότεινε να τελέσουν γάμο, αλλά και πάλι η κατηγορουμένη, όχι απλώς αρνήθηκε, αλλά όπως εκθέτει στην απολογία της, φοβούμενη τη δεδομένη αρνητική στάση και τις πιθανές αντιδράσεις των γονέων της, του πρότεινε και διέκοψαν τη σχέση τους. Εν τω μεταξύ η κατηγορουμένη, παρά το ότι διατηρούσε συνεχή επικοινωνία με την προμνησθείσα γυναικολόγο στη Φλώρινα, συζητώντας και την περίπτωση υιοθεσίας του μωρού, καθ' όλη τη διάρκεια της εγκυμοσύνης, φρόντιζε με κάθε τρόπο να αποκρύπτει από το οικείο περιβάλλον της και τον περίγυρό της την κατάσταση αυτή, γεγονός που πέτυχε με κατάλληλη κάθε φορά ένδυση, βοηθούμενη και από τις μικρές σωματικές διαστάσεις. Στις 28-7-1998 απογευματινές ώρες, μαζί με τους γονείς της Π. και Α.Α., μετέβησαν από το Αμύνταιο, όπου η κατοικία τους, στις κάτω Κλεινές Φλώρινας, για να επισκεφτούν τον συγγενή τους Σ.Ρ., που προαναφέρθηκε. Η κατηγορουμένη σε κάποιο χρονικό σημείο, όταν ένιωσε την έναρξη των ωδινών του τοκετού, επωφελήθηκε της συγκεντρώσεως όλων των συγγενών στην αυλή τής οικίας και των διαφόρων ενασχολήσεών των, μπήκε στην τουαλέτα του σπιτιού, όπου περί τις 20.00 έτεκε θήλυ, αποκόψασα η ίδια τον ομφάλιο λώρο. Ακολούθως, αφού καθάρισε όλο το χώρο από τα αίματα και πέταξε τον πλακούντα, τύλιξε το νεογνό σε μια πετσέτα του μπάνιου και πήγε και το εναπόθεσε στο προπεριγραφέν σημείο που βρέθηκε. Δηλαδή αντί να ζητήσει τη συνδρομή των οικείων της για την παραλαβή και περίθαλψη του νεογνού, το οποίο, ως εικώς, ήταν παντελώς ανίκανο προς αυτοβοήθεια, με σκοπό να αποκρύψει την κοινοποίηση του γεγονότος της γεννήσεώς του, όπως και μέχρι τότε της κηύσεως, το τοποθέτησε στον απομονωμένο χώρο της αποθήκης. Εκεί το εγκατέλειψε λίγα λεπτά μετά τον τοκετό, τελούσα υπό την ιδιάζουσα σωματική, διανοητική και ψυχική κατάσταση και γενικότερα υπό την διατάραξη του οργανισμού, εντελώς αβοήθητο και μη δυνάμενο οπωσδήποτε να προστατέψει τον εαυτό του από τον κίνδυνο που απειλούσε τη ζωή του, προερχόμενο από την έκθεσή του στις καιρικές συνθήκες καθ' όλη τη διάρκεια της νύχτας, χωρίς την αναγκαία σε κάθε περίπτωση για κάθε νεογνό, ιατρική παρακολούθηση και άμεση βοήθεια, με αποτέλεσμα να υποστεί τις βλάβες που προαναφέρθηκαν. Αυτές θα αποφεύγονταν αν έγκαιρα το νεογνό μεταφερόταν στο πλησιέστερο τμήμα μαιευτικής του νοσοκομείου ή αντίστοιχη κλινική και δεν παρέμενε απροστάτευτο καθ' όλη τη διάρκεια της νύκτας μέχρι την επομένη το μεσημέρι οπότε και επήλθαν οι επιπλοκές. Αυτή η ενέργεια της εγκαταλείψεως του νεογνού και της παραλείψεώς της να του παράσχει την απαιτούμενη βοήθεια, ήταν και η μοναδική αιτία προκλήσεως των επιπτώσεων που αναφέρθηκαν.

Συνεκτιμώμενη η προεκτεθείσα συμπεριφορά της κατηγορουμένης, αβίαστα συναγεται ότι η ίδια τελούσε εν γνώσει των κινδύνων που απειλούσαν τη ζωή του νεογνού μετά την εγκατάλειψή του, χωρίς κάποια προοπτική ή διάθεση από μέρους της να επανακάμψει ή να ελπίζει να ανευρεθεί το

βρέφος. Η από το χώρο εκείνο διέλευση του ρηθέντος μάρτυρα που το ανακάλυψε ήταν συμπτωματική. Η επιβίωση του βρέφους κάτω από αυτές τις συνθήκες ήταν εντελώς τυχαία, ενώ το πιθανότερο ήταν να επέλθει ο θάνατός του. Κατά συνέπειαν η κατηγορούμενη αποδέχτηκε εν γνώσει της, πλήρως και ανενδοιάστως αυτό το ενδεχόμενο και η κύρια επιδίωξή της κατέτεινε στην διά της εγκαταλείψεως αβοηθήτου, θανάτωση του νεογνού. Η άποψη αυτή ενισχύεται και τεκμηριώνεται και από τα εξής στοιχεία : Η κατηγορούμενη στην ενώπιον του ανακριτή Φλώρινας απολογία της στις 3-8-1998, ισχυρίστηκε ότι το μωρό ήταν μελανιασμένο και νόμισε ότι ήταν νεκρό και ότι αυτός ήταν ο λόγος που το εγκατέλειψε. Δηλαδή η εναπόθεση του νεογνού από την κατηγορούμενη στο σημείο που βρέθηκε, έγινε με το επικαλούμενο δεδομένο ότι αυτό είχε καταλήξει, αποκλείοντας έτσι κάθε περίπτωση αρωγής ή οποιασδήποτε φροντίδας από μέρους της ή από τρίτο. Αλλά και στη συνέχεια μετά την εγκατάλειψη, αφού διέρρευσε χρονικό διάστημα τριών ωρών περίπου, δεν φαίνεται να συνέρχεται η κατηγορούμενη και να αναθεωρεί τις θέσεις της, διότι στην ίδια απολογία τονίζει ότι "όταν επέστρεψαν οι γονείς μου, προσπάθησα να τους αποκρύψω τι είχε συμβεί και τους ακολούθησα στο Αμύνταιο". Με την απομάκρυνσή της αυτή, απέκλειε κάθε περίπτωση συνειδητά να επανέλθει ενδεχομένως και να διορθώσει τις σφαλερές κινήσεις της. Η διάθεσή της αυτή και η αποδοχή του ενδεχομένου αποβιώσεως του βρέφους, αναδεικνύεται και επισφραγίζεται και από τα λεγόμενά της ότι "ακόμα θέλω να σας πω ότι το θεώρησα νεκρό και σε μερικές ημέρες είχα σκοπό να πάω να το θάψω". Από κανένα στοιχείο δεν διαφαίνεται ότι το νεογνό μετά το τοκετό ήταν αναισθητό, αφού την επομένη βρέθηκε να κλαίει. Επομένως είναι φανερό ότι το αποτέλεσμα του απειλουμένου και καθ' όλα πιθανού να επέλθει κινδύνου της ζωής του νεογνού περικλειόταν στο δόλο της κατηγορούμενης. Η διερευνηθείσα και εκτιμηθείσα κατά τα άνω συμπεριφορά της κατηγορούμενης δεν αναιρείται και δεν ανατρέπεται από την μεταγενέστερη, υπό την πίεση των γεγονότων, τέλεση γάμου, μετά του ως άνω φίλου της.

Κατ' ακολουθίαν των προεκτεθένων πραγματικών περιστατικών, οι υπάρχουσες ενδείξεις είναι επαρκείς για να στηρίζουν δημόσια κατηγορία σε βάρος της κατηγορούμενης κατ' επιτρεπτή μεταβολή, για την πράξη της απόπειρας παιδοκτονίας, που προβλέπεται και τιμωρείται από τις διατάξεις των άρ. 1, 14, 16, 17, 18, 26 παρ. 1 περ. α', 27 παρ. 1, 42 παρ. 1, 51, 60, 79 και 303 του ΠΚ. Πρέπει επομένως, σύμφωνα με το άρ. 309 παρ. 1 περ. ε' και 313 ΚΠΔ να παραπεμφθεί η κατηγορούμενη ενώπιον του Πρωτοβαθμίου Μικτού Ορκωτού Δικαστηρίου της περιφέρειας του Εφετείου Δυτικής Μακεδονίας, που θα ορίσει αρμοδίως, ο Εισαγγελέας αυτού, το οποίο είναι αρμόδιο καθ' ύλην και κατά τόπο για την πράξη της απόπειρας παιδοκτονίας (άρ. 1 περ. δ' 109 περ. α', 119 και 122 του ΚΠΔ και άρ. 4 παρ. 1 περ. θ' του Ν. 1756/1988). Περαιτέρω να διατηρηθεί η ισχύς της με αριθμ. 12/1998 διατάξεως του Ανακριτή Φλώρινας, με την οποία επιβλήθηκαν στην κατηγορούμενη οι περιοριστικοί όροι α) της εμφανίσεως αυτής στο Α.Τ. Αμυνταίου την 1η ημέρα κάθε μήνα και β) της απαγορεύσεως μεταβάσεώς της στο εξωτερικό, ώστε να εξασφαλιστεί η παρουσία της στο Δικαστήριο.

.....

